

«Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення»

Умань 2026

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**Збірник VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

«Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення»

Умань 2026

Рекомендовано до друку вченою радою факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету (протокол № 10 від 26.06.2025 року)

Редакційна колегія: Цимбалюк Ю.А. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки, підприємництва та інформаційних технологій; Непочатенко О.О. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Мальований М.І. – д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи УНУ; Прокопчук О.Т. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Лиса Н.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Власюк С.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ, Ролінський О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Бечко П.К. – к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ, Гузар Б.С. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Мельник К.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Барабаш Л.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Бондаренко Н.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Колотуха С.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Улянич Ю.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; Пташник С.А. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ, Пономаренко О.В. – викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ.

Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 17 червня 2026р. УНУ. Умань. 115 с.

Відповідальність за достовірність цифрового матеріалу, фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори надісланих матеріалів. Висловлені у цих матеріалах думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

Барабаш Л.В. ДОМІНУЮЧІ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНЦІВ	7
Бондаренко Н.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	9
Власюк С.А. ЦИФРОВІЗАЦІЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	11
Власюк С.А., Мержисєвський І.О. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ	14
Гузар Б.С. ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	16
Дубенко К.М. ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	19
Касьяненко В.С., Власюк С.А. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ	20
Колотуха С.М. СУЧАСНІ ФОРМИ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	22
Мельник К.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	25
Найко О. І. ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ	28
Непочатенко О.О. МЕХАНІЗМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ	30
Прокопчук О.Т. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	33
Пурій С.В., Власюк С.А. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ФІСКАЛЬНІ ВИКЛИКИ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ	34
Семененко С.П. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	37
Скрипник О.Г. МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ	39
Сліпенко Т.А. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	41
Ткачук Н.М. ЕФЕКТ КАНТІЛЬОНА В СУЧАСНІ МОЕНТАРНІЙ ЕКОНОМІЦІ	43
Ткачук Н.М., Маштальєр О.В. КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВ: ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ І ЗАГРОЗА КОНКУРЕНЦІЇ	45

Чумак О.М., Ролінський О.В., Власюк С.А. ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОТРЕБ ТА ІНВЕСТИВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	47
Шиманська П.О. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	50
Ясінський О.Р. АГРАРНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ЧИННИК СТАБІЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	52
Барановська Н.А., Рибак С.О. СТРАХОВА СПРАВА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	54
Конопацька О.Ю. РОЗВИТОК FINTESCH-ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕОБАНКІВСЬКОГО СЕКТОРІВ	56
Улянич Ю.В., Улянич К.Ф., Дяченко М.О. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	59
СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Бойчук О.Г. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ	62
Боровик П.М., Рудий Р.М., Шемякін М.В. ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	64
Kudria Y. DYNAMIC SUSTAINABILITY OF INVESTMENTS IN THE INNOVATIVE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONAL INDUSTRY	66
Разумова Г.В., Іванов С. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	68
Ревуцька А.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	70
СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ	
Басок А.В., Коказей В.Р. ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЧИННИКА ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	73
Лаврова-Манзенко О.О. РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	75
Ратушна О.П., Пурій С.В. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	77
СЕКЦІЯ 4. ГАРМОНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Драчук О.В. СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ЗРУШЕННЯ В ІНВЕСТИВАННІ БАЗОВИХ ВИДІВ ІНФРАСТРУКТУРИ	80
Смолій В.О. ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	82

Смолій Л.В. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ В УМОВАХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ОБМЕЖЕНЬ ЄС	84
Чвортко Л.А. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	86
Яковин М.М. ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	88
СЕКЦІЯ 5. СУЧАСНИЙ МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМИ, ГІПОТЕЗИ, ДОСЛІДЖЕННЯ	
Мазур В.Г., Ярова Ю.В. СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	91
Македон В.В. РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	93
Пітик О.В. АДАПТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНІ	95
СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Кліманський А.Г. МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	98
Olga Ponomarenko. DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES IN ENSURING BUSINESS SECURITY DURING WARTIME	100
СЕКЦІЯ 7. МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Дріга А.С. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ	103
Жемердєєв А. О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	104
Коптілий Д.В. РИНКОВІ МОЖЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	106
Пітик О.В. АДАПТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНІ	108
Соколюк С.Ю. МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	110
СЕКЦІЯ 8. ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Ponomarenko O., Nepochatenko Z. ENGLISH PROFESSIONAL COMMUNICATION IN CRYPTOCURRENCY AND DIGITAL ASSET MARKETS	113

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

Барабаш Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

ДОМІНУЮЧІ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНЦІВ

Дослідження моделей фінансової поведінки населення набуває особливого значення в умовах тривалої збройної агресії росії проти України, що суттєво трансформувала фінансово-економічне середовище функціонування домогосподарств. Адже наразі мільйони українців опинились у ситуації вимушеного перегляду своїх фінансових стратегій: частина з них змушена була мігрувати всередині країни або за кордон, а переважна більшість – пристосовуватись до нових реалій в умовах воєнного стану, гіперінфляційних очікувань і структурних зрушень на ринку праці.

В Україні наразі домінують дві моделі фінансової поведінки: історично сформована Homo Sovieticus – серед дорослого покоління старшого віку та Click – серед молоді та населення середнього віку. Однак питання домінуючих патернів фінансової поведінки українців у воєнних умовах залишається недостатньо систематизованим. Водночас їх розуміння є критично важливим як для наукової спільноти, так і для регуляторів – зокрема, Національного банку України (НБУ) та Міністерства фінансів, – у контексті формування ефективної фінансової політики та стратегії повоєнного відновлення країни.

Міжнародні організації – OECD, МВФ, Світовий банк – у питаннях відслідковування моделей фінансової поведінки наголошують на необхідності підвищення фінансової грамотності населення та зміцнення довіри до фінансових інституцій як передумови сталого відновлення України [1].

Наразі варто виокремити три домінуючі моделі (патерни) фінансової поведінки, що набули чіткого прояву у фінансовій поведінці українців в умовах повномасштабного вторгнення:

- консервативно-захисний, що характеризується різким скороченням вагомих витрат, відмовою від довгострокових фінансових зобов'язань (зокрема, іпотечного кредитування), перевагою ліквідних і захисних форм заощаджень з одночасною пріоритетністю зберення значний обсягів коштів у готівковій формі поза банківською системою;

- адаптивно-цифровий, у рамках якого відбувся форсований перехід до цифрових фінансових послуг, за яких щоденною нормою стали швидкі безготівкові платежі, активне використання мобільного банкінгу, платіжних додатків, переказів через цифрові застосунки та зростаючим попитом на цифрові фінансові продукти. Його активно демонструють переважно молодь і міські домогосподарства;

- вимушено-мобільний, що формується в умовах внутрішнього переміщення та зовнішньої міграції. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) демонструють специфічні поведінкові характеристики: зменшення заощаджень та інвестицій, зростання залежності від соціальних трансфертів, пристосування до нових місцевих фінансових ринків. Українські мігранти за кордоном, в свою чергу, формують транснаціональні фінансові стратегії, поєднуючи доходи, отримані в країнах перебування, з підтримкою родин в Україні через систему грошових переказів.

З огляду на теоретичне підґрунтя поведінкових фінансів, описані патерни можна інтерпретувати крізь призму кількох базових когнітивних упереджень:

неприйняття втрат (loss aversion) [2], що зумовлює консервативний характер фінансових рішень: побоювання подальшого зниження купівельної спроможності гривні та можливого банківського колапсу перешкоджають переведенню заощаджень у довгострокові продуктивні форми;

ефект статус-кво та когнітивна інерція змушують значну частину домогосподарств зберігати традиційні «готівкові» патерни поведінки навіть в умовах активного розвитку безготівкових платіжних інструментів;

гіперболічне дисконтування, що проявляється у схильності до короткострокового планування та відмові від довгострокових інвестицій.

Тобто загалом можна стверджувати, що фінансова поведінка українців у 2022–2024 роках зазнала значної структурної трансформації, що проявляється у трьох домінуючих патернах: консервативно-захисному, адаптивно-цифровому та вимушено-мобільному. Їх формування зумовлене одночасним впливом воєнного стресу, монетарної політики НБУ та прискореної цифровізації фінансових послуг.

З точки зору поведінкових фінансів, ключовими чинниками, що обмежують раціональність фінансових рішень українців, є неприйняття втрат, ефект статус-кво та гіперболічне дисконтування. Подолання цих упереджень потребує цілеспрямованих «підштовхувальних» (nudge) [3] заходів із боку держави та регуляторів.

У таких умовах пріоритетними напрямками державної фінансової політики в контексті повоєнного відновлення мають стати: розвиток ринку іпотечного кредитування, запровадження стимулів для довгострокових заощаджень (зокрема, накопичувальних пенсійних продуктів), а також підвищення захисту прав фінансових споживачів.

Список використаних джерел

1. Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine's Recovery. Report. OECD. 5 March 2026. URL: https://www.oecd.org/en/publications/stronger-financial-markets-and-institutions-for-ukraine-s-recovery_0c41c8ac-en.html (дата звернення 04.06.2026)

2. Kahneman D., Tversky A. Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*. 1979. Vol. 47, № 2. P. 263–292. DOI: <https://doi.org/10.2307/1914185>

3. Thaler R.H., Sunstein C.R. Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness. Yale University Press, 2008. 293 p. DOI:[10.1016/j.soscij.2008.09.003](https://doi.org/10.1016/j.soscij.2008.09.003)

Бондаренко Н.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Цифрова трансформація фінансового сектору перетворилася на ключовий драйвер конкурентоспроможності банківських установ у глобальному масштабі. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту, блокчейну, відкритих API та аналітики великих даних радикально модифікує архітектуру взаємодії «банк – клієнт», водночас формуючи нові виклики у площині кібербезпеки та регуляторного нагляду. Для України, яка інтегрується до європейського фінансового простору в умовах воєнного стану, осмислення міжнародного досвіду диджиталізації набуває особливої актуальності – як інструмент підвищення стійкості банківської системи, розширення фінансової інклюзії та збереження довіри вкладників.

Світова банківська спільнота рухається у трьох взаємопов'язаних напрямках: автоматизація операцій, аналітика великих даних та омніканальні стратегії клієнтського досвіду. За оцінками McKinsey, впровадження інтелектуальної автоматизації дозволяє скоротити операційні видатки банків на 20–25 %, а застосування алгоритмів машинного навчання підвищує точність ризик-моделей на 40 %. Аналогічно дослідження PwC фіксують, що інтегровані цифрові платформи знижують сукупні витрати до 30 % за одночасного зростання операційної ефективності на 25 %. Концепцію «digital transformation» було уведено компанією Capgemini у 2011 р. як «використання технологій для радикального підвищення продуктивності бізнесу»; нині цей термін має понад 650 млн згадок у відкритих джерелах [2].

Зарубіжний банкінг демонструє широку варіативність моделей. JPMorgan Chase щорічно спрямовує понад 12 млрд дол. на технологічну інфраструктуру, концентруючи зусилля на штучному інтелекті для андеррайтингу та комплаєнс-моніторингу. Deutsche Bank і HSBC пріоритезують інвестиції у кіберзахист, що особливо релевантно з огляду на зростання вартості витоків даних. Європейські необанки Revolut та N26 ілюструють чисту «mobile-first»-модель – без жодного фізичного відділення, з акцентом на UX-дизайн та поведінкову аналітику [2]. Іспанський Santander і британський Barclays активно розгортають екосистеми відкритого банкінгу через API-інтерфейси, що стало можливим завдяки регламенту PSD2.

Україна перебуває на стадії наздоганяючого розвитку. За даними IMD World Digital Competitiveness, у 2018 р. країна посідала 58-е місце з 63 – зокрема за

критерієм «нормативна база» – 54 позиція, «технології» – 61, «капітал» – 61 [1]. Попри низькі стартові позиції, протягом останнього п'ятиріччя вітчизняна банківська система здійснила якісний стрибок: частка дистанційних операцій сягнула 85 %, мобільні додатки охоплюють 92 % банківських сервісів, а кількість користувачів інтернет-банкінгу зросла з 12 до 18 млн осіб упродовж 2021–2023 рр. [1]. Лідерами цифровізації виступають ПриватБанк (понад 35 API-рішень для бізнесу, повна інтеграція електронного документообігу) та Монобанк (модель необанку без відділень з активним використанням поведінкової аналітики). Ощадбанк і ПУМБ розвивають цифрові сервіси поступово (8–10 API), що ілюструє нерівномірність трансформаційного процесу всередині сектору [2].

Економічний ефект диджиталізації виявляється амбівалентним. Зростання достатності капіталу та зниження частки непрацюючих кредитів (NPL) з 36 % у 2022 р. до 34 % у 2023 р. свідчать про підвищення стійкості. Водночас чиста процентна маржа знизилася з 4,2 % до 3,5 %, а рентабельність активів (ROA) – з 2,4 % до 1,5 %, що відображає сукупну дію посилення фінтех-конкуренції та екзогенних шоків воєнного періоду [2]. Інвестиції банків у цифрову інфраструктуру за 2021–2023 рр. зросли з 4 до 6 млрд грн, проте поки не транслювалися у прямий приріст прибутковості, що типово для початкової фази трансформації – період CAPEX-навантаження.

Для українського банкінгу оптимальною є стратегія селективної адаптації європейської моделі, а не механічне копіювання західних рішень. Пріоритетними напрямками є: повна імплементація положень PSD2 та запровадження відкритого банкінгу (Open API); завершення переходу на стандарти ISO 20022 і IBAN, започаткованого НБУ; розвиток цифрової валюти центрального банку (е-гривні) як інструменту фінансової інклюзії та зниження вартості міжнародних розрахунків; розширення партнерських проєктів з FinTech-компаніями за зразком тандемів Visa – Ощадбанк (Tap to Phone) та Visa – ПриватБанк – Kasta (Face ID-платежі) [1]; посилення кібербезпеки за моделлю Deutsche Bank [2]; формування RegTech-інфраструктури для автоматизації AML/CFT-моніторингу [1]. Системний характер цих заходів є критичним: окремі технологічні «вікна» без супутніх інституційних змін не забезпечують стійкого ефекту [2].

Цифрова трансформація постає невідворотним вектором розвитку банкінгу, який одночасно відкриває можливості й продукує нові ризики. Вітчизняна банківська система демонструє високу швидкість впровадження клієнтських цифрових інтерфейсів, проте поступається глобальним лідерам у глибині аналітики, регуляторній зрілості та обсягах технологічних інвестицій. Ефективне запозичення міжнародного досвіду вимагає не імітації, а синхронізації трьох контурів – технологічного, інституційного та культурного. Стратегічна цінність європейської моделі для України полягає у формуванні гнучкого регуляторного середовища, яке гармонізує інновації, захист споживачів і фінансову стабільність.

Список використаних джерел

1. Гулей А. І., Гулей С. А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. Український журнал

прикладної економіки. 2019. Т. 4, № 1. С. 6–15. URL: <https://lnk.ua/7WKpLWrYj> (дата звернення 06.06.2026)

2. Зянько В., Нечипоренко Т. Цифрова трансформація банківського сектору: сучасні тренди та вектори розвитку. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 4. С. 6–21. DOI: 10.31649/ins.2024.4.6.21. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/46423> (дата звернення 06.06.2026)

Власюк С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський НУ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифровізація страхування в аграрній сфері сьогодні виходить за межі простої електронізації документів і перетворюється на технологічну перебудову самої логіки страхового захисту. У сільському господарстві, де ризики залежать від погоди, стану ґрунтів, площ посівів і врожайності, цифрові інструменти дозволяють перейти до точнішої моделі оцінювання втрат.

Особливого значення цей процес набув в Україні після 2021 року [1], коли почалася правова підготовка до агрострахування з державною підтримкою, а в 2025–2026 роках ринок отримав нові практичні імпульси – зокрема через запуск програм, що використовують цифрові реєстри, дистанційний контроль і стандартизовані страхові рішення [2]. Водночас цифровізація в аграрному страхуванні має власну специфіку, відмінну від загальної цифровізації страхового ринку, оскільки тут ключову роль відіграють дані про площі, погоду, врожай і географію ризику.

Основою цифрового агрострахування є індексні моделі, за яких страхова подія визначається не після виїзду експерта, а на основі заздалегідь установлених цифрових критеріїв, наприклад температури, кількості опадів або даних супутникового спостереження. Такий підхід зменшує людський фактор, прискорює врегулювання та робить виплати більш об'єктивними.

У 2025 році практичне застосування індексної моделі в Україні показало масштабність підходу: у програмі MeteoCoverage було застраховано майже 1 млн гектарів, а страхові випадки виявлялися автоматично без польових перевірок [3]. Це демонструє, що цифрові механізми вже здатні працювати не як експеримент, а як інфраструктурна основа ринку.

Додатково важливими є супутникові дані та агроаналітика. Міжнародні публікації вказують, що саме поєднання страхових і супутникових даних допомагає точніше оцінювати ризики, прогнозувати збитки та підвищувати якість андеррайтингу. Для України це особливо актуально через воєнні обмеження, нерівномірність доступу до польового моніторингу та потребу швидко обробляти великі масиви даних.

Останні роки показали, що цифровізація в аграрному страхуванні розвивається не ізольовано, а в межах ширших змін ринку страхування України. З одного боку, українські страховики впроваджують онлайн-канали продажу, мобільні застосунки та автоматизовані сервіси. З іншого – сам аграрний сегмент перетворюється на полігон для практичного використання автоматизованих страхових рішень.

Аналітика 2020–2025 років свідчить, що агрострахування зазнало значного падіння на початку війни, але згодом почало відновлюватися завдяки держпрограмам і цифровим механізмам врегулювання [4]. Водночас частка аграрного сегмента в портфелях страховиків залишається відносно низькою, що вказує на нерозкритий потенціал ринку. Таким чином, цифровізація не лише модернізує процеси, а й може стати інструментом розширення самого ринку, якщо здешевить адміністрування та підвищить довіру клієнтів.

Попри очевидні переваги, цифрова трансформація агрострахування стикається з низкою бар'єрів. Серед них – висока вартість упровадження цифрових систем, потреба в спеціалізованих кадрах, недосконала інтеграція між платформами та побоювання щодо безпеки даних.

Для сільгоспвиробників важливою перепорою залишається неоднаковий рівень цифрової грамотності й доступу до інтернету, особливо в сільських регіонах. Для страховиків – це необхідність інвестувати в аналітичні моделі, інтеграцію супутникових сервісів і нову IT-інфраструктуру.

Ще одна проблема полягає в тому, що цифрові ризик-моделі потребують значного масиву якісних даних, а аграрний сектор України ще не має повністю уніфікованої й відкритої цифрової бази. Без її розвитку індексне страхування не зможе повністю реалізувати свій потенціал.

Подальший розвиток цифровізації агрострахування в Україні пов'язаний насамперед із розширенням практики використання індексних страхових програм та поглибленням інтеграції різноманітних інформаційних ресурсів. Поєднання супутникових знімків, метеорологічних даних, інформації про стан ґрунтів, земельних кадастрів і фінансових показників аграрних підприємств створює можливості для більш об'єктивної оцінки ризиків та підвищення точності страхових розрахунків. Такий підхід сприяє зменшенню інформаційної асиметрії між страховиками та страхувальниками, а також забезпечує оперативність прийняття рішень щодо страхового покриття.

Важливим напрямом подальшого розвитку є автоматизація процесів врегулювання страхових випадків. Сучасні цифрові технології дозволяють здійснювати оцінювання збитків дистанційно, без необхідності виїзду експертів на місце події. Практичний досвід застосування таких рішень у сезоні 2025 року підтвердив їхню ефективність, оскільки визначення факту настання страхового випадку та розрахунок розміру компенсації відбувалися на основі супутникового моніторингу та алгоритмів обробки даних. Це забезпечило скорочення адміністративних витрат, прискорення страхових виплат і підвищення довіри агровиробників до страхових механізмів.

Значний потенціал для модернізації агрострахування має використання інструментів аграрної аналітики та моделей штучного інтелекту. Завдяки

застосуванню технологій машинного навчання стає можливим прогнозування врожайності сільськогосподарських культур, оцінювання впливу кліматичних змін на виробничі результати та моделювання регіональних ризиків. Це дозволяє страховим компаніям формувати більш гнучкі та персоналізовані страхові продукти, адаптовані до особливостей конкретного господарства, культури чи природно-кліматичної зони.

Не менш важливим напрямом є розвиток партнерської взаємодії між державними інституціями, страховими компаніями, агротехнологічними підприємствами, науковими установами та міжнародними організаціями. Активізація співпраці між цими учасниками сприяє створенню єдиної цифрової екосистеми аграрного страхування, забезпечує доступ до сучасних технологій та фінансових ресурсів, а також стимулює впровадження інноваційних рішень у сфері управління ризиками. Підтримка українських проєктів з агроаналітики з боку міжнародних донорів і фінансових організацій додатково посилює можливості для технологічного оновлення галузі.

Цифровізація страхової діяльності в аграрній сфері України є не просто технічним оновленням, а зміною самої моделі агрострахування. Останні роки показали, що індексне страхування, супутниковий моніторинг і автоматичне врегулювання збитків можуть істотно підвищити ефективність, швидкість і прозорість страхового захисту для агровиробників. Разом із тим цифрова трансформація потребує інвестицій, якісних даних, цифрової грамотності та координації між усіма учасниками ринку. Саме тому майбутнє агрострахування в Україні залежить від того, чи вдасться поєднати технологічні рішення з реальною ринковою інфраструктурою та довірою з боку аграріїв.

Список використаних джерел

1. Національний банк затвердив нормативну базу для запуску системи агрострахування з державною підтримкою. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zrobiv-pershiy-krok-dlya-zapusku-sistemi-agrostrahuvannya-z-derjavnoyu-pidtrimkoyu>

2. Уряд запускає державну підтримку страхування агропродукції. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0d6f3380-6fa3-4aaf-8f69-d4e549e72e61?lang=uk-UA&showMenuTree=true>

3. EarthDaily Awarded a €480,000 French Government Grant to Support Agricultural Intelligence for Ukraine. URL: <https://earthdaily.com/blog/earthdaily-awarded-a-480000-french-government-grant-to-support-agricultural-intelligence-for-ukraine>

4. War risk insurance: a niche and program analysis for the agricultural sector. URL: <https://efp.in.ua/en/journal-article/1759>

Власюк С.А.
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Мерживський І.О.
здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Уманський НУ

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність страховиків є важливою складовою функціонування фінансового ринку, оскільки страхові компанії акумулюють значні кошти у формі премій і резервів, які можуть бути спрямовані в економіку до моменту виконання страхових зобов'язань. Саме тому якість державного регулювання цієї сфери безпосередньо впливає як на стійкість страховиків, так і на інвестиційний потенціал фінансової системи загалом.

В Україні останніми роками відбувся суттєвий перегляд нормативної бази: ухвалено нову редакцію Закону України «Про страхування», змінено підходи до ліцензування, платоспроможності та нагляду, а також оновлено вимоги до інвестиційної діяльності страховиків [1]. Це створює підстави для переосмислення ролі державного регулювання не лише як інструменту контролю, а і як механізму стимулювання довгострокових інвестицій.

Ключовою віхою стала нова редакція Закону України «Про страхування», ухвалена у 2021 році, яка започаткувала масштабне оновлення ринку відповідно до європейських підходів [2]. У подальшому Національний банк України продовжив імплементацію цих змін через оновлення нормативно-правових актів щодо реєстрації та діяльності учасників страхового ринку.

Окреме значення мають вимоги до забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховиків, затверджені наприкінці 2023 року й уточнені у 2024–2025 роках [3]. Саме вони визначають, які активи можуть використовуватися страховиками, як оцінюються ризики та яким чином контролюється достатність капіталу.

У 2025 році регуляторні зміни були доповнені новими підходами до визначення значущості страховиків для економіки та до оцінювання їхньої соціальної важливості, що ще більше посилює наглядовий компонент. Отже, регуляторна модель стала значно більш комплексною та наближеною до європейської практики.

Попри модернізацію регулювання, інвестиційна діяльність страховиків в Україні все ще залишається обмеженою через недостатній розвиток ринку капіталу, вузький перелік надійних інструментів і високу обережність нагляду. Це стримує можливості страховиків виконувати роль активних довгострокових інвесторів, особливо в інфраструктурних та корпоративних проєктах.

Додатково ринок стикається з проблемою низької довіри, нерівномірної структури страхового бізнесу та залежності інвестиційних рішень від жорстких нормативів капіталу. У таких умовах завдання держави полягає не лише у захисті

платоспроможності, а й у створенні регуляторних стимулів для більш ефективного розміщення страхових ресурсів.

Першим напрямом є подальша гармонізація українського регулювання з європейськими стандартами. Це означає послідовне наближення правил до ризик-орієнтованого підходу, який застосовується в ЄС і враховує не лише формальні вимоги, а й реальний профіль ризику страховика. Такий підхід дозволяє поєднати фінансову безпеку з більшою інвестиційною гнучкістю.

Другим напрямом є розширення можливостей для довгострокового інвестування. Страховикам доцільно надавати ширший доступ до якісних фінансових інструментів, зокрема інфраструктурних і корпоративних проєктів, за умови належної оцінки ризиків і достатнього капітального покриття. Це посилить роль страхового сектору як джерела довгих грошей для економіки.

Третім напрямом є удосконалення ризик-орієнтованого нагляду. Регулятор повинен зосередитися на якості активів, ліквідності портфеля, концентрації ризиків та стресостійкості страховика, а не лише на формальному дотриманні нормативів. Це дозволить вчасно виявляти загрози та одночасно не блокувати інноваційну інвестиційну поведінку.

Четвертим напрямом є підвищення прозорості та якості корпоративного управління. Оновлення підходів до звітності, розкриття інформації про інвестиційний портфель і вимоги до структури власності сприяють зміцненню довіри до страховиків. У 2026 році НБУ вже посилив вимоги до звітування, що свідчить про подальше зміцнення наглядової моделі.

П'ятим напрямом є формування внутрішніх систем управління інвестиційними ризиками. Держава має стимулювати страховиків до впровадження сценарного аналізу, ALM-підходів, внутрішніх лімітів і процедур stress testing. Це підвищить якість саморегулювання та зменшить потребу в надмірному адміністративному втручанні.

Реалізація окреслених напрямів має сприяти не лише зміцненню страхової системи, а й розширенню джерел довгострокового фінансування економіки. Особливо це важливо в умовах воєнної та післявоєнної відбудови, коли попит на інвестиційні ресурси зростає, а роль фінансових посередників стає критичною. Водночас ефективність регулювання залежить від балансу між захистом страхувальників і можливістю страховиків здійснювати дохідні, але безпечні інвестиції. Саме такий баланс і має стати ядром майбутньої регуляторної політики.

Висновки. Державне регулювання інвестиційної діяльності страховиків в Україні у 2021–2026 роках зазнало суттєвої трансформації, спрямованої на наближення до європейських стандартів та посилення платоспроможності ринку. Однак подальший розвиток потребує не лише контролю, а й стимулювання довгострокових інвестицій, підвищення прозорості та удосконалення ризик-орієнтованого нагляду. Найбільш перспективними напрямами є гармонізація законодавства, розширення інвестиційних можливостей, посилення внутрішнього ризик-менеджменту та формування умов для активнішої участі страховиків у фінансуванні економіки України. Саме це

забезпечить поєднання фінансової стійкості страхового сектору та його інвестиційної ефективності.

Список використаних джерел

1. Триває наближення вітчизняного ринку страхування до стандартів ЄС.
URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/trivaye-nablijennya-vitchiznyanogo-rinku-strahuvannya-do-standartiv-yes>
2. Новий закон для ринку страхування – що зміниться для компаній та споживачів їхніх послуг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-zakon-dlya-rinku-strahuvannya--scho-zminitsya-dlya-kompaniy-ta-spojivachiv-yihnih-poslug>
3. Присяжна Л. Оновлено вимоги до платоспроможності страхових компаній. URL: https://biz.ligazakon.net/news/241170_onovleno-vimogi-do-platospromozhnost-strakhovikh-kompany

Гузар Б.С.

к.е.н, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання бюджетів усіх рівнів, особливо місцевих територіальних громад. З метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєвонеобхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади прийняли низку швидких, ефективних та оперативних рішень і змін до бюджетного законодавства.

З метою інформування громад щодо останніх ключових змін у бюджетному законодавстві, створення умов для своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану експерти з питань фінансів Офісу підтримки реформ (Шведсько-Український Проект «Підтримка децентралізації в Україні», SKL International (SALAR) підготували ключові зміни та важливі моменти бюджетного процесу на місцевому рівні із відповідними посиланнями для полегшення орієнтування в нормах бюджетного законодавства, а саме:

-внесення змін до місцевого бюджету приймається виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення органів місцевого самоврядування;

-перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, включаючи резервний фонд бюджету, додаткові

дотації та субвенції, у межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків здійснюється без погодження відповідною комісією місцевої ради;

-виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України;

-передача коштів між місцевими бюджетами можлива без укладання договору;

-проекти місцевих бюджетів затверджуються рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад чи розпорядженнями місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій;

-перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки зупиняються;

-дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету .

В умовах війни скасована заборона здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти. Крім того в умовах воєнного стану стаття 55 Кодексу (Захищені видатки) не застосовується); перерахування реверсної дотації до державного бюджету з місцевих бюджетів територій, на яких введено воєнний стан, Казначейством не здійснюється (пункт 22 Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 590); фінансування добровольчих формувань тероборони.

Важливим в період воєнного стану є запровадження пріоритетності здійснення видатків Казначейством та органами Казначейства (постанова КМУ від 9 червня 2021 р. № 590).

В першу чергу здійснюються видатки на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, обладнання робочих місць для виконання функціональних обов'язків оперативним складом пунктів управління у можливих місцях розгортання Ставки Верховного Головнокомандувача, матеріально-технічне, транспортне, соціально-побутове та інше забезпечення діяльності Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Офісу Президента України.

В другу чергу здійснюються витрати на: погашення та обслуговування державного (місцевого) боргу, виконання гарантійних зобов'язань, виплати за державними деривативами; забезпечення виплати пенсій, покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України; видатки Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; на покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України; оплата послуг із забезпечення функціонування Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Мін'юст та Мінрегіон; забезпечення безперервної роботи, захисту та розвитку

об'єктів критичної інформаційної інфраструктури - національних електронних інформаційних ресурсів та державних інформаційно-комунікаційних систем. Третя черга - інші видатки.

Крім того в період воєнного стану скорочено низку трансфертів місцевим бюджетам з метою спрямування до резервного фонду державного бюджету для забезпечення фінансування заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану.

В період воєнного стану перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території Казначейством не здійснюється. Місцевим бюджетам, за рахунок коштів яких здійснюється фінансування установ і закладів, що розташовані у населених пунктах на тимчасово неконтрольованій території, Казначейство перераховує субвенції в обсягах, що зменшені на обсяг бюджетних призначень, передбачених для таких установ і закладів. Оборонні та публічні закупівлі товарів, робіт і послуг здійснюються без застосування процедур закупівель та спрощених закупівель, визначених Законами України “Про публічні закупівлі” та “Про оборонні закупівлі”. Кошториси, плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду, плани використання бюджетних коштів (крім планів використання бюджетних коштів одержувачів), помісячні плани використання бюджетних коштів і штатні розписи затверджуються керівником або заступником керівника установи вищого рівня.

На період дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не поширюється дія регуляторного законодавства на встановлення місцевих податків та/або зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів.

У період дії воєнного стану керівники територіальних громад, на території яких не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населених пунктів, виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо:

- передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;
- внесення змін до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування.

Всі ці важливі зміни до бюджетного законодавства вплинули на ефективність бюджетного процесу в умовах воєнного стану.

Таким чином, ефективність бюджетної політики України в умовах війни залежить від здатності уряду балансувати між військовими, соціальними та економічними потребами, забезпечувати стабільність державних і місцевих фінансів та сприяти відновленню економіки. Головними завданнями залишаються збереження макроекономічної стабільності, стратегічне планування відновлення країни, підтримка бізнесу та впровадження

антикризових заходів, які дозволять країні не лише вистояти у війні, а й закласти основу для майбутнього сталого розвитку.

Список використаних джерел

1.Бугель Ю. Бюджетна політика України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. Економічний аналіз. 2023. №33.2. С. 128-138. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.128>

2.Буй Т.Г., Прімерова О.К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. Наукові записки НаУКМа. Економічні науки. 2023. № 8(1). С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.17-24>

3..Вахович І. М., Камінська І. М., Недопад Г. В. До питання формування критеріїв бюджетної ефективності території. Ефективна економіка. 2021. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.4

4.Ватаманюк-Зелінська У.З., Штундер І.М., Гаврилук С.О. Тенденції формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Інноваційна економіка. 2022. № 4. С. 60-67.

Дубенко К.М.,¹

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Уманський національний університет

ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У сучасних умовах господарювання діяльність підприємств розгортається під постійним впливом факторів невизначеності. Водночас фінансові рішення підприємства охоплюють управління доходами та витратами, капіталом, інвестиціями, грошовими потоками та фінансовими ризиками.

Невизначеність у фінансовій діяльності проявляється насамперед у неможливості з високою точністю спрогнозувати майбутні фінансові результати. Саме тому виникає необхідність у застосуванні сучасних інструментів аналізу та прогнозування. Зокрема, широко використовуються методи сценарного аналізу, аналізу чутливості, імітаційного моделювання, а також інструменти оцінювання ймовірностей. Застосування таких підходів дає змогу розглядати кілька альтернативних траєкторій розвитку подій і приймати більш зважені та обґрунтовані фінансові рішення. І провідну роль у процесі ухвалення фінансових рішень відіграє ризик-менеджмент.

Водночас, для мінімізації втрат підприємства, застосовують диверсифікацію джерел фінансування, страхування, хеджування, створення резервних фондів та оптимізацію структури капіталу. Такий комплекс заходів сприяє підвищенню керованості фінансових процесів і зниженню вразливості до зовнішніх коливань.

¹ Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В., Уманський національний університет

Інвестиційні рішення за умов невизначеності потребують поглибленого економічного обґрунтування. Обираючи інвестиційні проекти, важливо оцінювати не лише очікуваний прибуток, а й міру ризику та можливість досягнення прогнозних результатів. Для цього використовують показники на кшталт чистої приведеної вартості (NPV), внутрішньої норми прибутковості (IRR), періоду окупності та індексу прибутковості. Поєднання кількісних розрахунків із якісною експертною оцінкою дозволяє зменшити ймовірність ухвалення неефективних управлінських рішень.

Вагомим елементом фінансової політики підприємства є управління грошовими потоками. За умов нестабільності особливої значущості набуває системне планування та постійний контроль руху грошових коштів, що забезпечує своєчасне виконання фінансових зобов'язань. Раціональна організація грошових потоків знижує ризик дефіциту ліквідності, підсилює фінансову гнучкість і створює основу для стійкого функціонування підприємства навіть за несприятливих змін зовнішнього середовища.

Отже, фінансові рішення підприємств в умовах невизначеності мають спиратися на комплексний аналіз ризиків, застосування сучасних методів фінансового планування та прогнозування, а також на формування гнучкої фінансової стратегії. Ефективне управління фінансами дає змогу підприємствам своєчасно адаптуватися до трансформацій зовнішнього середовища, забезпечувати стабільний розвиток і посилювати конкурентні позиції.

Список використаних джерел

1. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440с.
2. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств. Центр навчальної літератури, 2022 504с.
3. Brealey Richard A., Stewart C. Myers, Franklin Allen Principles of corporate finance. McGraw-Hill / Irwin. URL: <https://docs.cpuc.ca.gov/PublishedDocs/SupDoc/A2204008/5468/496874121.pdf> (дата звернення 10.04.2026)

Касьяненко В.С.

здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти

Власюк С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський НУ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ

У глобальній практиці краудфандинг дедалі частіше використовується не лише для підприємницьких стартапів, а й для фінансування суспільно значущих ініціатив, спрямованих на подолання бідності, розвиток освіти, охорону здоров'я, екологічні та гуманітарні потреби. Його перевага полягає в здатності

швидко залучати невеликі внески від широкого кола людей через цифрові канали, перетворюючи суспільну підтримку на реальний ресурс для змін. Для України ця тема є особливо актуальною, оскільки громадський попит на соціальні ініціативи зростає, а цифрові збори вже стали звичною практикою.

Світовий досвід демонструє зростання спеціалізованих платформ, орієнтованих саме на соціальні та благодійні проекти, серед яких найчастіше згадуються GoFundMe, GlobalGiving, Chuffed і Charity: Water [1]. Для цих платформ характерні масове мікрофінансування, публічна звітність, зручні цифрові інструменти та широка міжнародна аудиторія.

Окремою тенденцією є посилення ролі соціальних медіа, які допомагають швидко поширювати інформацію про кампанії та залучати нових донорів. Також у світі зростає значення мікродонорства, коли невеликі регулярні внески формують значний сумарний ефект, що особливо важливо для довготривалих соціальних проєктів.

У міжнародній практиці для соціальних інновацій переважає donation-based crowdfunding, де донори підтримують ініціативи без очікування фінансової вигоди [1]. Поширеними також є reward-based та підписні моделі, що поєднують соціальну мотивацію з елементами винагороди або регулярної підтримки.

Такі моделі показують високу ефективність для локальних громадських ініціатив, екологічних кампаній, допомоги в кризових ситуаціях і проєктів інклюзії. Їхня результативність значною мірою залежить від прозорості бюджету, зрозумілого опису проблеми та наявності чіткого механізму звітування перед донорами.

Платформа GoFundMe є одним із найвідоміших світових інструментів для зборів на медичну допомогу, освіту, надзвичайні ситуації та соціальні потреби. GlobalGiving працює як міст між донорами та некомерційними організаціями у світі, підтримуючи проєкти у сферах охорони здоров'я, освіти та подолання бідності. Chuffed спеціалізується на соціальних і екологічних кампаніях, а Charity: Water фокусується на доступі до чистої води та активно звітує про результати використання коштів [2].

Ці приклади показують, що успіх краудфандингу в соціальній сфері базується не лише на технології збору коштів, а й на довірі, емоційній залученості, сильній місії та постійному комунікуванні з громадськістю. Саме тому краудфандинг стає інструментом не тільки фінансування, а й суспільної мобілізації.

В Україні вже є помітні приклади застосування краудфандингу для соціальних ініціатив, зокрема на платформі «Моє місто», де реалізуються проєкти у сферах інклюзії, екології, культури, молодіжної роботи та громадського розвитку. За наявними прикладами, соціальні проєкти можуть збирати кошти швидко, якщо мають чітку мету, зрозумілий бюджет і локальну підтримку громади [3]. Водночас український ринок ще потребує розвитку культури регулярного донорства, більшої кількості спеціалізованих платформ та кращих механізмів захисту користувачів і донорів. Це означає, що вітчизняний сектор має великий потенціал, але його реалізація залежить від якості інституційної та цифрової інфраструктури.

Для України найбільш важливими є кілька практичних уроків світового досвіду. Перший – необхідність спеціалізації платформ під соціальні й благодійні проекти, бо це підвищує довіру та зрозумілість для донора. Другий – прозорість використання коштів і регулярна звітність, оскільки саме вони формують стабільну репутацію платформи та авторів проектів. Третій урок – розвиток партнерств із громадами, НГО, медіа та інфлюенсерами, які можуть прискорювати поширення кампаній. Четвертий – підтримка мікродонорства й регулярних внесків, що дозволяє накопичувати значні ресурси навіть за невеликого середнього чека. П'ятий – навчання авторів проектів підготовці якісних заявок, бюджетів і комунікаційних кампаній, що вже використовується в українських ініціативах.

Висновки. Світовий досвід підтверджує, що краудфандингові платформи є ефективним механізмом фінансування соціальних інновацій, особливо коли поєднують цифрові технології, суспільну довіру та прозору звітність. Для України цей інструмент може стати важливим доповненням до державного, грантового та благодійного фінансування, особливо на рівні громад і локальних соціальних проектів. Найперспективніший шлях полягає у розвитку спеціалізованих платформ, підвищенні фінансової та цифрової грамотності населення, а також у створенні сприятливих правил для соціального краудфандингу. Це дозволить не лише залучати кошти, а й посилювати громадську участь у вирішенні соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Суд Я. Іноземний досвід розроблення стратегій розвитку краудфандингових платформ. *Економіка та суспільство*. 2025. (74). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-9>
2. Жалінська І.В., Шамбра Б. Світові тенденції використання краудфандингу для соціальних проектів. V Міжн. науково-практична конференція «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», 06-07 листопада 2024 р. С. 175-176
3. Одінцева А. Об'єднання довкола мети: як українська молодь створює та реалізує соціальні проекти за допомогою краудфандингу. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/kraudfanding-v-ukrajini-yak-platforma-moye-misto-zapuskaye-proyekti-dlya-molodi-novini-ukrajini-50425270.html>

Колотуха С. М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

СУЧАСНІ ФОРМИ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективне функціонування аграрних підприємств значною мірою залежить від доступності фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення виробничого процесу, модернізації матеріально-технічної бази та впровадження інновацій.

Водночас сучасні економічні виклики, пов'язані з нестабільністю фінансових ринків, воєнними ризиками, інфляційними процесами та змінами кон'юнктури аграрних ринків, актуалізують необхідність удосконалення системи кредитних відносин у сільському господарстві.

Серед сучасних форм кредитних відносин аграрних підприємств провідне місце займає банківське кредитування. Воно передбачає надання фінансовими установами короткострокових, середньострокових і довгострокових кредитів для фінансування обігового капіталу, придбання матеріально-технічних ресурсів, модернізації виробництва та реалізації інвестиційних програм. Важливим напрямом розвитку банківського кредитування є впровадження спеціалізованих кредитних продуктів, адаптованих до потреб аграрного бізнесу. Наприкінці 2025 року банківське кредитування агросектору сягнуло 142 млрд грн, а частка агро у загальному фінансуванні економіки — 14%, 83 млрд грн із цих 142 млрд профінансували п'ять банків: Ощадбанк, ПриватБанк, Райффайзен, ПУМБ і ПроКредит [1].

Попри наявність певних інструментів фінансування, кредитування аграрного сектору в Україні стикається з рядом системних проблем:

- висока вартість кредитних ресурсів;
- обмежений доступ малих і середніх фермерських господарств до банківського фінансування;
- недостатній розвиток альтернативних фінансових інструментів (аграрні розписки, лізинг, факторинг);
- високі ризики неповернення кредитів через форс-мажорні обставини;
- низький рівень страхування аграрних ризиків [2].

Поширення набуває партнерське кредитування, яке реалізується через співпрацю банків із постачальниками техніки, насіння, добрив та засобів захисту рослин. У межах таких програм аграрні підприємства отримують доступ до фінансових ресурсів на пільгових умовах, що сприяє зниженню вартості залученого капіталу та оптимізації виробничих витрат.

У контексті економічної турбулентності, цифрової трансформації та глобалізації бізнесу, комерційний кредит потребує постійного вдосконалення. Його ефективність сьогодні визначається не лише умовами відстрочення платежу, а й гнучкістю, прозорістю, швидкістю обробки даних і рівнем довіри між сторонами.

1. Цифровізація процесів надання кредиту
 - Електронні векселі (e-bills);
 - Цифрове підписання угод;
 - Інтеграція CRM та ERP-систем з бухгалтерією.
2. Використання фінтех-платформ
 - Залучення спеціалізованих фінтех-сервісів для автоматизованого управління комерційною заборгованістю.
3. Інтеграція з системами страхування ризиків
 - Trade Credit Insurance (TCI):
 - Механізм зменшення ризиків неплатежу.
4. Вдосконалення аналітики та скорингу контрагентів

Сучасні методи:

- ІІІ для оцінки платоспроможності;
- Big Data для прогнозування ризиків;
- API-доступ до фінансових звітів клієнтів.

5. Гібридні моделі: кредит+лізинг+сервіс

Об'єднання комерційного кредиту з послугами оренди, обслуговування або техпідтримки.

Однією з інноваційних форм кредитних відносин є аграрні розписки. Цей фінансовий інструмент дозволяє виробникам залучати ресурси під заставу майбутнього врожаю. Використання аграрних розписок забезпечує доступ до фінансування навіть для тих господарств, які мають обмежену ліквідну заставу, та сприяє розширенню можливостей залучення інвестицій у сільське господарство.

Важливу роль у фінансовому забезпеченні аграрних підприємств відіграє лізинг. Хоча він не належить до класичних форм кредитування, його економічна сутність передбачає надання права користування технікою, обладнанням або іншими основними засобами з поступовою оплатою їх вартості. Лізингові механізми дозволяють підприємствам оновлювати матеріально-технічну базу без значного одноразового навантаження на фінансові ресурси. В світовій економіці інвестування ресурсів в основні засоби займає друге місце після банківського кредиту. За даними Європейської федерації асоціацій лізингових компаній, у формі лізингових операцій в Англії здійснюється 28,2% всіх інвестицій, у ФРН - 16,6, США - 30, Франції - 17,5, Швеції - 26,3%. Світовий обсяг лізингових угод у 2000 році становив 415 млрд. дол., при цьому на частку США припадало 62% або 260 млрд. дол. В усіх розвинутих країнах ринок аграрних послуг залишається стабільним[3].

Суттєвого розвитку набуває товарне кредитування, за якого постачальники матеріально-технічних ресурсів надають аграрним підприємствам можливість відстрочення платежу за отримані товари. Така форма фінансування особливо актуальна в періоди нестачі оборотного капіталу та сприяє підтриманню виробничої діяльності до моменту реалізації продукції.

Сучасна практика також передбачає використання факторингу як форми фінансування поточної діяльності аграрних підприємств. У межах факторингових операцій підприємство передає фінансовій установі право вимоги за дебіторською заборгованістю та отримує значну частину коштів до настання строку платежу. Це дозволяє прискорити оборот капіталу та підвищити ліквідність господарства.

Перспективним напрямом є розвиток альтернативних форм фінансування, зокрема кредитних кооперативів, краудфандингових платформ та фінтех-рішень. Цифровізація фінансових послуг сприяє спрощенню процедур оцінки позичальників, скороченню термінів ухвалення кредитних рішень та підвищенню доступності фінансових ресурсів для малих і середніх аграрних підприємств.

Не менш актуальним є розвиток співпраці між банківськими установами, міжнародними фінансовими організаціями та аграрним бізнесом. Залучення

міжнародних кредитних ліній, гарантійних програм та інвестиційних ресурсів дозволить розширити можливості фінансування аграрного сектору та забезпечити реалізацію масштабних інвестиційних проєктів.

Таким чином, сучасна система кредитних відносин аграрних підприємств характеризується диверсифікацією фінансових інструментів та розширенням можливостей доступу до капіталу. Поєднання традиційних і новітніх форм кредитування сприяє підвищенню фінансової стійкості аграрного сектору, забезпечує ефективне використання ресурсів та створює передумови для сталого розвитку сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Банки наростили кредитування агросектору України до 142 млрд грн. URL: <https://inventure.com.ua/uk/news/ukraine/banki-narostili-kredituvannya-agrosektoru-ukrayini-do-142-mlrd-grn> (дата звернення: 09.06.2026).
2. АГРОФІНАНСУВАННЯ БЕЗ БАР'ЄРІВ: ФОНД ГАРАНТУВАННЯ КРЕДИТІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЗБИРАЄ КРУГЛИЙ СТИЛ ЗА УЧАСТІ СВІТОВОГО БАНКУ ТА ЄС URL: <https://surl.li/lxduff> (дата звернення: 09.06.2026).
3. Лізинг в агропромисловому комплексі URL: <https://iqholding.com.ua/articles/l%D1%96zing-v-agropromislovomu-kompleks%D1%96> (дата звернення: 09.06.2026).

Мельник К.М.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки одним із найважливіших напрямів розвитку банківського сектору є впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ). Зростання обсягів фінансових даних, підвищення вимог до швидкості обслуговування клієнтів та необхідність ефективного управління ризиками зумовлюють активне використання інтелектуальних систем у діяльності банків. Світовий банківський сектор демонструє високі темпи цифровізації, а технології штучного інтелекту поступово стають ключовим інструментом підвищення конкурентоспроможності фінансових установ.

На сучасному етапі розвитку банківської системи штучний інтелект використовується для автоматизації бізнес-процесів, оцінювання кредитоспроможності клієнтів, виявлення шахрайських операцій, прогнозування фінансових ризиків, персоналізації банківських послуг та вдосконалення систем підтримки прийняття управлінських рішень. Особливої популярності набувають

технології генеративного штучного інтелекту, які дозволяють банкам значно скоротити час обробки інформації та підвищити якість взаємодії з клієнтами.

За оцінками міжнародної консалтингової компанії McKinsey, використання генеративного штучного інтелекту може забезпечити світовому банківському сектору додатковий економічний ефект у розмірі від 200 до 340 млрд дол. США щорічно, що становить близько 2,8–4,7 % загальних доходів галузі [1]. Найбільший потенціал створення доданої вартості спостерігається у сферах управління ризиками, корпоративного та роздрібного банкінгу. Крім того, близько двох третин керівників фінансових установ вважають, що генеративний ШІ кардинально змінить принципи функціонування банків протягом найближчих років.

Серед основних напрямів використання штучного інтелекту в банківській діяльності особливе місце займає боротьба з фінансовим шахрайством. Сучасні алгоритми машинного навчання здатні аналізувати мільйони транзакцій у режимі реального часу та оперативно виявляти підозрілі операції. Завдяки цьому банки можуть суттєво знизити рівень фінансових втрат та підвищити безпеку обслуговування клієнтів. Водночас ШІ активно використовується для оцінювання кредитних ризиків. На відміну від традиційних скорингових моделей, інтелектуальні алгоритми враховують значно більшу кількість факторів, що сприяє підвищенню точності прогнозування платоспроможності позичальників. (табл. 1).

Таблиця 1.

Основні напрями використання штучного інтелекту в банківській діяльності та їх економічний ефект

Напрямок використання ШІ	Практичне застосування	Очікуваний результат
Управління кредитними ризиками	Автоматизований скоринг позичальників	Підвищення точності оцінки кредитоспроможності на 20–30 %
Виявлення шахрайства	Аналіз транзакцій у режимі реального часу	Скорочення фінансових втрат та підвищення безпеки операцій
Клієнтський сервіс	Чат-боти та віртуальні асистенти	Цілодобове обслуговування клієнтів та зменшення операційних витрат
Управління ризиками	Прогнозування ризикових подій	Підвищення якості управлінських рішень
Автоматизація документообігу	Обробка договорів та звітності	Скорочення часу виконання операцій на 40–70 %
Персоналізація послуг	Формування індивідуальних пропозицій	Зростання лояльності клієнтів та продажів банківських продуктів

Складено автором за даними джерел [1, 2, 3]

Ще одним важливим напрямом є автоматизація клієнтського обслуговування. Банківські чат-боти та віртуальні асистенти забезпечують цілодобову підтримку клієнтів, оперативно надають консультації та виконують значну частину стандартних операцій без залучення працівників банку. Провідні міжнародні банки вже інтегрували технології генеративного ШІ у процеси

комунікації з клієнтами, що дозволило скоротити час обробки звернень та підвищити рівень задоволеності споживачів фінансових послуг.

Особливий інтерес становить вплив штучного інтелекту на продуктивність праці в банківському секторі. За результатами досліджень міжнародних аналітичних центрів, використання генеративного ШІ дозволяє підвищити продуктивність окремих категорій працівників на 20–40 %. Найбільш відчутний ефект спостерігається у сферах аналізу документів, підготовки звітності, розроблення програмного забезпечення та обробки клієнтських запитів. Водночас експерти прогнозують суттєві зміни на ринку праці. Зокрема, за оцінками Morgan Stanley, протягом найближчих п'яти років до 20 % працівників європейських банків можуть зіткнутися зі скороченням робочих місць через автоматизацію окремих функцій. При цьому зростатиме попит на фахівців з аналізу даних, кібербезпеки та управління цифровими технологіями [2].

Український банківський сектор також активно впроваджує інструменти штучного інтелекту. Провідні банки використовують інтелектуальні системи для аналізу клієнтської поведінки, управління ризиками, протидії шахрайству та автоматизації внутрішніх процесів. Особливо актуальним це стало в умовах воєнного стану, коли банківські установи були змушені забезпечувати безперервність фінансових послуг за обмежених ресурсів. Використання цифрових технологій дозволило підтримувати стабільність функціонування банківської системи та підвищити ефективність операційної діяльності.

Разом із перевагами використання штучного інтелекту виникають і певні ризики. До основних загроз належать можливі помилки алгоритмів, недостатня прозорість процесу прийняття рішень, витік конфіденційних даних, кібератаки та використання технологій глибоких підробок (deepfake) для здійснення фінансового шахрайства. Крім того, надмірна залежність банків від автоматизованих систем може створювати додаткові системні ризики для фінансового сектору. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування ефективної системи регулювання використання штучного інтелекту, яка забезпечуватиме баланс між інноваційністю та безпекою [3].

Перспективи розвитку штучного інтелекту в банківській системі України пов'язані з подальшою цифровізацією фінансового сектору, розвитком відкритого банкінгу, впровадженням технологій великих даних та розширенням використання генеративного ШІ. Важливими передумовами успішної інтеграції інноваційних технологій є вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня цифрової грамотності працівників банків та забезпечення високого рівня кібербезпеки. У перспективі штучний інтелект може стати одним із ключових факторів підвищення ефективності функціонування банківської системи України та її інтеграції до європейського фінансового простору [4].

Отже, впровадження технологій штучного інтелекту є одним із найважливіших напрямів модернізації банківської діяльності. Використання інтелектуальних систем сприяє підвищенню продуктивності праці, покращенню якості обслуговування клієнтів, зниженню рівня ризиків та забезпеченню конкурентних переваг банківських установ. Незважаючи на наявність певних загроз, подальший розвиток штучного інтелекту відкриває значні можливості

для трансформації банківської системи України відповідно до сучасних світових тенденцій цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. McKinsey Global Institute. The Economic Potential of Generative AI: The Next Productivity Frontier. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 01.06.2026).
2. McKinsey & Company Banking Insights. Banking's Gen AI Opportunity. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 01.06.2026).
3. 6 трендів штучного інтелекту, які визначать 2026 рік. URL: https://internetua.com/6-trendiv-shtuchnogo-intelektu-yaki-viznacsat-2026-rik?utm_source=ukrnet_news (дата звернення: 01.06.2026).
4. Тренди штучного інтелекту у 2026 році: що змінюється в роботі з технологіями. URL: <https://scriptum.ua/trendy-shtuchnogo-intelektu-u-2026-roczishho-zminuyetsya-v-roboti-z-tehnologiyamy> (дата звернення: 01.06.2026).

Найко О. І.,²

Здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Уманський національний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Фінансовий аналіз як самостійна наукова дисципліна пройшов тривалий шлях становлення, трансформуючись відповідно до потреб господарської практики та загального розвитку економічної теорії. Дослідження еволюції підходів до фінансового аналізу дозволяє краще зрозуміти логіку формування сучасного аналітичного інструментарію та окреслити перспективні напрями подальшого розвитку наукової думки у цій сфері [1].

Витоки фінансового аналізу сягають кінця XIX – початку XX століття, коли американські банки вперше почали систематично вивчати фінансову звітність підприємств-позичальників з метою оцінки їхньої кредитоспроможності. У цей період домінував так званий балансовий підхід, зосереджений переважно на статичному аналізі бухгалтерського балансу. Ключовим завданням аналітика вважалося встановлення ліквідності активів та достатності власного капіталу підприємства [2].

У 1920–1940-х роках методологія фінансового аналізу збагатилася завдяки впровадженню системи коефіцієнтів (ratio analysis). Роботи А. Волла та його послідовників заклали основи порівняльного аналізу відносних показників, що дозволяло зіставляти фінансовий стан різних підприємств. Попри певну механістичність підходу, система фінансових коефіцієнтів залишається фундаментальним інструментом практичного аналізу донині [3].

² Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В.
Уманський національний університет

Принципово новий етап розпочався у 1950–1960-х роках з виникненням управлінського та стратегічного підходів до аналізу. Під впливом робіт Г. Дональдсона, Ф. Модільяні та М. Міллера акцент змістився від пасивного опису фінансового стану до активного управління фінансовими ресурсами. Теорема Модільяні–Міллера, концепція оптимальної структури капіталу та теорія портфеля Г. Марковіца фактично сформували наукове підґрунтя сучасних корпоративних фінансів і відповідного аналітичного забезпечення [4].

Протягом 1970–1990-х років у фінансовому аналізі утвердилася парадигма, орієнтована на вартість (value-based management). Концепції EVA (Economic Value Added), MVA (Market Value Added) та збалансована система показників (BSC) Р. Каплана і Д. Нортонa суттєво розширили горизонт аналізу, пов'язавши оперативні фінансові результати зі стратегічними цілями підприємства. В цей час активно розвиваються й методи прогностичного аналізу: дискримінантна модель Е. Альтмана для прогнозування банкрутства стала класичним прикладом інтеграції статистичних методів у фінансовий аналіз [5].

На початку XXI століття під впливом глобалізації та фінансових криз відбулася переорієнтація на ризик-орієнтований аналіз. Базельські угоди (Basel II та Basel III) стимулювали розвиток методів кількісного оцінювання кредитного, ринкового та операційного ризиків. Паралельно зросло значення поведінкових фінансів як критики гіпотези ефективного ринку, що відкрило новий вимір аналізу – дослідження впливу когнітивних упереджень учасників ринку на фінансові рішення [1; 3].

Сучасний етап розвитку фінансового аналізу характеризується активним впровадженням цифрових технологій: великих даних (Big Data), машинного навчання та штучного інтелекту. Алгоритмічний аналіз фінансових часових рядів, нейромережеві моделі прогнозування та автоматизовані системи виявлення аномалій радикально розширюють аналітичні можливості й одночасно ставлять нові вимоги до кваліфікації фінансового аналітика [2; 4].

Важливою тенденцією є також інтеграція нефінансової інформації до аналітичних моделей. ESG-аналіз (Environmental, Social, Governance) та концепція інтегрованої звітності (IR) свідчать про те, що межі фінансового аналізу розширюються у бік комплексного оцінювання сталого розвитку підприємства. Це відображає зростаючі вимоги стейкхолдерів до прозорості й соціальної відповідальності бізнесу [5].

Отже, еволюція фінансового аналізу демонструє закономірний перехід від описових балансових методів до динамічного, ризик-орієнтованого та вартісно-центричного підходу. Кожен етап розвитку породжував нові концепції та інструменти, що акумулювалися у сучасній методологічній базі. Подальші дослідження мають бути спрямовані на синтез традиційних аналітичних методів із можливостями цифрових технологій та урахування нефінансових чинників у комплексній оцінці діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Магопєць О. А., Шалімова Н. С., Черновол О. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 230 с.

2. Brigham E. F., Houston J. F. Fundamentals of Financial Management. 15th ed. Mason : South-Western Cengage Learning, 2019. 768 p.
3. Супруненко С., Чорновол А., Гаврилюк В. Використання аналітики даних для управління фінансовими процесами в цифровому середовищі України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-51>
4. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*. 1968. Vol. 23, № 4. P. 589–609.
5. Гомотюк А., Мазурик В. Інтегрований цифровий підхід до обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності підприємства з урахуванням ESG-пріоритетів. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35. № 1. С. 365–382. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.365>

Непочатенко О.О.

д.е.н., професор

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський НУ

МЕХАНІЗМИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Кредитне забезпечення аграрного виробництва є ключовою складовою фінансового механізму функціонування аграрного сектору та необхідною умовою забезпечення безперервності відтворювального процесу. В умовах макрофінансової нестабільності, структурних трансформацій економіки та воєнних викликів проблема доступності, вартості та ефективності кредитних ресурсів набуває особливої актуальності.

Теоретичне підґрунтя дослідження механізмів кредитного забезпечення базується на класичних положеннях теорії капіталу, відповідно до яких рух вартості у грошовій і товарній формах є безперервним процесом, що обумовлює необхідність тимчасового залучення позичкових ресурсів [1]. Кредит у цьому контексті виступає інструментом подолання часових розривів між витратами та результатами виробництва. Водночас, згідно з теорією економічного розвитку, кредит є важливим фактором інвестиційної активності та впровадження інновацій [2].

Методологічною основою дослідження є системний підхід, який дозволяє розглядати механізм кредитного забезпечення як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів. Він доповнюється інституційною теорією, що підкреслює роль формальних і неформальних правил у функціонуванні фінансових ринків [3].

Механізм кредитного забезпечення аграрного виробництва доцільно визначати як сукупність форм, методів, інструментів та інституцій, що забезпечують залучення, розподіл і ефективне використання позичкового

капіталу. Його структура охоплює суб'єкти кредитних відносин (банки, небанківські фінансові установи, аграрні підприємства, держава), об'єкти кредитування (оборотні та основні засоби, інвестиційні проекти), а також методи оцінки кредитоспроможності та управління ризиками.

Функціонування механізму кредитного забезпечення визначається специфікою аграрного виробництва, яка проявляється у сезонності, тривалості виробничого циклу та залежності від природно-кліматичних умов. Це формує асинхронність грошових потоків і обумовлює об'єктивну потребу у залученні кредитних ресурсів.

У сучасній економічній практиці кредит зберігає свої базові функції, серед яких ключовими є перерозподільча та заміщувальна. Перерозподільча функція забезпечує рух фінансових ресурсів між секторами економіки, тоді як заміщувальна - сприяє скороченню потреби в готівкових коштах. Водночас в умовах кризових явищ зростає значення стабілізаційної функції кредиту, яка проявляється у підтримці ліквідності аграрних підприємств.

Особливості аграрного виробництва обумовлюють специфіку об'єктів кредитування, до яких належать фінансування сезонних витрат, інвестиції в основні засоби, формування запасів готової продукції та впровадження інновацій. У сучасних умовах зростає роль фінансування цифровізації та технологічного оновлення аграрного сектору.

Сучасний етап розвитку кредитних відносин характеризується переходом від кредитування об'єкта до кредитування суб'єкта. Це передбачає зміщення акценту з наявності забезпечення на оцінку фінансового стану, платоспроможності та ризик-профілю позичальника, що підвищує значення фінансової прозорості та кредитної історії.

Розвиток кредитного забезпечення аграрного сектору відбувається в умовах підвищеної економічної нестабільності. Вплив воєнного стану посилює ризики через втрату активів, порушення логістики та обмеження експортних можливостей, що ускладнює доступ до фінансових ресурсів.

Сучасна модель кредитного забезпечення аграрного виробництва формується на основі поєднання ринкових і державних інструментів. Її характерними рисами є диверсифікація джерел фінансування, розвиток альтернативних інструментів кредитування, підвищення ролі держави у зниженні ризиків та інтеграція кредитних і страхових механізмів.

У цих умовах особливого значення набувають інноваційні фінансові інструменти, зокрема державні програми компенсації процентних ставок, портфельні гарантії, аграрні розписки, лізингові механізми, фінтех-рішення та кредитна кооперація. Їх застосування сприяє розширенню доступу аграрних підприємств до фінансових ресурсів та зниженню вартості кредитування.

Зокрема, важливу роль у підтримці аграрного сектору відіграє державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка передбачає часткову компенсацію процентної ставки та спрямована на стимулювання кредитування малого і середнього бізнесу, включаючи аграрних товаровиробників [4]. Реалізація цієї програми дозволила суттєво розширити доступ до фінансових ресурсів, особливо в умовах воєнного стану.

Водночас, за оцінками Національного банку України, кредитування аграрного сектору супроводжується підвищеними ризиками, пов'язаними з воєнними діями, що обумовлює необхідність активного використання механізмів державних гарантій, страхування та диверсифікації фінансових інструментів [5]. Це підтверджує доцільність формування комплексного підходу до кредитного забезпечення, який поєднує ринкові та інституційні механізми.

Попри позитивні зрушення, в Україні зберігається низка проблем кредитного забезпечення аграрного виробництва: обмежений доступ малих і середніх виробників до фінансових ресурсів, високий рівень кредитних ризиків, недостатній розвиток страхових механізмів, висока вартість кредитів та низький рівень фінансової інклюзії.

З урахуванням сучасних тенденцій механізм кредитного забезпечення доцільно розглядати як багаторівневу систему, що функціонує на мікро-, мезо- та макрорівнях. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити взаємозв'язки між суб'єктами кредитних відносин, галузевими особливостями та державною політикою.

Перспективними напрямками розвитку механізмів кредитного забезпечення аграрного сектору є формування ефективної системи аграрного страхування, розширення гарантійних інструментів, впровадження ESG-підходів у кредитуванні, цифровізація фінансових процесів та підвищення інституційної спроможності фінансової системи.

Таким чином, механізми кредитного забезпечення аграрного виробництва є складною, динамічною та адаптивною системою, ефективність якої визначається узгодженістю її елементів, рівнем розвитку інституційного середовища та здатністю реагувати на виклики економічної нестабільності. Їх удосконалення є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Карл Маркс. До критики політичної економії. Харків : Держ. вид-во України, 1926. URL: <https://www.marxists.org/ukrainian/marx-engels/1859/m-kritique-ep.htm> (дата звернення: 05.05.2026).
2. Йозеф Шумпетер. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. 242 с.
3. Дуглас Норт. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ : Основи, 2000. 198 с.
4. Міністерство економіки України. Державна програма «Доступні кредити 5–7–9%». URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2026).
5. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Київ, 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 06.05.2026).

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний розвиток світової економіки характеризується активним впровадженням інноваційних технологій, цифровізацією фінансових послуг та трансформацією традиційних механізмів функціонування фінансових ринків. Для України питання інноваційного розвитку фінансової системи набуває особливого значення в умовах воєнного стану, глобальної економічної нестабільності, інтеграції до європейського економічного простору та необхідності забезпечення фінансової стійкості держави. За таких умов модернізація фінансової системи стає важливим чинником підтримки економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективного розподілу фінансових ресурсів.

Фінансова система є складним комплексом взаємопов'язаних інститутів, інструментів та механізмів, які забезпечують формування, розподіл і використання фінансових ресурсів у державі. Її ефективне функціонування значною мірою залежить від здатності адаптуватися до нових технологічних змін та впроваджувати інноваційні рішення. Саме тому інноваційний розвиток фінансової системи розглядається як необхідна умова забезпечення фінансової стабільності та довгострокового економічного розвитку.

Одним із ключових напрямів інноваційної трансформації фінансової системи є цифровізація фінансових послуг. Розвиток цифрового банкінгу, мобільних платежів, електронної комерції, систем дистанційного обслуговування клієнтів та фінансових технологій (FinTech) суттєво змінює механізми взаємодії між фінансовими установами та споживачами послуг. Використання цифрових платформ дозволяє підвищити швидкість фінансових операцій, скоротити трансакційні витрати та розширити доступ населення до фінансових ресурсів [1-2].

Важливим елементом інноваційного розвитку фінансової системи є впровадження технологій штучного інтелекту, великих даних (Big Data), хмарних обчислень та блокчейну. Застосування таких технологій сприяє автоматизації фінансових процесів, удосконаленню систем управління ризиками, підвищенню рівня фінансової безпеки та ефективності прийняття управлінських рішень. Крім того, використання сучасних цифрових інструментів створює передумови для розвитку відкритого банкінгу та нових моделей надання фінансових послуг.

Суттєвий вплив на розвиток фінансової системи України мають сучасні виклики, пов'язані з воєнними ризиками, інфляційними процесами, нестабільністю фінансових ринків та необхідністю відновлення економіки. У

цих умовах особливого значення набуває забезпечення кібербезпеки фінансової інфраструктури, удосконалення механізмів державного регулювання та підвищення рівня фінансової інклюзії населення. Інноваційні рішення дозволяють підвищити стійкість фінансової системи до зовнішніх загроз та забезпечити безперервність надання фінансових послуг.

Перспективним напрямом розвитку фінансової системи України є розширення використання цифрових фінансових інструментів, розвиток фінтех-компаній, впровадження сучасних платіжних технологій та гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами. Це сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості країни, залученню капіталу та формуванню сучасного конкурентоспроможного фінансового середовища.

Отже, інноваційний розвиток фінансової системи України є важливою передумовою забезпечення її стійкості та ефективності в умовах сучасних викликів. Подальша цифровізація фінансового сектору, впровадження інноваційних технологій та вдосконалення механізмів державного регулювання сприятимуть зміцненню фінансової безпеки держави, підвищенню якості фінансових послуг та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Прокопчук О. Т. Інноваційна трансформація фінансового сектору України в умовах цифровізації економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 7. С. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.7.9>.

2. Прокопчук О. Т. Розвиток фінансової системи України в контексті цифрових трансформацій. *Збірник наукових праць Уманського національного університету* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2026. Вип. 108. Ч. 2 : Економічні науки. С. 7 -17. DOI: 10.32782/2415-8240-2026-108-2-7-17.

Пурій С.В.

здобувач освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Власюк С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський НУ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ФІСКАЛЬНІ ВИКЛИКИ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Малий бізнес є одним із базових елементів національної економіки, оскільки забезпечує зайнятість населення, розвиток конкуренції, гнучкість господарської системи та податкову базу для місцевих бюджетів. В умовах повномасштабної війни роль малого підприємництва ще більше зросла, адже саме цей сегмент продемонстрував найбільшу адаптивність до кризових обставин, релокаційних процесів і змін споживчого попиту.

Податкове середовище для малого бізнесу в Україні формується, передусім, через спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, правові засади якої визначено Податковим кодексом України. ДПС України офіційно визначає спрощену систему як особливий механізм справляння податків і зборів, що передбачає заміну окремих податків і зборів сплатою єдиного податку та веденням спрощеного обліку і звітності [1].

У 2021–2025 роках податкова політика щодо малого бізнесу зазнала суттєвих змін [2]. Частина рішень була пов'язана з необхідністю підтримки підприємців у період воєнного стану, інша — з поверненням до більш збалансованої моделі доходів бюджету та посиленням податкової дисципліни. Саме тому дослідження тенденцій оподаткування малого бізнесу в зазначений період є актуальним як з наукового, так і з прикладного погляду.

Спрощена система оподаткування тривалий час виконувала подвійну функцію: з одного боку, вона зменшувала адміністративний тиск на підприємців, а з іншого — забезпечувала стабільні надходження до бюджетів, особливо місцевих [1]. Водночас сучасні виклики виявили її обмеження: можливості для податкової оптимізації, нерівномірність навантаження між платниками, недостатню адресність підтримки та потребу в цифровому переосмисленні механізмів адміністрування.

На рівні державної політики дедалі чіткіше простежується курс на реформування податкової системи відповідно до Національної стратегії доходів до 2030 року, яка передбачає удосконалення податкового адміністрування, підвищення комплаєнсу, цифровізацію сервісів та поступове звуження сфери застосування спрощеної системи через мінімізацію зловживань [2].

Відповідно до Податкового кодексу України, спрощена система оподаткування, обліку та звітності є спеціальним механізмом, що замінює сплату окремих податків і зборів сплатою єдиного податку та передбачає ведення спрощеного обліку. Платники єдиного податку поділяються на чотири групи, кожна з яких має окремі критерії щодо обсягу доходу, кількості найманих працівників і видів діяльності [1].

Офіційні положення ДПС України деталізують, що до платників єдиного податку можуть належати фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які відповідають критеріям, установленим Податковим кодексом. Водночас кодекс містить перелік обмежень щодо діяльності, яку не можна здійснювати на спрощеній системі, а також вимоги до порядку визначення доходу.

У 2021 році податкова політика щодо малого бізнесу орієнтувалася на забезпечення стабільності спрощеної системи як головного інструменту підтримки підприємницької активності. У цей період основним завданням було збереження передбачуваності податкового навантаження та мінімізація адміністративних витрат для підприємців.

У 2022 році початок повномасштабної війни спричинив радикальну зміну фіскального середовища. За даними Національної стратегії доходів, війна призвела до значних втрат економіки, скорочення податкових надходжень, руйнування інфраструктури, зниження доступу до ринків і необхідності переорієнтації бюджетної політики на фінансування оборони та стабілізацію

державних фінансів. У цих умовах були запроваджені тимчасові податкові пільги, зокрема спеціальний режим зі ставкою 2% від доходу для окремих платників, що дозволило частині бізнесу зберегти діяльність і робочі місця [2].

У 2023–2025 роках акцент змістився на відновлення фіскальної збалансованості, посилення контролю та поступове повернення до нормальної моделі адміністрування. Урядова Національна стратегія доходів до 2030 року прямо передбачає реформування спрощеної системи оподаткування шляхом звуження сфери її застосування, виключення юридичних осіб, запровадження запобіжників від зловживань та підвищення ефективних ставок податків до рівня загального режиму [2].

Спрощена система оподаткування зберігає низку суттєвих переваг для малого бізнесу: зручність ведення обліку та звітності; зниження адміністративних витрат; прогнозованість податкових платежів; підтримку самозайнятості населення; сприяння легалізації підприємницької діяльності.

Саме ці характеристики роблять її важливим механізмом адаптації малого бізнесу до кризових умов. Для місцевих бюджетів єдиний податок також залишається значущим джерелом доходів, що підтверджує його роль не лише як інструменту підтримки підприємців, а й як елементу бюджетної стійкості.

Поряд із перевагами, спрощена система має і низку вразливостей. Насамперед йдеться про ризики використання її як інструменту податкової оптимізації, коли окремі суб'єкти господарювання штучно дроблять діяльність або структурують бізнес таким чином, щоб залишатися в межах спрощеного режиму. Це створює нерівні умови конкуренції та зменшує податкові надходження.

Другою проблемою є умовність самого поняття «єдиний податок». На практиці платники спрощеної системи сплачують не лише єдиний податок, а й інші обов'язкові платежі, зокрема ЄСВ та податки, пов'язані з виконанням функцій податкового агента. Це означає, що фактичне податкове навантаження є складнішим, ніж це впливає з назви режиму.

Третьою проблемою є недостатня цифрова інтеграція окремих елементів податкового адміністрування, що особливо важливо в умовах воєнного часу, релокації бізнесу та зростання частки дистанційних сервісів. Саме тому Національна стратегія доходів до 2030 року робить наголос на цифровізації, управлінні ризиками та модернізації інформаційних систем ДПС.

Реформування оподаткування малого бізнесу в Україні доцільно здійснювати за такими напрямками: цифровізація податкового адміністрування; посилення ризик-орієнтованого контролю; адресне збереження податкових стимулів для мікро- та малого бізнесу; спрощення звітності та сервісів для платників; посилення податкової культури та фінансової грамотності; детінізація господарської діяльності; гармонізація з податковими стандартами ЄС.

Особливої уваги потребує питання балансу між підтримкою малого підприємництва та недопущенням використання спрощеної системи великим бізнесом у схемах податкової оптимізації. У цьому контексті реформа має бути не репресивною, а селективною, спрямованою на збереження сприятливих умов саме для мікро- та малого підприємництва.

Отже, державна податкова політика у цій сфері має поєднувати фіскальну ефективність, цифрову модернізацію, євроінтеграційні орієнтири та підтримку підприємницької активності. Реалізація положень Національної стратегії доходів до 2030 року створює передумови для поступового реформування спрощеної системи оподаткування на засадах прозорості, справедливості та економічної доцільності.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: офіційний текст. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-xiv--spetsialni-podat/edynyi-podatok/>

2. Національна стратегія доходів до 2030 року / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

Семененко С.П.,³

здобувач вищої світи другого (магістерського) рівня
Уманський національний університет садівництва

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Фінансова стійкість територіальних громад у сучасних умовах розглядається як комплексна характеристика здатності органів місцевого самоврядування забезпечувати стабільне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, підтримуючи безперервність надання публічних послуг навіть за умов зовнішніх шоків.

Сучасні наукові підходи до трактування фінансової стійкості територіальних громад еволюціонують у напрямі поєднання традиційної бюджетної збалансованості та концепції фінансової резильєнтності. У дослідженні Barbera й інших [1] фінансова резильєнтність визначається як здатність місцевих урядів адаптуватися до фінансових шоків, зберігаючи функціональність публічних послуг і відновлюючи фінансову рівновагу після кризових періодів.

У вітчизняній науковій думці фінансова стійкість територіальних громад розглядається як інтегральна характеристика, що поєднує ресурсний потенціал, ефективність бюджетного менеджменту та інституційну спроможність органів місцевого самоврядування [2]. Автор підкреслює багатофакторність цієї категорії, виділяючи ресурсні, соціальні та поведінкові детермінанти, включно з рівнем фінансової грамотності населення та якістю фінансової взаємодії в межах громади.

³ Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В.
Уманський національний університет садівництва

Додатково українські дослідження акцентують увагу на необхідності підвищення фінансової автономії громад, диверсифікації доходної бази та оптимізації структури видатків як ключових умов забезпечення фінансової стабільності в умовах децентралізації та кризових викликів [3, 4].

Міжнародні інституції, зокрема OECD, розглядають фінансову стійкість регіонів як складову ширшої концепції територіальної резильєнтності, що включає здатність територій адаптуватися до економічних, соціальних та екологічних шоків через ефективне управління публічними фінансами та інвестиціями [5].

У довоєнний період (до 2022 року) фінансова стійкість територіальних громад в Україні формувалася переважно в умовах відносно прогнозованого макроекономічного середовища та послідовної бюджетної децентралізації. Ключовими її характеристиками були: стабільне зростання частки власних доходів місцевих бюджетів, поступове розширення податкової бази та відносно передбачувана система міжбюджетних трансфертів.

Натомість після початку повномасштабного вторгнення (з 2022 року) відбулося якісне зміщення акцентів у змісті фінансової стійкості. Вона трансформувалася у категорію фінансової резильєнтності, де ключовим є такі три виміри:

- фінансова автономія, як базовий індикатор. Вона визначається часткою власних доходів у структурі місцевого бюджету, стабільністю податкових надходжень та ефективністю управління комунальними активами. Зростання автономії знижує залежність від трансфертів і підвищує передбачуваність бюджетного процесу;

- ефективність бюджетного управління: вона передбачає впровадження програмно-цільового методу, середньострокового бюджетного планування та цифрових інструментів управління фінансами. Це забезпечує оптимізацію видатків та підвищення результативності використання ресурсів.

- адаптивна спроможність (resilience capacity) громади – здатність реагувати на кризові шоки, зокрема в умовах воєнного стану, шляхом швидкої мобілізації ресурсів, коригування бюджетної політики та підтримки критичної інфраструктури. Саме цей вимір набуває особливої значущості в умовах сучасної України.

Таким чином, наразі фінансова стійкість територіальних громад є багатовимірною категорією, що поєднує бюджетну автономію, ефективність управління фінансовими ресурсами та адаптивну спроможність до кризових умов. Її сучасне розуміння трансформується у бік концепції фінансової резильєнтності, що акцентує увагу не лише на стабільності доходів і видатків, але й на здатності громад відновлювати фінансову рівновагу після шоків. А підвищення рівня потребує комплексної політики, спрямованої на зміцнення власної доходної бази, удосконалення бюджетного менеджменту та розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Barbera C., Jones M., Korac S., Saliterer I., Steccolini I. Governmental Financial Resilience under Austerity in Austria, England and Italy: How Do Local

Governments Cope with Financial Shocks? *Public Administration*. 2017. Vol. 95(3). P. 670–697. DOI: 10.1111/padm.12350.

2. Сороковий Д. Фінансова стійкість територіальних громад: теоретичний дискурс. *Світ фінансів*. 2024. № 3 (80). С. 91–106. DOI: 10.35774/sf2024.03.091.

3. Возняк Г., Голинський Ю. Фінансова політика у забезпеченні розвитку територіальних громад: теоретико-методологічні аспекти. *Фінансовий простір*. 2024. № 3–4 (54). С. 19–31 DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3-4\(54\).2024.193031](https://doi.org/10.30970/fp.3-4(54).2024.193031).

4. Придко Р. О. Основи фінансового забезпечення розвитку регіонів та громад: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2024. № 1 (63). С. 136–142. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).136-142](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).136-142)

5. OECD Regional Outlook 2023: The Longstanding Geography of Inequalities. OECD Publishing, Paris, 2023. <https://doi.org/10.1787/92cd40a0-en>

Скрипник О.Г.,⁴

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Уманський національний університет садівництва

МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ

Податкова політика держави є ключовим інструментом фіскального регулювання, що забезпечує формування дохідної частини бюджету, перерозподіл національного доходу та вплив на макроекономічну стабільність. У класичній теорії публічних фінансів податкова політика розглядається як система інструментів державного впливу на економічну активність через зміну податкових ставок, бази оподаткування та структури податкових надходжень [1].

Сучасні підходи OECD та IMF акцентують, що ефективність податкової політики визначається не лише рівнем податкового навантаження, але й інституційною якістю адміністрування, прозорістю податкових процедур та рівнем податкового комплаєнсу [2, 3].

Функціонування податкової політики в економіці держави реалізується через три взаємопов'язані механізми: фіскальний, регуляторний та інституційний.

Фіскальний механізм забезпечує формування стабільної дохідної бази держави та місцевих бюджетів. Його ключові елементи – структура податкової системи; рівень податкових ставок; ефективність податкового адміністрування; розширення податкової бази. Його ефективність визначається стійкістю податкових надходжень та рівнем тіньової економіки.

⁴ Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В.
Уманський національний університет садівництва

Регуляторний механізм податкової політики виконує функцію економічного регулювання через зміну стимулів поведінки економічних агентів. Вона впливає на: інвестиційну активність бізнесу; споживчу поведінку домогосподарств; структурні зрушення в економіці. OECD підкреслює, що сучасні податкові системи використовуються як інструмент стимулювання інновацій, розвитку малого бізнесу та екологічної трансформації економіки [2].

Інституційний механізм охоплює якість податкового адміністрування, цифровізацію податкових процесів та рівень податкової дисципліни. IMF зазначає, що саме інституційна спроможність податкових органів є визначальним фактором довгострокової фіскальної ефективності [3].

Сучасна податкова політика реалізується через систему інструментів. Так, пріоритетними є інструменти податкового адміністрування, що об'єднують цифровізацію податкових процесів (e-tax, e-invoicing), ризик-орієнтований податковий контроль, електронне декларування та сплату податків, автоматизований обмін податковою інформацією, аналітику великих даних. Ці інструменти забезпечують підвищення ефективності збору податків без суттєвих змін ставок.

Окрема група – класичний інструментарій – включає податкові ставки та структуру оподаткування: зміну ставок основних податків, диференціацію податкового навантаження, зміну структури прямих і непрямих податків. Сучасна тенденція полягає у рідшому перегляді ставок та більш активній зміні структури оподаткування.

Наступний інструмент – податкові пільги та стимули – широко використовується для економічного стимулювання: інвестиційні податкові кредити, пільги для малого та середнього бізнесу, стимулювання інноваційної діяльності, «зелені» податкові стимули. Вони особливо активізуються у кризові періоди.

Ще одна група – інструменти протидії ухиленню від оподаткування, до яких належать контроль трансфертного ціноутворення (BEPS), обмеження офшорних схем, міжнародний обмін податковою інформацією, посилення санкцій за порушення.

І ще перспективною та дієвою групою є інструменти податкового прогнозування, що охоплюють середньострокове прогнозування доходів, макромодельовання податкової бази, аналіз податкових витрат (tax expenditures).

Слід зауважити, що у довоєнний період податкова політика України характеризувалася поступовою гармонізацією з європейськими стандартами, розширенням електронного адміністрування та відносною стабільністю податкових надходжень. Основним напрямом було підвищення ефективності адміністрування та зменшення адміністративного навантаження на бізнес.

Після 2022 року податкова політика набула антикризового характеру за рахунок таких змін, як запровадження тимчасових податкових стимулів для підтримки бізнесу; посилення ролі держави у фіскальному регулюванні; зростання залежності бюджету від міжнародної фінансової допомоги; адаптація податкового адміністрування до умов воєнної економіки. Таким чином,

відбулося зміщення від моделі фіскальної оптимізації до моделі фіскальної стабілізації в умовах високої невизначеності.

Податкова політика держави функціонує як багаторівнева система, що включає фіскальний, регуляторний та інституційний механізми. Її ефективність визначається не лише податковими ставками, але й інституційною якістю, рівнем цифровізації та здатністю адаптуватися до економічних шоків.

Список використаних джерел

1. Bird M. Richard Public Finance in Theory and Practice. *The Canadian Journal of Economics*. 1977. № 10. Pp. 524–526. 10.2307/134487.
2. OECD. Tax Policy Reforms 2023: OECD and Selected Partner Economies. Paris: OECD Publishing, 2023. https://www.oecd.org/en/publications/tax-policy-reforms-2023_d8bc45d9-en.html (дата звернення 30.05.2026)
3. IMF. Fiscal Monitor: Fiscal Policy from Pandemic to War. Washington, DC: International Monetary Fund, 2022. <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2022/04/12/fiscal-monitor-april-2022> (дата звернення 30.05.2026)

Сліпенко Т.А.,⁵

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Уманський національний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

У сучасних умовах динамічного ринкового середовища, що характеризується високим рівнем невизначеності та цифровою трансформацією економічних процесів, роль інформаційного забезпечення фінансового аналізу стає визначальною для виживання та розвитку суб'єктів господарювання.

Інформаційне забезпечення – це не просто сукупність цифр або звітних форм, а складна, ієрархічно побудована система збору, обробки, накопичення та передачі даних, необхідних для оцінки фінансового стану, результативності діяльності та обґрунтування стратегічних рішень. Згідно з дослідженнями, інформаційне забезпечення слід розглядати крізь призму управління фінансовими ресурсами, де якість інформації (її релевантність, своєчасність і достовірність) безпосередньо корелює з мінімізацією фінансових ризиків. Основний масив внутрішньої інформації формується в межах бухгалтерського й управлінського обліку. Баланс підприємства (ф. № 1) виступає головним джерелом для аналізу майнового стану та ліквідності, Звіт про фінансові результати (ф. № 2) дозволяє оцінити динаміку доходів та витрат, а Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3) є критично важливим для оцінки платоспроможності та здатності підприємства генерувати готівку [1]. Однак, як зазначає О. Будько,

⁵ Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В., Уманський національний університет

сама по собі звітність є ретроспективною, тобто вона фіксує події, що вже відбулися. Тому для повноцінного аналізу необхідно інтегрувати в систему позаоблікові дані: результати аудиторських перевірок, матеріали маркетингових досліджень, відомості про стан фондового ринку та загальноекономічні індикатори [2].

Особливе місце в сучасній архітектурі інформаційного забезпечення посідає зовнішня інформація, що об'єднує нормативно-правові акти, податкове законодавство, макроекономічні прогнози та галузеві показники. Однак без урахування темпів інфляції, облікових ставок НБУ та валютних коливань результати фінансового аналізу можуть бути викривленими, що призведе до помилкових управлінських висновків. Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволяє автоматизувати процес збору цих даних. Як підкреслює О. Гудзь, впровадження ERP-систем та BI-платформ (Business Intelligence) дозволяє створювати єдиний інформаційний простір, де дані з різних підрозділів (продажі, склад, виробництво) консоліднуються в режимі реального часу, забезпечуючи аналітиків інструментарієм для оперативного моніторингу. Це особливо важливо для фінансового контролінгу, концептуальна модель якого передбачає постійний план-фактний аналіз відхилень. При цьому система інформаційного забезпечення повинна бути гнучкою, щоб адаптуватися до специфіки конкретного підприємства [3]. Також варто враховувати, що інформація у фінансовому аналізі виконує не лише функцію констатації фактів, а й стимулювання: аналіз відхилень у витратах спонукає менеджмент до пошуку резервів економії. Важливим аспектом є також забезпечення конфіденційності, оскільки значна частина аналітичних розрахунків, що стосуються собівартості або клієнтської бази, становить комерційну таємницю.

У сучасних умовах розвиток економіки знань диктує нові вимоги до змісту інформаційних потоків. Сьогодні дедалі більшого значення набуває нефінансова інформація – інтелектуальний капітал, ділова репутація (гудвіл), рівень корпоративної соціальної відповідальності та екологічні ризики. Ці фактори важко піддаються кількісній оцінці, але вони суттєво впливають на ринкову вартість компанії та її привабливість для інвесторів [4]. Тобто сучасний фінансовий аналіз трансформується в інтегрований бізнес-аналіз, де фінансові показники інтерпретуються з урахуванням стратегічного контексту. При цьому проблемою для багатьох вітчизняних підприємств залишається фрагментарність інформаційних баз, коли різні відділи використовують несумісне програмне забезпечення, що створює ризик дублювання або втрати даних. Вирішення цієї проблеми лежить у площині вдосконалення методичного забезпечення аналізу, що має чітко визначати алгоритми розрахунку показників на основі доступних джерел.

У підсумку, ефективна система інформаційного забезпечення є запорукою прозорості бізнесу, що підвищує довіру з боку банківських установ, інвесторів і державних органів. Це створює надійну платформу для прогнозування фінансової стійкості та розробки сценаріїв розвитку підприємства в умовах посткризового відновлення економіки, дозволяючи перетворити інформацію з пасивного ресурсу на активний інструмент створення вартості.

Список використаних джерел

1. Стецюк П. А. Інформаційне забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2024. № 2 (45). С. 48–55.
2. Бudyко О. В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1710> (дата звернення: 21.04.2026).
3. Дятлов Є. В. Система інформаційного забезпечення у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 1. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/1_2018/21.pdf (дата звернення: 21.04.2026).
4. Іванова В. В. Інформаційне забезпечення економіки, заснованої на знаннях: монографія. К.: Логос, 2011. 277 с.

Ткачук Н.М. к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
ХУУП імен Леоніда Юзькова

ЕФЕКТ КАНТІЛЬОНА В СУЧАСНІ МОЕНТАРНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Проблема нерівномірного розподілу наслідків грошової емісії залишається недооціненою у вітчизняному фінансовому дискурсі, попри її очевидну практичну значущість. Інфляційні шоки 2020-2024 рр., спричинені кількісним пом'якшенням центральних банків та геополітичними потрясіннями, показали глибинний механізм майнового розшарування суспільства, теоретичне підґрунтя якого було закладено ще у XVIII ст. Питання про те, хто насправді виграє від збільшення грошової маси в обігу, залишається одним із центральних у сучасній економіці. Стандартна кількісна теорія грошей описує ефект емісії через загальне підвищення рівня цін, тобто через інфляцію як рівномірно розподілений феномен. Утім, цей спрощений погляд приховує глибшу асиметрію: реальні наслідки грошової емісії суттєво різняться залежно від того, на якому етапі обігу нові гроші потрапляють до конкретного економічного агента. Саме тому вважаємо за необхідне розглянути сучасні прояви цього феномену та осмислити його наслідки для розуміння структурної нерівності монетарної політики сучасних економік.

Саме цю асиметрію понад три століття тому зафіксував ірландсько-французький банкір і мислитель Річард Кантільон (Richard Cantillon, 1680-1734pp.) у своєму трактаті *Essai sur la Nature du Commerce en Général* (1755 p.) [1]. Це спостереження й отримало назву «ефект Кантільона», залишається надзвичайно актуальним сьогодні коли центральні банки вдаються до нетрадиційних інструментів монетарної політики за умов зростаючої інфляції.

Класична концепція Кантільона пояснює принципово важливу закономірність: емісія нових грошей в економіку не є нейтральною щодо розподілу добробуту, оскільки вона породжує структурований перерозподільний ефект у трансмісійному ланцюгу грошового потоку. Головним внеском Кантільона в економічну думку стала ідея про те, що збільшення кількості грошей не є нейтральним за своєю природою - воно завжди виникає у конкретному моменті розвитку економіки й поширюється далі. На відміну від більшості своїх сучасників, Кантільон не розглядав гроші як просто інструмент обміну, він аналізував їх як ресурс, доступ до якого має різні розподільчі наслідки. У своєму трактаті він формулює ключове спостереження: якщо кількість грошей в економіці зростає, перші одержувачі нових грошей отримують можливість купувати товари та послуги за старими цінами, які ще не встигли відреагувати на збільшення ліквідності. Своїм попитом споживачі підштовхують ціни вгору, і кожен наступний одержувач нових грошей стикається вже з вищим рівнем цін. Ті, хто знаходиться наприкінці ланцюга обігу, отримують нові гроші лише після того, як ціни вже зросли й, відповідно, зазнають реального зменшення купівельної спроможності грошей.

Структурно механізм цього ефекту можна представити як послідовні хвилі розподілу нової ліквідності внаслідок грошової емісії [2]:

- перший рівень: держава, уповноважені банки, первинні дилери державних облігацій отримують нові кошти безпосередньо від емітента - центрального банку й витрачають їх за актуальними цінами ще до того, як ринок відреагував на поповнення грошової маси в обігу;
- другий рівень: великі корпорації, постачальники, власники фінансових активів тримують ліквідність опосередковано коли ціни вже дещо зросли, але ефект зниження купівельної спроможності грошей все ще маловідчутний;
- третій рівень: найменші працівники, пенсіонери, одержувачі фіксованих доходів, до яких нові гроші доходять у вигляді підвищення зарплат та інших виплат; ринок вже відреагував на збільшення грошової маси зростанням цін і реальна купівельна спроможність таких грошей вже знизилася.

Саме в цьому й виявляється сутність ефекту Кантільона: це феномен, за якого нові гроші, введені в обіг, розподіляються нерівномірно в часі та просторі, породжуючи відносно збагачення тих, хто отримує їх першими й відносно збідніння тих, хто отримує їх останніми, навіть за умови зростання номінальної кількості грошей у них.

Важливо розмежувати ефект Кантільона з традиційним розумінням інфляції. Кількісна теорія грошей, у версії Фішера чи Фрідмана, стверджує, що: подвоєння грошової маси веде до подвоєння рівня цін, але при цьому відносні ціни та реальний розподіл залишаються незмінними. В ефекті Кантільона наявне заперечення цієї нейтральності. Кількісна теорія грошей аналізує стан рівноваги до і після грошової емісії, ігноруючи шлях переходу саме на якому й відбувається перерозподіл: поки економіка рухається від одного рівноважного стану до іншого, одні агенти виграють, інші – програють [3]. Такі зміни не є симетричними чи тимчасовими, навпаки, вони можуть консолідуватися у стійкі структурні відмінності між групами населення.

Відтак, вважаємо, що ефект Кантільона є однією з найбільш недооцінених концепцій в економічній науці. Попри те, що його сформульовано майже 300 років тому, він зберігає повну аналітичну актуальність в епоху панування центральних банків із правом на необмежену грошову емісію задля реалізації програм підтримки сучасної економіки. Ключовий висновок полягає в тому, що монетарна нейтральність є теоретичною фікцією: будь-яка емісія грошей центральним банком має розподільчі наслідки, які систематично сприятливіші для тих, хто перебуває ближче до джерела створення нової ліквідності. Ігнорування цього факту в монетарній та бюджетній політиці означає свідоме чи несвідоме субсидування добре позиціонованих агентів за рахунок тих, хто перебуває наприкінці ланцюга грошового обігу.

Для економічної науки ефект Кантільона нагадує про необхідність своєчасного аналізу не лише рівноважних станів, а й динаміки переходу між ними. Для економічної політики держави цей ефект, по суті, є своєрідним застереженням: інструменти монетарної підтримки мають вбудований розподільчий характер, компенсація якого вимагає активної фіскальної та соціальної підтримки держави для підвищення суспільного добробуту.

Список використаних джерел

1. Cantillon R. *Essai sur la nature du commerce en général*. London : Fletcher Gyles, 1755. 432 p.
2. Thornton M. Cantillon on the Cause of the Business Cycle. *The Quarterly Journal of Austrian Economics*. 2006. Vol. 9. №3. P. 45–60.
3. Ingham G. *The Nature of Money*. Polity Press, 2004. 240 p.

Ткачук Н.М.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Машталяр О.В.

здобувач вищої освіти

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВ: ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ І ЗАГРОЗА КОНКУРЕНЦІЇ

Розвиток сучасної економічної системи характеризується формуванням дедалі більш вимогливого та суворішого середовища функціонування інституцій практично в усіх її секторах, зокрема, й у банківському. Для утримання своїх позицій на ринку банкам необхідно шукати все більш ефективні рішення щодо залучення та управління ресурсами, активізації клієнтської бази тощо. У цьому контексті одним із сучасних рішень може виступати об'єднання зусиль декількох банків шляхом консолідації. Останнє є відповіддю на нові виклики конкурентного банківського середовища, але, водночас, процеси консолідації в банківській системі можуть як послаблювати, так і посилювати монополізацію

ринку банківських послуг. Відтак, вважаємо за необхідне розглянути сутність консолідації банків, з'ясувати доцільність цього процесу та можливі наслідки його подальшого розвитку.

В історичному аспекті процеси консолідації банків набули доволі чіткого вираження ще в XIX ст., передусім, унаслідок індустріальної революції. Розвиток промисловості та зростання необхідності у більшому фінансуванні розширеного відтворення та інші економічні тренди стали передумовами для масштабування банківського бізнесу [1]. Очевидно, що розширення ринку банківських послуг супроводжувалося посиленням конкурентного середовища, де невеликим гравцям було складніше утримуватися, тоді як банки із стійкішими позиціями були більш адаптованими до таких умов. Можна вважати, що саме бажання великих банків у більшій концентрації свого капіталу на ринку та укріплення ринкових позицій меншими банками на ринку були одними із ключових причин розвитку процесів консолідації у банківській системі країни.

Як визначає Циганова Н.В., «Консолідація банків являє собою процес об'єднання їхніх ресурсів у різних організаційних формах і на різних правових засадах» [1, с. 27]. Однак, на наш погляд, визначення сутності такого поняття потребує ширшого підходу. На нашу думку, консолідація банківської системи – це економічний процес формування укрупнених банків (підсистем) банківської у банківській системі внаслідок об'єднання інтересів та ресурсної бази її структурних одиниць – комерційних банків. На сьогодні найбільш поширеними формами консолідації можна вважати злиття банків як «інтеграцію двох або більше банків на рівних умовах» та поглинання банків як «інтеграцію двох або більше банків на основі встановлення абсолютного контролю банку-покупця над іншими банками» [2, с. 124].

Варто зауважити, що основними проявами процесів консолідації в банківській системі є зменшення кількості чинних банків, тобто укрупнення банківського ринку та зростання обсягів капіталізації новостворених банків. Подібні прояви консолідаційних процесів на сьогодні притаманні й для банківської системи України. За період 2021-2025рр. кількість чинних банків в Україні скоротилася з 71 до 60 установ, тобто на 15,5% [3]. Така динаміка кількості чинних банків передусім свідчить про розвиток консолідаційних процесів у банківській системі України з одночасним виведення неплатоспроможних банків та оптимізацією банківської системи в умовах кризових явищ та війни. Так, кількість банків з іноземним капіталом зменшилася на 21,2%, а зі 100% іноземним капіталом – на 17,4% [3]. Зауважимо, що процеси консолідації банківського сектору України супроводжуються досить високим рівнем концентрації іноземного капіталу [3]. Загалом, міжнародні банки можуть забезпечувати надійність системи в кризових умовах, але разом з тим суворий регламент їхньої роботи суттєво обмежує кредитування реального сектору економіки.

Якщо ж розглядати банківський ринок за розмірами капіталу, то для банківської системи України характерне переважання банків з державною часткою, серед яких найбільшими є АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «Укрексімбанк» [3]. Консолідація в банківській системі в напрямку

націоналізації також може сприяти стабілізації функціонування ринку банківських послуг, допомогти зробити його більш регульованим тощо. Водночас, надмірний рівень присутності держави може стримувати розвиток банківського бізнесу через формування більш консервативного середовища функціонування банків.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо відмітити, що консолідація банків на сьогодні цілком може виступати стратегічним рішенням у зміцненні їхніх позицій на ринку банківських послуг. Різноманітні форми об'єднання банківських установ дозволить їм залучати значно більші обсяги капіталу, бути більш стійким до зовнішніх та внутрішніх шоків і мати більший вплив на фінансовому ринку. Разом з тим, варто розуміти, що посилення процесів консолідації створює загрозу для оптимального конкурентного середовища в банківській системі, адже захоплення ринку великими банками надто ускладнює входження нових банків на ринок банківських послуг, а також може провокувати порушення принципу клієнтоорієнтованості. Тому важливим постає питання регулювання таких процесів, передусім, з боку держави, аби не допустити спотворення ринкових засад функціонування банківського бізнесу.

Список використаних джерел

1. Циганова Н. В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі: монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.
2. Ткачук Н. Теоретичні аспекти сутності форм консолідації банків. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024.Vol. 3, №4. Р. 118-126. DOI: 10.46299/j.isjmef.20240304.11.
3. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#4> (дата звернення: 25.06.2026).

Чумак О.М.

здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти

Ролінський О.В.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Власюк С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський НУ

ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОТРЕБ ТА ІНВЕСТИВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Після початку повномасштабної агресії Росії проти України військові облігації стали одним із ключових механізмів внутрішнього запозичення держави. Вони дозволяють Міністерству фінансів залучати кошти для покриття критичних потреб бюджету, зокрема на оборону, соціальні виплати, підтримку фінансової стабільності та забезпечення функціонування економіки.

Для населення цей інструмент набув подвійного значення: з одного боку, це фінансово привабливий актив із державною гарантією, а з іншого – форма громадянської участі у підтримці держави в умовах війни [1]. Саме тому військові облігації все частіше розглядаються не лише як борговий інструмент, а як елемент економічної та суспільної стійкості.

Військові облігації виконують кілька взаємопов'язаних функцій, що визначають їхню високу значущість у воєнний період.

Першою є фінансова функція: вони забезпечують державу внутрішніми фінансовими ресурсами для фінансування видатків бюджету в умовах зростання потреб і обмеженості зовнішніх джерел.

Другою є інвестиційна функція: населення отримує можливість розміщувати кошти в державні цінні папери з фіксованою або прогнозованою дохідністю, що робить військові облігації альтернативою депозитам і готівковим заощадженням.

Третьою є соціально-мобілізаційна функція: купівля військових облігацій сприймається як форма прямої підтримки армії, держави та економіки, тобто як фінансовий внесок у перемогу й відновлення країни.

Четвертою можна вважати антиінфляційну функцію для домогосподарств, оскільки інвестування в облігації допомагає частково захистити гривневі заощадження від знецінення.

Популярність військових облігацій серед українців пояснюється поєднанням фінансових і нефінансових мотивів. З фінансової точки зору вони є привабливими через дохідність, надійність емітента та передбачуваний строк погашення.

Із нефінансової точки зору важливу роль відіграє патріотична мотивація: інвестори сприймають купівлю таких паперів як суспільно корисну дію. У публікаціях 2024–2025 років підкреслюється, що українці дедалі частіше купують військові облігації не тільки заради прибутку, а й щоб підтримати державу у воєнний час [2]. Суттєвим чинником зростання попиту стала цифровізація: придбати військові облігації можна через Дію, що різко знизило бар'єри входу для пересічних громадян.

Для держави військові облігації є інструментом залучення коштів на внутрішньому ринку без надмірної залежності від зовнішніх кредитів. Це особливо важливо в умовах війни, коли бюджетні потреби зростають швидше, ніж традиційні доходи, а міжнародна допомога має обмеження щодо обсягу, строків або цільового спрямування.

Міністерство фінансів зазначає, що кошти від продажу військових облігацій спрямовуються на підтримку Збройних Сил України, забезпечення військових та фінансування потреб держави. Отже, військові облігації виконують роль внутрішнього фінансового «резерву» у воєнних умовах.

Попри високу суспільну значущість, військові облігації не є повністю безризиковими. Для інвесторів актуальними залишаються інфляційний ризик, ризик зміни ринкової дохідності, а також валютний ризик для облігацій, номінованих в іноземній валюті [3].

Ще одним обмеженням є те, що мотивація населення частково залежить від воєнного контексту, тому після завершення гострої фази війни державі доведеться підтримувати інтерес до інструменту через високу прозорість, зрозумілу дохідність і зручну інфраструктуру купівлі.

Також важливим залишається рівень фінансової грамотності населення, оскільки вибір строків, валют і обсягів інвестицій потребує базового розуміння ринку державних боргових інструментів.

Найбільш перспективним напрямом розвитку ринку військових облігацій є подальша цифровізація процесів їх придбання, обліку та обслуговування через банківські установи, мобільні застосунки та державні цифрові сервіси. Спрощення процедури інвестування, мінімізація бюрократичних бар'єрів і забезпечення можливості дистанційного придбання цінних паперів створюють передумови для залучення ширшого кола інвесторів. Важливе значення має інтеграція сервісів купівлі ОВДП у популярні цифрові платформи, що дозволяє зробити інвестування доступним навіть для громадян, які не мають значного досвіду роботи на фінансовому ринку. У результаті зростає частка роздрібних інвесторів, підвищується ліквідність ринку та розширюється внутрішня база фінансування державних потреб.

Другим важливим напрямом є розвиток фінансової грамотності населення. Незважаючи на зростання популярності військових облігацій, значна частина громадян усе ще недостатньо обізнана щодо особливостей функціонування цього фінансового інструменту, механізмів формування дохідності, рівня ризиків та переваг порівняно з альтернативними способами заощадження коштів. Реалізація освітніх програм, інформаційних кампаній, спеціалізованих онлайн-курсів і консультаційних сервісів сприятиме формуванню культури інвестування серед населення. Підвищення фінансової обізнаності громадян дозволить приймати більш виважені інвестиційні рішення, сприятиме диверсифікації особистих заощаджень та зміцненню довіри до державних фінансових інструментів.

Третім стратегічним напрямом виступає удосконалення комунікаційної політики держави щодо військових облігацій. Важливо формувати у суспільстві розуміння того, що військові ОВДП є не лише фінансовим активом із гарантованою дохідністю, а й дієвим механізмом підтримки держави в умовах воєнних викликів. Інвестуючи в такі цінні папери, громадяни одночасно отримують можливість зберегти та примножити власний капітал і зробити внесок у фінансування обороноздатності країни. Посилення інформаційної прозорості щодо використання залучених коштів, регулярне висвітлення результатів розміщення військових облігацій та демонстрація їхнього внеску у забезпечення державних потреб сприятимуть зміцненню суспільної довіри. Поєднання економічної мотивації з усвідомленням громадянської відповідальності формує стійкий попит на військові облігації та створює передумови для довгострокового розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів.

Таким чином, цифровізація інвестиційних процесів, підвищення фінансової грамотності населення та вдосконалення державної комунікації є

взаємопов'язаними напрямками, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості військових облігацій, розширенню кола інвесторів і зміцненню фінансової стійкості держави в умовах воєнного та післявоєнного відновлення.

Отже, військові облігації є ефективним інструментом фінансування державних потреб і одночасно доступним способом інвестування населення України в умовах воєнного стану. Їхня цінність визначається фіскальною, інвестиційною, соціально-мобілізаційною та антиінфляційною функціями. Зростання попиту на ці папери пояснюється цифровою доступністю, патріотичною мотивацією та прагненням населення зберегти заощадження в умовах високої невизначеності. У найближчій перспективі подальший розвиток ринку військових облігацій залежатиме від якості державної комунікації, прозорості випусків, зручності купівлі та стабільності боргової політики.

Список використаних джерел

1. Пирог В., Брюховецька І. Військові облігації в Україні як інструмент фінансової стабільності та чинник трансформації фондового ринку. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 86. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-158>

2. В Україні випустили нові військові облігації – деталі від Мінфіну. URL: <https://kanaldim.tv/v-ukrayini-vypustily-novi-vijskovi-obligacziyi-detali-vid-minfinu/>

3. Військові облігації: загальні моменти. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ015358>

Шиманська П.О.,⁶

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Уманський національний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Сучасна глобальна економіка перебуває на етапі глибоких технологічних перетворень, які радикально змінюють підходи до управління корпоративними фінансами. І традиційні методи фінансового аналізу, що базувалися на ретроспективній обробці статичної звітності, поступово втрачають свою актуальність.

Цифрова трансформація фінансового аналізу виступає каталізатором переходу від статичного контролю до динамічного управління вартістю компанії, де фінансовий аналіз стає «навігатором» у масивах неструктурованої інформації, забезпечуючи високу точність стратегічного передбачення в умовах постійної економічної турбулентності [1].

⁶ Науковий керівник – к.е.н., доцент Барабаш Л.В.,
Уманський національний університет

Цифровізація аналітичних процесів базується на впровадженні декількох ключових технологій: Big Data та просунута аналітика; штучний інтелект та Machine Learning; хмарні обчислення [1].

Крім того, синергетичний ефект від поєднання зазначених технологій створює підґрунтя для розбудови принципово нової архітектури – «автономних фінансів». У цій парадигмі інтеграція блокчейн-технологій та смарт-контрактів дозволяє автоматизувати верифікацію транзакцій у режимі реального часу, фактично усуваючи необхідність традиційного періодичного закриття звітності.

Головною ознакою цифрової трансформації є перехід від дескриптивного аналізу до предиктивного та прескриптивного. Автоматизація збору даних через API та інтеграція ERP-систем з аналітичними платформами дозволяють формувати динамічні дашборди. Це мінімізує вплив людського фактора та скорочує час на підготовку аналітичних звітів з тижнів до лічених хвилин [2].

Особливої уваги в межах цієї трансформації заслуговує концепція «фінансового цифрового двійника», яка стає вершиною предиктивного аналізу: цифровий двійник дозволяє створювати динамічну віртуальну копію фінансової системи підприємства, де кожен параметр інтегрується в єдину модель. У такий спосіб аналітична парадигма зміщується в бік випереджаючого реагування.

Попри очевидні переваги, процес цифрової трансформації супроводжується низкою проблем: кібербезпека. (концентрація конфіденційної фінансової інформації в цифрових сховищах підвищує ризики витоку даних); якість даних (ефективність аналізу прямо залежить від чистоти та повноти вхідної інформації; проблема «сміття на вході – сміття на виході» залишається актуальною); кадровий дефіцит (традиційний фінансовий аналітик сьогодні повинен володіти не лише знаннями з бухгалтерського обліку та фінансів, а й навичками роботи з базами даних, основами програмування та візуалізації) [3].

Окремим критичним викликом сучасної цифровізації стає проблема «алгоритмічної прозорості» та етичності використання штучного інтелекту у фінансовому консалтингу. Це створює суттєві регуляторні ризики, оскільки фінансова звітність та аналітичні висновки мають бути обґрунтованими та такими, що піддаються аудиту. Більше того, існує небезпека «алгоритмічної упередженості», коли система, навчаючись на історичних даних, може мимоволі дублювати та посилювати системні помилки минулого, створюючи хибні вектори для майбутнього розвитку [3].

Цифрова трансформація фінансового аналізу – це незворотний процес, що перетворює аналітичну функцію з допоміжної на стратегічну. Впровадження інструментів інтелектуального аналізу даних дозволяє підприємствам перейти до управління в режимі реального часу, значно знижуючи рівень невизначеності. Однак для успішної імплементації цифрових рішень необхідний комплексний підхід: від оновлення IT-інфраструктури до інвестування у розвиток Digital-компетенцій персоналу [4].

Наразі цифрова трансформація фінансового аналізу не є кінцевою точкою розвитку, а являє собою безперервний процес адаптації економічної думки до технологічних можливостей постіндустріального суспільства. Майбутнє професії фінансового аналітика полягає у переході від функцій «реєстратора та

інтерпретатора» до ролі «стратегічного архітектора даних», де ключовою компетенцією стає здатність інтегрувати цифрові інструменти у загальну канву бізнес-моделі підприємства. Перспективним напрямом подальших розвідок є розробка уніфікованих стандартів цифрового фінансового моніторингу та створення гібридних моделей управління, які б гармонійно поєднували високу обчислювальну потужність штучного інтелекту з експертним судженням людини. Лише ті суб'єкти господарювання, які зможуть трансформувати свої аналітичні підрозділи на інтелектуальні центри швидкого реагування, матимуть змогу не лише вижити, а й домінувати у новій цифровій реальності, перетворюючи технологічні виклики на стійкі конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Вісягін О. О. Цифрова трансформація фінансового ринку: формування конкурентних переваг і управління новими ризиками. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск 81. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-11>
2. Кнейслер О. В., Спасів Н. Я., Корецька Л. В. Трансформація фінансового ринку під цифровим впливом. *European scientific journal of economic and financial innovation*. 2025. №3 (17). <https://doi.org/10.32750/2025-0326>
3. Піхоцька О. М., Процик О. С. Цифрова трансформація системи публічних фінансів як чинник підвищення фінансової прозорості держави. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2025. Випуск 46. <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1772>
4. Пузирьова, П. Трансформація фінансової системи для забезпечення економічної безпеки та національних інтересів в умовах цифровізації. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2024. № 8(4). DOI:[10.51599/is.2024.08.04.12](https://doi.org/10.51599/is.2024.08.04.12)

Ясінський О.Р.

здобувач освіти третього (освітньо-науковий) (доктор філософії) рівня
Уманський НУ

АГРАРНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ЧИННИК СТАБІЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Сільське господарство України впродовж останніх років функціонує в умовах одночасного впливу кількох груп ризиків: воєнних, кліматичних, логістичних і цінових. За таких обставин страхування агропродукції стає не просто фінансовим інструментом, а елементом стабілізаційної політики, що допомагає виробникам зменшувати наслідки збитків і зберігати здатність до відновлення.

Показовим є те, що після тривалого періоду нерозвиненості агрострахування держава у 2026 році вперше заклала окреме бюджетне фінансування програми підтримки страхування сільськогосподарської продукції [1]. Це свідчить про визнання агрострахування як інструменту не лише приватного захисту, а й публічної економічної політики.

Український ринок агрострахування тривалий час розвивався повільно та нерівномірно. Ще у попередні роки дослідники фіксували вузьку продуктову

лінійку, низький рівень проникнення страхування та залежність ринку від державної підтримки.

У 2021 році Національний банк зробив перші кроки до запуску системи агрострахування з державною підтримкою, оновивши нормативну базу [2]. Однак лише у 2025–2026 роках відбулося практичне перетворення цих намірів на бюджетно забезпечену програму [3].

Наявність чітко визначених уповноважених страховиків, стандартизованих продуктів і компенсації частини страхових премій свідчить про перехід від «ринку можливостей» до більш структурованої моделі. Це важливий сигнал для аграрного бізнесу, адже він означає зниження бар'єрів входу та підвищення передбачуваності страхового захисту.

Аналіз подій 2021–2026 років показує, що головним драйвером змін в агрострахуванні стала сукупність двох факторів: посилення кліматичних ризиків і воєнний тиск на аграрне виробництво. Водночас держава поступово перейшла від загальних декларацій про підтримку до конкретного механізму компенсацій і процедур доступу. Особливістю нової моделі є адресність підтримки. Прифронтові громади отримують вищу компенсацію страхових премій – до 60%, тоді як для інших агровиробників передбачено до 45% [4]. Це дозволяє врахувати різний рівень ризику та забезпечити більшу справедливість державної підтримки.

Важливо й те, що програма поширюється на стандартизовані страхові продукти, пов'язані з посівами та врожаєм основних зернових культур. Такий підхід спрощує адміністрування й зменшує інформаційну асиметрію між страховиком і агровиробником.

Аграрне страхування стабілізує розвиток сільського господарства через зниження непередбачуваності доходів та зменшення ризику катастрофічних втрат. Для підприємств це означає можливість зберігати оборотний капітал, виконувати кредитні зобов'язання та планувати новий виробничий цикл навіть після неврожаю або погодного шоку.

Для держави це означає збереження виробництва, робочих місць, податкових надходжень і продовольчої безпеки. Саме тому агрострахування слід розглядати як інструмент не лише компенсації збитків, а й макроекономічної стабілізації.

Попри позитивну динаміку, ринок агрострахування залишається вразливим. Однією з основних проблем є обмежена кількість страховиків, готових працювати з аграрними ризиками на стандартизованих умовах.

Іншою проблемою є залежність від бюджетного фінансування: якщо обсяг компенсацій буде недостатнім або нерівномірним, програма може не досягти масового ефекту.

Крім того, агровиробники часто мають недостатній рівень довіри до страхових механізмів через попередній досвід слабого проникнення ринку та недостатньої практичної результативності. Це означає, що успішність програми залежатиме не лише від державних рішень, а й від якості комунікації та реальної доступності страхового продукту.

У перспективі агрострахування може стати одним із ключових елементів адаптації сільського господарства до нових ризиків. Найімовірнішим напрямом є розширення переліку страхових культур і продуктів, збільшення числа учасників ринку, а також поступове нарощування бюджетної підтримки.

Не менш важливим є розвиток цифрових сервісів, які дозволять спростити укладання договорів і подання документів для компенсації. Якщо держава зможе забезпечити сталість програми, агрострахування може перейти з рівня допоміжного механізму до рівня системного інструменту аграрної політики.

Отже, аграрне страхування в Україні поступово перетворюється на важливий чинник стабілізації розвитку сільського господарства. Події 2021–2026 років свідчать про перехід від фрагментарних правових змін до запуску реальної державної програми підтримки, що охоплює компенсацію страхових премій, стандартизовані продукти й визначене коло страховиків. Аналітика останніх років показує, що саме поєднання кліматичних викликів, війни та потреби у продовольчій стійкості зробило агрострахування стратегічно необхідним. Його подальший розвиток вимагатиме стабільного фінансування, довіри з боку аграріїв і розширення практичної доступності.

Список використаних джерел

1. Агрострахування: що змінить держава. URL: <https://ingo.ua/news/agrostrahuvannya-shho-zminit-derzhava>
2. Національний банк затвердив нормативну базу для запуску системи агрострахування з державною підтримкою. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zrobiv-pershiy-krok-dlya-zapusku-sistemi-agrostrahuvannya-z-derjavnoyu-pidtrimkoju>
3. Державна підтримка агрострахування у 2026 році: аграрії можуть компенсувати до 60% страхових платежів. URL: <https://exposk.com.ua/agro-insurance/agronews/agronews2026.html>
4. Уряд запускає державну підтримку страхування агропродукції. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0d6f3380-6fa3-4aaf-8f69-d4e549e72e61?lang=uk-UA&showMenuTree=true>

Барановська Н.А.,⁷

здобувачка освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

Рибак С.О.

здобувачка освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

СТРАХОВА СПРАВА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Страхова справа є важливою складовою сучасної фінансової системи та одним із ключових механізмів забезпечення економічної й соціальної стабільності суспільства. Її основне призначення полягає у формуванні

⁷ Науковий керівник – к.е.н., доцент Улянич Ю.В., Уманський національний університет

механізмів фінансового захисту населення, підприємств та держави від наслідків непередбачуваних подій і ризиків. В умовах посилення економічної нестабільності, природних катастроф, технологічних загроз та воєнних конфліктів значення страхування як інструменту управління ризиками постійно зростає.

Сучасний страховий ринок характеризується суттєвими трансформаційними процесами. Одним із найбільш вагомих чинників його розвитку є цифровізація. Використання інформаційних технологій дає змогу страховим компаніям автоматизувати процеси укладання договорів, оцінювання ризиків, врегулювання страхових випадків та комунікації з клієнтами. Особливого поширення набувають мобільні застосунки, онлайн-страхування, електронні договори, автоматизований скоринг, Big Data, штучний інтелект та технології дистанційної ідентифікації клієнтів.

Важливим напрямом цифрової трансформації страхового сектору є розвиток InsurTech, який передбачає інтеграцію технологічних рішень у традиційні страхові бізнес-моделі. Застосування InsurTech сприяє персоналізації страхових продуктів, скороченню операційних витрат, підвищенню швидкості обслуговування та покращенню клієнтського досвіду. Водночас цифровізація створює нові ризики, пов'язані із захистом персональних даних, кібербезпекою, алгоритмічними помилками та необхідністю адаптації регуляторного середовища.

Для України особливої актуальності набуває проблема адаптації страхової справи до умов повномасштабної війни. Воєнні дії зумовили появу та масштабування ризиків, які раніше мали обмежене значення для страхового ринку: пошкодження майна, транспортних засобів та інфраструктури, переривання господарської діяльності, кіберризиків, ризиків для аграрного виробництва тощо. Це потребує розвитку нових страхових продуктів та механізмів розподілу ризиків між страховими компаніями, державою та міжнародними фінансовими інституціями.

Важливим завданням сучасного страхового ринку є також підвищення рівня страхової та фінансової грамотності населення. Низький рівень обізнаності споживачів щодо страхових продуктів, умов договорів та механізмів страхового захисту залишається одним із чинників, що стримують розвиток добровільного страхування. Тому перспективним напрямом є посилення інформаційної відкритості страховиків, спрощення страхових продуктів та розвиток цифрових каналів комунікації.

В умовах сучасних суспільних трансформацій страхова справа поступово переходить від традиційної моделі компенсації збитків до проактивного управління ризиками. Використання аналітики даних, штучного інтелекту та цифрових платформ дозволяє страховим компаніям не лише реагувати на страхові події, а й прогнозувати ризики та формувати персоналізовані механізми захисту. Це створює передумови для підвищення ефективності страхового бізнесу та розширення доступу населення і підприємств до страхових послуг.

Отже, страхова справа у сучасному суспільстві виконує не лише традиційну функцію фінансової компенсації збитків, а й стає важливим інструментом

управління ризиками, підтримки фінансової стабільності та забезпечення стійкості економіки. Подальший розвиток страхового ринку України пов'язаний із цифровізацією страхових послуг, упровадженням InsurTech, розвитком інноваційних продуктів для покриття воєнних та інших нових ризиків, підвищенням фінансової грамотності населення та вдосконаленням державного регулювання. Реалізація зазначених напрямів сприятиме формуванню більш технологічного, клієнтоорієнтованого та стійкого страхового ринку України.

Список використаних джерел

1. Братюк В. А. Сучасний стан страхового ринку в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 12. С. 37–45. DOI: 10.32851/2708-0366/2022.12.5.
2. Панченко О. М., Базілінська О. О. Проблеми цифровізації страхового бізнесу в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2 (27). С. 276–288. DOI: 10.25140/2410-9576-2023-2(27)-276-288.
3. Прокопчук О. Т. Особливості цифровізації страхового бізнесу в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2023. Вип. 103, ч. 2. С. 6–16. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-6-16.

Конопацька О.Ю.⁸

здобувачка освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

РОЗВИТОК FINTESCH-ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕОБАНКІВСЬКОГО СЕКТОРІВ

Цифрова трансформація фінансового сектору докорінно змінює традиційну структуру ринку фінансових послуг. Якщо раніше основними постачальниками фінансових продуктів виступали банки та небанківські фінансові установи, то сьогодні до процесу створення та реалізації фінансових послуг активно долучаються FinTech-компанії, платіжні сервіси, цифрові платформи та необанки. У результаті формується нова модель фінансової екосистеми, в якій конкуренція дедалі більше поєднується з партнерством та технологічною інтеграцією.

Національний банк України визначав розвиток повноцінної FinTech-екосистеми одним із ключових напрямів трансформації фінансового сектору. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. передбачала розвиток регуляторного середовища, фінансової інклюзії, відкритого банкінгу, дистанційної ідентифікації, миттєвих платежів та інших цифрових інструментів. Водночас у 2025 р. оновлена Стратегія розвитку фінансового сектору України

⁸ Науковий керівник – к.е.н., доцент Улянич Ю.В., Уманський національний університет

визначила серед пріоритетів фінансову стійкість, інклюзивність, доступність фінансових послуг та конкурентоспроможність фінансового сектору в умовах європейської інтеграції.

Важливим індикатором розвитку українського FinTech-середовища є кількість та структура його учасників. За даними Українського фінтех-каталогу 2025, на українському ринку функціонувало 257 FinTech-компаній, 76% з яких уже пройшли точку беззбитковості, а 38% працювали на міжнародному ринку. При цьому 84% компаній фінансували свою діяльність виключно власними коштами, що свідчить як про здатність сектору адаптуватися до обмеженого доступу до зовнішнього капіталу, так і про необхідність подальшого розвитку інвестиційної інфраструктури.

Показовим є порівняння з результатами дослідження 2023 р. Тоді на ринку було ідентифіковано 246 FinTech-компаній, 68% із них пройшли точку беззбитковості, а 33% працювали на міжнародному ринку. Таким чином, за два роки кількість компаній збільшилася на 11 суб'єктів, частка прибуткових компаній зросла на 8 в.п., а частка компаній, орієнтованих на міжнародний ринок, - на 5 в.п.

Ці зміни свідчать про поступове зміцнення українського FinTech-середовища навіть в умовах воєнних ризиків. При цьому конкурентна модель фінансового ринку дедалі менше відповідає класичній схемі протистояння «банк - небанк». Натомість формується гібридна модель взаємодії, за якої банки одночасно виступають конкурентами FinTech-компаній та їхніми партнерами, інтегруючи зовнішні технологічні рішення у власні продукти й цифрові платформи.

Особливого значення в цьому процесі набувають необанки та цифрові банки, бізнес-модель яких базується на дистанційній взаємодії з клієнтами, мобільних застосунків та мінімізації традиційної фізичної інфраструктури.

Водночас розвиток необанків не означає витіснення традиційних банків із фінансового ринку. Навпаки, цифрова трансформація стимулює класичні банківські установи до прискорення інноваційного розвитку. Вони інвестують у мобільний банкінг, API-інтеграцію, автоматизацію, штучний інтелект, Big Data та персоналізацію фінансових послуг.

Отже, технологічна конкуренція поступово перетворюється на конкуренцію екосистем, у межах якої перевагу отримує не обов'язково окрема фінансова установа, а учасник, здатний сформувати найбільш зручне та комплексне цифрове середовище для клієнта.

Концептуально FinTech-екосистема являє собою ширше поняття, ніж сукупність фінтех-компаній. Такий підхід дозволяє розглядати український FinTech не як окремий сегмент, а як інтегровану систему взаємопов'язаних учасників, між якими відбуваються одночасно конкурентні та коопераційні процеси.

Важливим елементом цієї системи є відкритий банкінг, який створює технологічну основу для обміну фінансовими даними між банками, FinTech-компаніями та іншими уповноваженими учасниками через стандартизовані API. Його розвиток потенційно посилює конкуренцію на ринку, оскільки клієнт

отримує можливість користуватися послугами різних постачальників, а інноваційні компанії - створювати нові продукти на основі банківської інфраструктури.

Додатковим фактором трансформації конкурентного середовища є розвиток штучного інтелекту, аналітики великих даних, хмарних технологій та автоматизованих систем прийняття фінансових рішень. Український фінтех-каталог 2023 засвідчив, що значна частина українських FinTech-компаній розглядала штучний інтелект як одну з найбільш перспективних технологій розвитку ринку. У 2025 році технологічна орієнтація сектору зберегла стратегічне значення, що підтверджує поступовий перехід від простого переведення традиційних послуг в онлайн до створення нових цифрових бізнес-моделей.

Водночас подальший розвиток FinTech-екосистеми супроводжується низкою ризиків. До найбільш суттєвих належать кіберзагрози, захист персональних і фінансових даних, операційна стійкість цифрової інфраструктури, шахрайство, алгоритмічні ризики та необхідність адаптації регуляторного середовища до швидкості технологічних змін. Тому конкурентоспроможність фінансового сектору має оцінюватися не лише за темпами впровадження інновацій, а й за здатністю забезпечувати їх безпечне та відповідальне використання.

Отже, розвиток FinTech-екосистеми України характеризується переходом від конкуренції окремих фінансових установ до конкуренції цифрових екосистем та бізнес-моделей. Традиційні банки, небанки та FinTech-компанії одночасно конкурують за клієнта, технологічні компетенції та фінансові ресурси й формують партнерства для спільного створення інноваційних продуктів.

Перспективи розвитку українського FinTech-сектору пов'язані з подальшим поширенням відкритого банкінгу, цифрових платежів, штучного інтелекту, Big Data, хмарних технологій та embedded finance. Водночас важливою умовою є формування пропорційного регуляторного середовища, яке одночасно стимулюватиме інновації, забезпечуватиме кібербезпеку та захист прав споживачів. Саме поєднання конкуренції, технологічного партнерства та регуляторної підтримки може стати основою формування стійкої та конкурентоспроможної FinTech-екосистеми України в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Федина В. В. Digital banking: essence and development prospects in Ukraine. *Економіка та управління*. 2021. № 3. С. 105–112. DOI: 10.36919/2312-7812.3.2021.105.
2. Медвідь А., Дмитришин Д. Digital banking in the financial services market of Ukraine. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2024. № 2. С. 18–27. DOI: 10.21272/1817-9215.2024.2-02.
3. Євтух Л. Б. Теоретичні основи функціонування фінансової екосистеми України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-138.

4. Клек А. Р. Концептуальні основи формування фінтех-екосистем. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2024. № 34(62). С. 77–83. DOI: 10.25264/2311-5149-2024-34(62)-77-83.

Улянич Ю.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

Улянич К.Ф.,

к.е.н., доцент кафедри підприємницьких та соціальних технологій
Уманський національний університет

Дяченко М.О.

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Уманський національний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасний фінансовий сектор України функціонує в умовах одночасного впливу цифрової трансформації, макроекономічної нестабільності, воєнних викликів та інтеграції до європейського фінансового простору. За таких умов інформаційні технології перетворюються з допоміжного інструменту на один із ключових факторів забезпечення безперервності фінансових операцій, конкурентоспроможності установ та стійкості фінансової системи. Цифровізація охоплює банківські та платіжні послуги, страхування, діяльність небанківських фінансових установ, фінансовий моніторинг і регуляторні процеси.

Важливим стратегічним орієнтиром цифрової трансформації фінансового сектору є розвиток технологічної інфраструктури, яка забезпечує швидкість, надійність та безперервність фінансових операцій. Особливого значення набувають хмарні обчислення, API-технології, мобільні платформи, автоматизовані інформаційні системи, технології Big Data та штучний інтелект. Їх інтеграція дозволяє фінансовим установам підвищувати якість управління ресурсами, оптимізувати витрати, персоналізувати послуги та вдосконалювати оцінювання фінансових ризиків.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку інформаційних технологій є розширення цифрових каналів надання фінансових послуг. Мобільний та інтернет-банкінг, дистанційна ідентифікація, електронні документи та безконтактні платежі суттєво змінюють модель взаємодії фінансових установ із клієнтами. У результаті традиційна модель обслуговування поступово трансформується у цифрову, за якої значна частина операцій здійснюється дистанційно. Це особливо важливо для України, де цифрові канали забезпечують доступ населення та бізнесу до фінансових послуг навіть за умов фізичних та інфраструктурних обмежень.

Важливим напрямом технологічної модернізації є розвиток FinTech-екосистеми. Взаємодія банків, небанківських фінансових установ, FinTech-компаній, платіжних сервісів та технологічних платформ формує нове конкурентне середовище фінансового ринку. При цьому відносини між традиційними фінансовими установами та технологічними компаніями набувають комбінованого характеру: поряд із конкуренцією розвиваються партнерство, API-інтеграція та спільне створення фінансових продуктів.

Стратегічне значення має також розвиток відкритого банкінгу (Open Banking). Його впровадження створює передумови для безпечного обміну фінансовими даними між уповноваженими учасниками ринку за згодою клієнта. Відкритий банкінг сприяє посиленню конкуренції, появі нових фінансових сервісів та підвищенню персоналізації продуктів. Водночас його ефективне функціонування потребує стандартизації API, належного захисту даних та чіткого визначення відповідальності учасників цифрової взаємодії.

Окремим стратегічним напрямом виступає застосування штучного інтелекту та Big Data. Аналіз великих масивів даних дає змогу підвищити точність кредитного скорингу, виявляти нетипові операції, прогнозувати поведінку клієнтів та вдосконалювати управління ризиками. Використання алгоритмічних моделей також створює можливості для автоматизації внутрішніх процесів фінансових установ. Водночас масштабування таких технологій потребує контролю якості даних, прозорості алгоритмів та дотримання принципів відповідального використання штучного інтелекту.

Не менш важливим стратегічним завданням є забезпечення кіберстійкості фінансового сектору. Зростання рівня цифровізації супроводжується збільшенням потенційної вразливості інформаційних систем до кіберзагроз, шахрайства та витоків даних. Тому розвиток інформаційних технологій має передбачати не лише впровадження нових цифрових сервісів, а й формування комплексної системи кіберзахисту, резервування критичної інфраструктури, моніторингу інформаційних систем та оперативного реагування на інциденти.

Важливим компонентом технологічної модернізації фінансового сектору є RegTech та SupTech. RegTech-рішення забезпечують автоматизацію виконання регуляторних вимог фінансовими установами, тоді як SupTech спрямований на використання сучасних технологій регуляторами та органами нагляду. Застосування таких інструментів сприяє підвищенню якості фінансового моніторингу, аналізу ризиків та контролю за діяльністю учасників ринку.

Для України особливого значення набуває формування узгодженого цифрового регуляторного середовища. Стратегія розвитку фінтеху в Україні та оновлені стратегічні документи розвитку фінансового сектору визначають цифровізацію, інноваційність, фінансову інклюзію та підвищення технологічної спроможності як важливі умови розвитку фінансової системи. Водночас гармонізація українського законодавства з європейськими нормами створює додаткові можливості для інтеграції українського фінансового сектору до європейського цифрового простору.

Таким чином, стратегічні напрями розвитку інформаційних технологій у фінансовому секторі України доцільно систематизувати за такими основними

векторами: розвиток цифрової інфраструктури; поширення дистанційних фінансових послуг; розвиток FinTech та Open Banking; використання штучного інтелекту і Big Data; посилення кіберстійкості; впровадження RegTech і SupTech; розвиток цифрової фінансової інклюзії та гармонізація інформаційно-технологічного регулювання з нормами ЄС.

Отже, реалізація зазначених напрямів сприятиме формуванню технологічно стійкого та конкурентоспроможного фінансового сектору України. В умовах воєнних та післявоєнних трансформацій інформаційні технології виконуватимуть не лише функцію оптимізації фінансових операцій, а й забезпечуватимуть безперервність функціонування фінансової системи, підвищення її адаптивності до зовнішніх шоків та розширення доступу населення і бізнесу до фінансових послуг.

Список використаних джерел

1.Євтух Л. Б. Теоретичні основи функціонування фінансової екосистеми України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-138.

2.Клек А. Р. Концептуальні основи формування фінтех-екосистем. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2024. № 34(62). С. 77–83. DOI: 10.25264/2311-5149-2024-34(62)-77-83.

3.Медвідь А., Дмитришин Д. Digital banking in the financial services market of Ukraine. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2024. № 2. С. 18–27. DOI: 10.21272/1817-9215.2024.2-02.

4. Козій Н., Підсосонна Я., Резнік В. Характеристика сучасних діджитал інструментів банку, як складової інформаційних технологій банківського бізнесу. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 34. С. 96–101. DOI: 10.32782/2415-3583/34.14.

СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Бойчук О.Г.

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток зовнішньої торгівлі України відбувається під впливом цифрової трансформації економіки, поширення інноваційних технологій, інтеграції до європейського економічного простору та необхідності адаптації до викликів воєнного часу. Зовнішня торгівля залишається одним із ключових чинників забезпечення економічного зростання, формування валютних надходжень та підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. За таких умов особливого значення набувають інноваційні механізми організації зовнішньоторговельної діяльності, спрямовані на підвищення її ефективності, прозорості та стійкості.

Актуальність впровадження інновацій підтверджується сучасними тенденціями розвитку зовнішньої торгівлі України. У 2025 році товарообіг України зріс до 125,1 млрд дол. США. Водночас експорт товарів становив 40,3 млрд дол. США, а імпорт – 84,8 млрд дол. США, що засвідчує посилення ролі інноваційних інструментів підтримки експорту та диверсифікації зовнішніх ринків збуту [1].

Одним із найважливіших напрямів інноваційного розвитку зовнішньої торгівлі є цифровізація митних процедур. Використання електронного документообігу, електронного декларування та інтегрованих інформаційних систем обміну даними сприяє скороченню часу митного оформлення, зниженню трансакційних витрат та підвищенню прозорості міжнародних торговельних операцій. Важливе значення має впровадження механізму «єдиного вікна», який забезпечує оперативну взаємодію між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, митними органами та іншими державними інституціями. Цифрові технології дозволяють автоматизувати контрольні процедури, підвищити якість управління ризиками та мінімізувати ймовірність виникнення помилок і корупційних проявів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, цифровізація митної інфраструктури створює передумови для гармонізації національних процедур із європейськими стандартами регулювання зовнішньої торгівлі.

Важливим інноваційним чинником розвитку зовнішньої торгівлі є електронна комерція. Сучасні цифрові платформи забезпечують доступ українських підприємств до міжнародних ринків без необхідності створення розгалуженої фізичної інфраструктури за кордоном. Особливої ваги це набуває для малих і середніх підприємств, які отримують можливість здійснювати

експорт через маркетплейси, цифрові торговельні майданчики та міжнародні платіжні системи. Розвиток електронної комерції сприяє розширенню географії експорту, зростанню обсягів продажів та підвищенню конкурентоспроможності української продукції. Водночас цифрові канали збуту дозволяють оперативно адаптувати товарну пропозицію до потреб іноземних споживачів, скорочувати витрати на маркетингові дослідження та підвищувати ефективність міжнародних комунікацій.

Суттєвий вплив на модернізацію зовнішньоторговельної діяльності мають технології штучного інтелекту та великі дані (Big Data). Їх використання дозволяє здійснювати моніторинг міжнародних ринків у режимі реального часу, прогнозувати зміни попиту, аналізувати поведінку споживачів та оптимізувати логістичні процеси. На основі аналітичних алгоритмів підприємства можуть більш ефективно формувати експортні стратегії та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Перспективним напрямом інноваційного розвитку виступає впровадження блокчейн-технологій у міжнародній торгівлі. Використання розподілених реєстрів забезпечує високий рівень захисту інформації, підвищує довіру між контрагентами та створює умови для прозорого відстеження руху товарів у глобальних ланцюгах постачання. Застосування смарт-контрактів сприяє автоматизації виконання договірних зобов'язань та зменшенню ризиків недобросовісної поведінки учасників зовнішньоторговельних операцій [2]. Водночас блокчейн-технології дозволяють забезпечити надійну верифікацію торговельної документації, підтвердження походження товарів та підвищення ефективності взаємодії між виробниками, логістичними компаніями, фінансовими установами й контролюючими органами.

Таким чином, інноваційний розвиток сучасної зовнішньої торгівлі України пов'язаний не лише з цифровізацією окремих бізнес-процесів, а й із формуванням комплексної цифрової екосистеми міжнародної торгівлі. Поєднання електронного документообігу, цифрових торговельних платформ, технологій штучного інтелекту, великих даних та блокчейну створює умови для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, зміцнення конкурентних переваг українських підприємств та їх інтеграції до глобальних ланцюгів створення вартості. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення саме інновації виступають одним із ключових інструментів забезпечення стійкості зовнішньої торгівлі та нарощування експортного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. За 12 місяців 2025 року товарообіг України склав 125,1 млрд доларів. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-12-misiatsiv-2025-roku-tovaroobig-ukrayini-sklav-1251-mlrd-2598> (дата звернення: 14.06.2026).
2. Пічкурова З.В. Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах війни. Економіка та суспільство. №70. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-151>

Боровик П.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру УНУ,

Рудий Р.М.

д.т.н., професор, професор кафедри геодезії, картографії і кадастру УНУ,

Шемякін М.В.

к.с-г.н., доцент, доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру УНУ

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Навала московитів спричинила суттєві трансформації територіальної структури держави, негативно вплинувши на стан ґрунтового покриву, систему землекористування, державне і муніципальне регулювання земельних відносин та на достовірність кадастрової документації. Саме тому після завершення війни закономірно виникне необхідність масштабного аналізу стану земельного фонду, визначення ступеня пошкодження земельних угідь та актуалізації інформації про землі. Зрозуміло, що виконання перелічених завдань, особливо в післявоєнні роки, неможливе без використання цифрових технологій, здатних швидко та ефективно обробляти величезні масиви геопросторових і прив'язаних до них даних.

Особливе місце серед такого цифрового інструментарію займають штучні нейронні мережі, що дають можливість здійснювати швидкий та автоматизований аналіз як масиву супутникових знімків чи матеріалів аерофотознімків, так і земельнокадастрової інформації. Їх використання сприятиме поновленню обліку земель та підвищенню рівня ефективності управлінських процесів стосовно використання територіальних ресурсів муніципалітетів і держави [1].

Післявоєнний період зумовить потребу дослідження фактичного стану земельних угідь, виявлення територій із порушеним рельєфом, забрудненими ґрунтами та зруйнованою інфраструктурою. Крім того, значні площі агроземель під час війни втратили свій агрогосподарський потенціал завдяки невинновданому техногенному навантаженню, вибуховим пошкодженням або зміною їх гідрологічного стану. Перелічені, та інші, зумовлені військовими діями, проблеми породили потребу формування високоточної системи моніторингу земельних ресурсів [2].

Поряд з цим, нейромережеві алгоритми дозволяють автоматично ідентифікувати різні типи земної поверхні та аналізувати їхній стан з використанням сучасних технологій дистанційного зондування. Завдяки здатності до самонавчання окремі системи штучного інтелекту можуть ідентифікувати зміни у межах земельних масивів, розпізнавати деградовані ділянки та оцінювати масштаби негативного антропогенного, чи техногенного впливу. На наше переконання, особливо ефективним в означеній царині їх застосування є використання так-званих згорткових нейронних мереж, які демонструють високий рівень точності під час опрацювання графічної та картографічної інформації.

Також перспективним напрямком застосування штучного інтелекту в цій сфері є швидке та ефективне дешифрування супутникових знімків, адже автоматизовані нейромережеві системи здатні порівнювати просторові дані різних часових періодів, що дає можливість визначати характер змін у структурі землекористування та оперативно виявляти зони порушення ґрунтового покриття, забруднені території чи ділянки угідь, які потребують рекультивації.

Крім того, інтеграція сучасних нейронних мереж із високоефективними геоінформаційними платформами генерує багатофункціональне цифрове середовище, яке дозволяє суттєво спростити процеси управління земельними ресурсами. З цією метою формуються актуальні електронні карти, які містять постійно поновлювані відомості про стан земельних ресурсів та територій громад, що дає змогу швидко приймати рішення стосовно використання земельних ресурсів, планування землеохоронних і землевідновлювальних робіт а також підвищує рівень прозорості земельних відносин в цілому.

Крім використання з метою обліку земель, штучні нейронні мережі можуть використовуватись з метою прогнозування майбутнього стану земельних масивів. Зокрема, аналізуючи геопросторові дані та прив'язані до них статистичні показники, користувачі нейронних мереж отримують змогу передбачати ерозійні процеси, поширення рівня техногенного забруднення територій або зміни фізичних властивостей ґрунтів, які впливають на їх родючість. Саме це дозволяє розробити ефективну стратегію раціонального використання агроземель, забезпечуючи при цьому належний рівень їх екологічної стабільності.

Поряд з цим, ефективність застосування нейромережевих технологій суттєво залежить як від якості їх інформаційної основи, так і від наявності та рівня підготовки фахівців у сфері геоінформатики та штучного інтелекту. Не менш важливим залишається питання захисту даних зазначених інформаційних систем від кіберзагроз та несанкціонованого доступу до них.

Загалом, використання штучних нейронних мереж у процесі післявоєнного обліку земельних ресурсів відкриває нові можливості для модернізації системи управління територіями. Інтелектуальні алгоритми та штучний інтелект забезпечать швидке опрацювання геоданих, підвищать рівень достовірності результатів повоєнної інвентаризації земель та сприятимуть формуванню ефективної системи контролю за станом земельного фонду.

Список використаних джерел

1. Рудий Р.М. Застосування штучних нейронних мереж для класифікації ділянок поверхні з певним рельєфом. Геодезія, картографія та аерофотознімання. 2016. №83, С. 124-132.
2. Боровик П.М., Удовенко І.О., Рудий Р.М., Іванчук О.М., Піщана С.В. Геоінформаційні технології в земельнокадастрових роботах та управлінні земельними ресурсами і ринком земель. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2025. № 18, <https://doi.org/10.5281/zenodo.15503163>.

DYNAMIC SUSTAINABILITY OF INVESTMENTS IN THE INNOVATIVE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONAL INDUSTRY

The development of a model for innovative and sustainable economic growth in Ukraine, as well as the effectiveness of innovation activities, depend crucially on the availability of investment sources. This is precisely what makes it relevant to study the investment component of the development of innovative activity in domestic industry, particularly at the regional level, and its impact on stimulating innovative activity in Ukraine, on enhancing the economy's competitiveness by increasing effective demand for innovation [1–5].

A review of existing practices and experience clearly demonstrates: addressing the challenges of securing investment for sustainable industrial development in the regions hinges, first and foremost, on establishing the theoretical and methodological approaches to optimizing the levels of investment resources allocated to finance such development, based on the results of innovation activities. Accordingly, research into the issue of investment support for the sustainable development of industry in the regions based on the effects of innovative activity has received significant attention from both many practitioners and a number of scholars. Despite this, some applied and fundamental problems of investing in the sustainable development of regional industry based on the use of the effects of main innovation remain unresolved to a full extent. Incidentally, one of these issues is thorough and detailed scientific study of the dynamic interdependence between the system and the process of investing in the sustainable innovative development of regional industry.

In our view, investing in the sustainable development of regional industry based on innovation involves a set of relationships that arise in connection with the search for, attraction of, and utilization of the investment resources necessary to fund innovative activities, taking into account the domestic availability of resources and the possibility of attracting them from external sources.

Therefore, based on the above, we can conclude that investing in the sustainable development of regional industry through innovation has a dual nature. On the one hand, this type of investment support is a continuous, cyclical, and consistent process of utilizing various types of the investment resources necessary for establishing and sustaining the sustainable development of industry based on innovation; and on the other hand, it is a complex system that encompasses the entire range of investment resource sources combined with appropriate the forms and instruments, enabling the justification and selection of, as well as the assessment of the effectiveness, a particular comprehensive approach to addressing the challenges of the investment support for sustainable industrial development in the regions through the use of modern scientific and technological achievements.

At the same time, the specific characteristics of the components of the process and the system of investment in the sustainable development of regional industry create and sustain precisely the environment needed to ensure an optimal balance of investment sources and a significantly more efficient use of investment resources, thereby enhancing the effectiveness of innovation activities.

Based on this, we can conclude that investing in the sustainable development of regional industry based on the results of innovative activity requires a consistent and the systematic assessment of the investment attractiveness of regional manufacturing sectors to ensure their innovative and sustainable development, and, on this basis, to enhance competitiveness of the industrial sector of regional economies. Conversely, investing in the sustainable development of regional industry based on innovation involves sources of investment resources and the forms and methods of utilizing funds in production. In this context, the composition and structure of investment resource sources serve as tools for investing in the sustainable development of industry at the meso-level of the country. At the same time, the real possibility of attracting various investment resources serves as the basis for combining their composition and structure to optimize the ratio of capital investments. In this case, the preparation and formation of a system for organizing the management of investment in sustainable development of regional industry based on the results of innovative activity becomes of significant importance. This is due to the fact that its preparation and formation influence the outcomes of innovation activities and the level of effectiveness of the investment process in the sustainable development of regional industry based on such activities.

References

1. Amosha, O. I., Kharazishvili, Yu. M., & Lyashenko, V. I. (2018). Modernization of the Economy of Industrial Regions of Ukraine in the Conditions of Decentralization of Management. Kiev: IEP NAN Ukrayiny: website. Retrieved from <https://iie.org.ua/monografiyi/> [in Ukrainian]
2. Tovt T. (2012). Investment Providing of Innovative Activity of Machine Industry. Kiev: Vernadsky National Library of Ukraine: website. Retrieved from <https://www.nbuv.gov.ua> [in Ukrainian]
3. Diakon, R. B., Kucher, A. T., & Kheldak, H. D. (2024). Sustainable Development and Circular Economy: Trends, Innovations, Prospects. Ryha: Vydavnytstvo "Baltiya". [in English]
4. Ishchuk S., Sozansky L., Kniaziev S. Problematic issues of localization-based development of mechanical engineering in Ukraine. *Science and innovation*. 2023. Vol. 19. №1. P. 20-35: website. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/scine19.01.020> [in English]
5. Ishchuk S., Sozansky L., Caputa W. Impact of innovation on employment and wage in industry. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*. 2023. №37(4). P. 26-40: website. Retrieved from <https://doi.org/10.24917/20801653.374.2> [in English]

Разумова Ганна Вікторівна
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту та маркетингу,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
старший науковий співробітник лабораторії економічних досліджень,
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз
Іванов Сергій Володимирович
д.е.н., професор, старший науковий співробітник,
Придніпровський науковий центр НАН України і МОН України,

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій цифрова трансформація стає одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Зростання обсягів даних, розвиток штучного інтелекту, хмарних технологій та автоматизації бізнес-процесів сприяють формуванню нових підходів до ведення господарської діяльності та створення додаткових конкурентних переваг.

Цифрова трансформація бізнесу являє собою комплексний процес впровадження цифрових технологій у всі сфери діяльності підприємства з метою підвищення ефективності управління, оптимізації операційних процесів та покращення взаємодії зі споживачами. На відміну від звичайної цифровізації, яка передбачає переведення інформації у цифровий формат, цифрова трансформація охоплює зміну бізнес-моделей, організаційної культури та механізмів прийняття управлінських рішень [1].

Однією з основних переваг цифрової трансформації є підвищення продуктивності діяльності підприємства. Автоматизація рутинних операцій дозволяє скоротити витрати часу та ресурсів, мінімізувати ризик помилок і підвищити якість виконання виробничих та управлінських процесів. Використання сучасних ERP-, CRM- та SCM-систем забезпечує інтеграцію інформаційних потоків і сприяє оперативному прийняттю управлінських рішень.

Важливим напрямом цифрової трансформації є використання технологій аналізу великих даних та штучного інтелекту. Завдяки обробці значних масивів інформації підприємства отримують можливість прогнозувати поведінку споживачів, визначати ринкові тенденції та розробляти більш ефективні маркетингові стратегії. Це сприяє підвищенню рівня клієнтоорієнтованості та зміцненню ринкових позицій компанії.

Особливого значення цифрова трансформація набуває для українських підприємств в умовах воєнних викликів та інтеграції до європейського економічного простору. Впровадження цифрових технологій забезпечує гнучкість бізнесу, підвищує його адаптивність до змін зовнішнього середовища та сприяє виходу на міжнародні ринки. Крім того, цифровізація створює передумови для розвитку інноваційної діяльності, залучення інвестицій та формування нових джерел економічного зростання [2].

Разом з тим процес цифрової трансформації супроводжується низкою проблем, серед яких недостатній рівень цифрових компетентностей персоналу, обмеженість фінансових ресурсів, ризики кібербезпеки та необхідність модернізації існуючої інфраструктури.

Так, дослідження, проведене Міністерством цифрової трансформації України спільно з міжнародними та національними партнерами, засвідчило наявність суттєвого цифрового розриву серед населення. Встановлено, що понад половина українців віком від 17 до 70 років мають рівень цифрових навичок нижчий за середній, а близько 15% населення взагалі не володіють такими навичками. Найкраще розвиненими є комунікаційні та інформаційні компетентності, тоді як навички роботи з програмним забезпеченням і вирішення цифрових проблем потребують подальшого розвитку. Дослідження також виявило значні вікові відмінності: найвищий рівень цифрової грамотності демонструє молодь віком 10–17 років, серед якої понад дві третини мають цифрові навички вище базового рівня. Це свідчить про необхідність посилення програм цифрової освіти для старших вікових груп населення [3].

Подолання зазначених бар'єрів потребує комплексного підходу, який включає інвестування у розвиток людського капіталу, удосконалення цифрової інфраструктури та формування ефективної державної політики підтримки цифрових інновацій.

Отже, цифрова трансформація виступає важливим фактором підвищення конкурентоспроможності сучасних підприємств. Вона сприяє зростанню ефективності діяльності, покращенню якості управлінських рішень, розширенню ринкових можливостей та зміцненню конкурентних позицій бізнесу в умовах цифрової економіки. Подальший розвиток цифрових технологій та їх активне впровадження є необхідною умовою забезпечення сталого економічного розвитку підприємств і національної економіки загалом.

Список використаних джерел

1. Дергачова Г. М., Колешня Я. О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2020. № 17. С. 280–290. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367>.
2. Іванов С. В., Разумова Г. В. Адаптація України до нових економічних викликів у національному та глобальному вимірах. International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informational, economic and psychological aspects. International collective monograph. Volume I. ISAP, Research and Education. Lublin. 2026. С. 238–273. <https://doi.org/10.5281/zenodo.19383850>
3. Удовик О., Москаленко О., Килимник Є., Сахарова А. Подолання цифрового розриву в Україні: людиноцентричний підхід. ПРООН в Україні. 2020. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/blog/podolannya-tsyfrovoho-rozryvu-v-ukrayini-lyudynotsentrychnyy-pidkhid>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасна архітектоніка глобального господарства зазнає деструктивного впливу системних екологічних викликів, серед яких домінує антропогенна зміна клімату, прогресуючий дефіцит невідновлюваних природних ресурсів та деградація біосфери. За останні пів століття світове залучення природних ресурсів у виробничі цикли зросло майже у 3,5 рази, а середньорічні темпи приросту ресурсоспоживання з 2000 року стабілізувалися на позначці 3,2%. За експертними оцінками, поточна інтенсивність господарської діяльності людства перевищує асиміляційний потенціал планети орієнтовно на 20%. Імперативом подолання зазначених тенденцій є парадигмальний перехід від екстенсивної (лінійної) моделі до архітектури «зеленої» економіки. Відповідно до методологічних підходів ЮНЕП, зазначена модель мінімізує екологічні ризики та дефіцит ресурсів шляхом оптимізації енерго- і матеріаломісткості виробництва. Для України актуалізація цього питання посилюється вектором на прискорення євроінтеграційних процесів та безальтернативністю реалізації концепції Екологічного відновлення у межах повоєнної реконструкції національного господарства [1].

Теоретичний фундамент концепції зеленого зростання базується на трьох екологічних аксіомах: просторовій обмеженості антропосфери, вичерпності природного капіталу та імперативі системної цілісності біосфери. Практична імплементація цієї парадигми спирається на принципи соціально-екологічної справедливості, інтергенераційної паритетності (врахування інтересів майбутніх поколінь), інклюзивності (партисипації бізнесу та громадянського суспільства), інституційної системності та еколого-економічної ефективності. [4]. Стратегічними векторами трансформації виступають:

- диверсифікація енергетичного балансу через декарбонізацію та розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ);
 - розбудова екологічно безпечної транспортно-логістичної інфраструктури;
 - імплементація циркулярних моделей замкненого циклу (*circular economy*);
- стале управління природно-ресурсним потенціалом та екологізація урбанізованих територій [2].

Системне впровадження екологоорієнтованих інструментів характеризується дихотомією потенційних ефектів та інституційних бар'єрів для різних суб'єктів макромаркетингового середовища (табл. 1).

Результати аналізу свідчать, що стартові капіталовкладення та інституційні бар'єри мають транзитивний характер, тоді як сформовані еколого-економічні ефекти визначають довгострокову конкурентоспроможність і безпеку держави.

Таблиця 1.

Матриця еколого-економічних ефектів та детермінант ризику в умовах зеленого переходу

Суб'єкт управління	Стратегічні ефекти (переваги)	Детермінанти ризику та обмеження
Органи державної влади та місцевого самоврядування	• Диверсифікація джерел енергопостачання та зміцнення енергетичної безпеки; • Акумуляування цільових фінансових надходжень; • Динамізація ринку праці через створення «зелених» робочих місць; • Активізація міжнародного грантового фінансування.	• Висока капіталомісткість та тривалий лаг окупності інституційних реформ; • Фіскальний тиск на бюджет на початкових етапах; • Опір з боку традиційних монополізованих секторів промисловості; • Ризик структурного безробіття.
Суб'єкти господарювання (корпоративний сектор)	• Оптимізація операційних витрат за рахунок ресурсозбереження; • Доступ до інструментів сталого фінансування (зелені облігації, пільгові кредити); • Мінімізація нетарифних бар'єрів на ринках ЄС; • Зростання гудвілу та капіталізації бренду.	• Значні стартові капіталовкладення в екологічну модернізацію фондів; • Витрати на рекваліфікацію персоналу та трансфер технологій; • Тимчасова редукція ринкової частки в період реструктуризації виробництва.

Джерело: [1; 3].

Водночас, попри формування вихідного інституційного ландшафту (зокрема, Закону України про екологічну політику до 2030 року та функціонування Міндовкілля), вітчизняний екологічний менеджмент досі потерпає від нормативної фрагментарності, дефіциту інвестицій та регуляторної асиметрії [5].

За цих умов системна імплементація організаційно-економічного інструментарію, адаптованого до викликів воєнного стану та імперативів Європейського зеленого курсу, постає безальтернативним каталізатором євроінтеграції. Такий підхід забезпечить не лише номінальну відповідність критеріям членства в ЄС, а й закладе фундамент для розбудови інноваційної, ресурсоефективної та кліматично нейтральної макроекономічної системи в процесі повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Горбач Л. М. Зелена економіка та стале виробництво в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Л.М.Горбач, О. О. Рубан, Я. М. Гуменюк // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 59. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3338>
2. Юхименко П. І. Перехід до «зеленої» економіки: світовий досвід та українські реалії / П.І.Юхименко, С. Г. Батажок, Н. В. Янович // Економіка та управління АПК. – 2023. – No 2. – С. 29-44.
3. Нагорний П. В. Зарубіжний досвід стимулювання розвитку зеленої економіки / П.В.Нагорний // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит:

сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доп. X Міжнарод. наук.-практ. конф., [Чернігів], 25 лист. 2024 р. / НУ «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2024. –С. 174-176.

4. Зелений елемент безпеки. Як економіка Швеції стає «зеленою» та чому ці процеси набувають безпекового значення [Електронний ресурс] // NV.ua. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/energonezalezhnist-shveciji-zeleni-tehnologii-dopomozhut-vidmovitisya-vid-gazu-nafti-ta-vugillya-50250094.html>.

5. Танасійчук О. Перехід від «брудної» енергетики до «зеленої». Як це робить Німеччина [Електронний ресурс]/ О. Танасійчук // Укрінформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2706976-perehid-vid-brudnoi-energetiki-do-zelenoi-ak-ce-robit-nimeccina.html>

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Басок А.В., аспірант⁹

Коказей В.Р., аспірант

Уманський національний університет

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЧИННИКА ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Питання відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є багатоаспектне та в комплексі включає необхідність вирішення багатьох проблем. Одна з них має вирішальне значення – розвиток сфери обігу, адже саме на цій стадії обігу капіталу відбувається відтворення, що є вирішальним для підтримання діючих обсягів залучених ресурсів аграрних підприємств та їх купівлю. Для цього як виробнича, так і збутова сфера повинні бути достатньо оснащені засобами праці, поєднаними між собою єдиними господарськими ланцюгами. Взаємозв'язок між відтворенням ресурсів, реалізацією та логістикою має синергійний характер. Це значить, що правильна координація загального процесу відтворення ресурсів через розвиток реалізації та логістики забезпечує ефект, який здатний значно перевищити суму окремих складових. Саме тому дослідження даного питання є надзвичайно важливе, адже умови ведення бізнесу постійно змінюються через загальну кризу глобальних ланцюгів постачання (перебої, дефіцит ресурсів). У таких умовах бізнес, особливо аграрний, змушений синхронізувати виробництво, доставку та збут в режимі реального часу. Все це засвідчує, що ці питання перебувають у центрі уваги вітчизняних науковців: Адамчук Т.Л., Андрійчук В.Г., Гаврильченко О.В., Гуторов А.О., Денисюк О.Г., Дієсперов В.Д., Кириленко І.Г., Крисальний О.В., Леваєва Л., Малік М.Й., Мармуль Л.О., Месель-Веселяк В.Я., Мігай Н.Б., Міщенко Н.Г., Нечипоренко К.В., Розсоха В.В., Романюк І.А., Саблук П.Т., Стахів О.А., Тредіт В. Є., Шпичак О.М., Юрчишин В.В. та інші. Незважаючи на розробку окресленої проблеми дослідження функціональної залежності між ресурсним забезпеченням виробництва та збуту, відтворенням вкладених ресурсів та фінансуванню коштів у нові ресурси необхідно шукати спільні точки оптимізації, які у сукупності сприятимуть ефективному управлінню.

Для ведення логістичної діяльності аграрії мають вкласти чимало матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів для забезпечення конкурентоспроможності. Для цього організовуються транспортні вузли, складське господарство, транспортні засоби, ваговимірювальне та вантажно-розвантажувальне обладнання, винаймаються персонал, купується програмне забезпечення для відстеження поставок. Економічні можливості агропідприємств зосереджені переважно у сфері виробництва та постачання. Через це потрібно зміщувати акценти у фінансуванні з пріоритетністю на розвиток

⁹ Науковий керівник – Аніщенко Г.Ю. к.е.н., доцент, Уманський національний університет

сфери збуту із застосуванням сучасних підходів. Таким є розвиток логістичного потенціалу який розглядається як інтегрована система, що генерує усі спроможності суб'єктів господарювання та регіону чи країни щодо розподілу, координації та контролю його ресурсів з метою підвищення економічної ефективності його функціонування постачальницько-збутових операцій. У цьому контексті Мігай Н.Б. виділяє декілька елементів потенціалу: транспортний, складський, інформаційно-цифровий, кадровий, фінансовий [1]. Локальні та регіональні проблеми розвитку не можна розглядати окремо, а виключно у взаємозв'язку, адже результати діяльності аграрія значно залежать від регіону перебування та можливості інтегруватися до глобальних ланцюгів постачання. За Нечипоренко К.В. агрологістика є новим досить ефективним механізмом розвитку сільського господарства і АПК [2]. Між відтворенням ресурсів, реалізацією та логістикою існує тісний взаємозв'язок, який проявляється у циклічності господарських процесів. Наочно це проявляється на кожній стадії кругообороту капіталу: $\Gamma \rightarrow B$, де фінансові ресурси (Γ) забезпечують постачання сировини та перетворення її у матеріальну складову виробництва, залучення трудових ресурсів тощо; $B \rightarrow \Pi$, коли відтворення (B) відбувається у ході виробництва, а витрати уособлюють частку вкладення ресурсів та вихід продукції (Π); $\Pi \rightarrow L$, вироблена продукція (Π) проходить стадію розподілу та логістичну маршрутизацію (L); $L \rightarrow P$, завдяки логістиці (L) відбувається процес реалізації (P); $P \rightarrow \Gamma$, а грошові надходження (P) спрямовуються на фінансування нових ресурсів. Таким чином, без процесу відтворення немає реалізації, бо через брак ресурсів порожніють логістичні ланцюги, а продаж стає неможливим. Без логістики не існує збуту, а непродажі «заморожують» вкладений капітал. Як результат, підприємства не отримують кошти на відтворення, а відсутність відтворення у підсумку не приносить прибутку. Оптимізуючи управління діяльністю аграрного підприємства у контексті відтворення вкладеного капіталу, необхідно знижувати логістичні витрати, підвищувати рівень планування логістичних операцій та оборотність капіталу, щоб процес відтворення був передбачуваним. У сільському господарстві тріада «відтворення – логістика – реалізація» має критичну залежність від фактора часу, який негативно проявляється протягом операційного циклу, що визначає специфіку сезонності у відтворенні, біологічний характер залучених ресурсів та терміни зберігання продукції. У підсумку взаємного впливу між «логістикою» – «реалізацією» – «відтворенням» та їх комбінаціями визначається можливість появи вільних коштів для капітальних інвестицій чи втрата контрактів, отримання прибутків та розвиток підприємства чи, навпаки, ризики, втрати або збиток. Виявлення цих «точок дотику» дозволить перетворити їх на «точки зростання», а додаткове фінансування за Мармуль Л., Леваєвою Л. сприятиме зміцненню фінансово-економічної стійкості сільськогосподарських підприємств.

Отже, синергія відтворення логістики та реалізації є актуальною для аграріїв, оскільки вона безпосередньо впливає на рентабельність капіталу, ліквідність та виживання підприємства.

Список використаних джерел

1. Мігай Н.Б. Логістичний потенціал як рушійна сила інноваційного розвитку регіону. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1131> (дата звернення 15.06.2026).
2. Нечипоренко К.В. Транспортна логістика аграрних підприємств в системі сталого розвитку АПК. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4669> (дата звернення 10.06.2026).
3. Мармуль Л., Леваєва Л. Відтворення потенціалу аграрних підприємств на засадах удосконалення методології ідентифікації, організаційно-економічного механізму використання та системного управління розвитком. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8039> (дата звернення 25.05.2026).

Лаврова-Манзенко О.О.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і оподаткування

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним впровадженням цифрових технологій у сферу державного управління та фінансового контролю. Одним із динамічних напрямів цифрової трансформації є автоматизація податкового адміністрування, яка суттєво впливає на організацію податкового обліку суб'єктів господарювання. В умовах цифровізації змінюються не лише технології обробки облікової інформації, а й підходи до формування податкової звітності, контролю податкових зобов'язань та взаємодії платників податків із контролюючими органами.

Податковий облік виступає важливою складовою інформаційного забезпечення управління підприємством, оскільки формує дані про об'єкти оподаткування, податкові зобов'язання та результати виконання податкових обов'язків. Водночас сучасні тенденції розвитку податкової системи України свідчать про поступовий перехід від традиційних методів адміністрування до цифрових моделей управління податковими процесами. Важливу роль у цьому відіграють інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують автоматизований обмін даними між платниками податків і контролюючими органами.

Одним із ключових напрямів автоматизації податкового адміністрування стало впровадження електронного документообігу та електронної звітності. Використання електронних кабінетів платників податків дозволяє оперативно подавати податкову звітність, здійснювати звірку розрахунків із бюджетом,

отримувати інформацію щодо податкового боргу та контролювати стан виконання податкових зобов'язань. У результаті скорочуються витрати часу на виконання податкових процедур, підвищується оперативність обробки інформації та зменшується ризик виникнення технічних помилок. Крім того, електронна взаємодія між платниками податків і контролюючими органами сприяє підвищенню прозорості податкових процесів та забезпечує оперативний доступ до актуальної інформації про стан розрахунків із бюджетом.

Важливим етапом розвитку податкового обліку стало запровадження електронного адміністрування податку на додану вартість. Функціонування системи електронного адміністрування ПДВ та механізму реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних забезпечує підвищення прозорості податкових операцій та посилення контролю за рухом податкового кредиту. Одночасно автоматизований моніторинг податкових ризиків дозволяє виявляти потенційно ризикові операції та запобігати схемам ухилення від оподаткування. У результаті формується більш ефективна система податкового контролю, орієнтована на попередження порушень, а не лише на їх виявлення після здійснення господарських операцій.

Важливою тенденцією розвитку податкового обліку є поступовий перехід до концепції електронного аудиту (е-аудиту), яка передбачає використання стандартизованих електронних даних для проведення контрольних процедур. Особливого значення у цьому контексті набуває впровадження стандарту SAF-T UA, що забезпечує формування уніфікованого електронного файлу податкових та бухгалтерських даних підприємства. Використання такого підходу створює передумови для автоматизованого обміну інформацією між платниками податків і контролюючими органами, підвищує прозорість податкового обліку та скорочує витрати на проведення перевірок. Водночас підготовка підприємств до використання SAF-T UA стимулює вдосконалення внутрішніх систем обліку, уніфікацію інформаційних потоків та підвищення якості облікових даних [1].

Важливою тенденцією є інтеграція податкового обліку з корпоративними інформаційними системами підприємств. Використання ERP-систем, хмарних технологій та спеціалізованих програмних продуктів дозволяє автоматизувати процеси формування податкових реєстрів, розрахунку податкових зобов'язань та підготовки звітності. Інтеграція бухгалтерського, управлінського та податкового обліку в єдиному цифровому середовищі забезпечує оперативність отримання інформації, мінімізує дублювання даних та підвищує ефективність внутрішнього контролю. Такий підхід сприяє підвищенню достовірності облікових даних, скороченню витрат на адміністрування податків та покращенню якості управлінських рішень.

Таким чином, розвиток податкового обліку в умовах автоматизації податкового адміністрування характеризується не лише поглибленням цифровізації облікових процесів, а й переходом до нової моделі податкового контролю, заснованої на аналізі даних, електронній взаємодії та ризик-орієнтованому підході. Використання електронних сервісів, аналітичних систем, технологій штучного інтелекту, електронного аудиту та стандарту SAF-T UA сприяє підвищенню прозорості оподаткування, зниженню адміністративних

витрат та формуванню сучасної цифрової екосистеми податкового адміністрування. Це створює важливі передумови для модернізації податкової системи України та підвищення ефективності взаємодії між державою і платниками податків.

Список використаних джерел

1. Державна податкова служба України. Стандартний аудиторський файл SAF-T UA. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/saf-t-ua> (дата звернення: 14.06.2026).

Ратушна О.П.

к.е.н., доцент

старший викладач кафедри обліку і оподаткування

Пурій С.В.

студентка 21-ко групи

УНУ

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Банківська система є одним із ключових елементів фінансової інфраструктури держави, оскільки саме через діяльність банків забезпечується рух грошових потоків, кредитування економіки, проведення розрахунків та формування фінансової стабільності. В умовах сучасних економічних викликів, розвитку цифрових технологій та посилення вимог до прозорості діяльності фінансових установ особливого значення набуває якість організації бухгалтерського обліку в банках.

Банківський облік відрізняється від обліку підприємств інших сфер діяльності складністю операцій, високою швидкістю проведення розрахунків, значним обсягом фінансових інструментів та необхідністю постійного контролю за ризиками. Сучасний розвиток банківської діяльності характеризується активним впровадженням цифрових технологій, автоматизацією облікових процесів. Метою дослідження є визначення особливостей організації обліку в банківській діяльності та аналіз напрямів його розвитку в умовах цифрової трансформації фінансового сектору.

Бухгалтерський облік у банківських установах є системою збору, реєстрації, узагальнення та контролю інформації про операції банку, що пов'язані з формуванням і використанням фінансових ресурсів. Його головним завданням є забезпечення достовірного відображення всіх банківських операцій та формування інформаційної бази для управління діяльністю установи.

На відміну від підприємств реального сектору економіки, банки працюють переважно з фінансовими активами та зобов'язаннями. Особливістю банківського обліку є необхідність одночасного відображення великої кількості операцій, які здійснюються в режимі реального часу. Наприклад, операції з переказу коштів, відкриття депозитних рахунків або здійснення кредитних платежів потребують оперативного та точного відображення в обліковій системі.

Важливим етапом розвитку банківського обліку стало впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Їх застосування спрямоване на забезпечення єдиних підходів до відображення фінансових операцій та підвищення прозорості діяльності банків.

Особливе значення для банків має застосування стандартів, що регулюють облік фінансових інструментів. Банківські установи активно використовують такі інструменти, як кредити, депозити, цінні папери та похідні фінансові інструменти, тому правильна оцінка їх вартості має суттєве значення.

Одним із головних сучасних напрямів розвитку банківського обліку є цифрова трансформація. Активне використання інформаційних технологій змінює підходи до організації облікових процесів, контролю та формування звітності.

Сучасні банки використовують комплексні інформаційні системи, які об'єднують бухгалтерський облік, управління ризиками, клієнтські операції та фінансовий аналіз. Разом із перевагами цифровізації виникають нові виклики. До них належать питання кібербезпеки, захисту фінансової інформації, забезпечення надійності програмного забезпечення та контролю за автоматизованими процесами.

Таким чином, сучасний бухгалтер банку виконує не лише традиційні облікові функції, а й бере участь у процесах аналізу даних, управління ризиками та контролю цифрових систем.

Незважаючи на значний розвиток банківських технологій, система обліку банків стикається з низкою проблем. Основними проблемними аспектами є:

- складність оцінки фінансових інструментів;
- необхідність постійного оновлення нормативного забезпечення;
- зростання обсягів інформації;
- підвищення вимог до якості звітності;
- необхідність забезпечення кіберзахисту.

Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який передбачає удосконалення методології обліку, розвиток цифрових платформ та підвищення кваліфікації працівників банківської сфери.

Бухгалтерський облік у банківській діяльності є складною системою, яка забезпечує формування достовірної інформації про фінансовий стан та результати роботи банківських установ. Його специфіка визначається особливостями банківських операцій, значними обсягами фінансових потоків та необхідністю постійного управління ризиками.

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності сприяло підвищенню якості банківської звітності та забезпеченню її відповідності світовим вимогам. Водночас цифровізація відкриває нові можливості для розвитку облікових систем, автоматизації процесів та підвищення ефективності управління.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996: станом на 15 червн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121: станом на 15 червн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14>.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління Національного банку України 11.09.2017 № 89: станом на 15 червн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text>.

СЕКЦІЯ 4. ГАРМОНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Драчук О.В.

здобувач освіти третього (освітньо-науковий) (доктор філософії) рівня
Уманський НУ

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ЗРУШЕННЯ В ІНВЕСТИВАННІ БАЗОВИХ ВИДІВ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сучасний етап розвитку національної економіки України характеризується глибинною трансформацією підходів до інвестування базових видів інфраструктури. Якщо в довоєнний період інвестиційна політика переважно орієнтувалася на підтримку та поступову модернізацію наявних об'єктів, то нині головним завданням стає не лише відновлення пошкоджених потужностей, а й формування нової інфраструктурної моделі, сумісної з вимогами безпеки, енергоефективності, цифровізації та європейської інтеграції. Саме тому інфраструктурний сектор дедалі більше розглядається не як допоміжний елемент економіки, а як її стратегічна основа, від якої залежать мобільність ресурсів, стійкість виробництва, якість соціальних послуг і просторовий розвиток територій.

Актуальність дослідження зумовлена одночасною дією кількох взаємопов'язаних чинників. По-перше, це масштабні фізичні руйнування інфраструктурних об'єктів, спричинені воєнними діями, що різко підвищили потребу в капіталовкладеннях у транспорт, енергетику, житло, освіту та охорону здоров'я. По-друге, посилився безпековий компонент інвестиційного планування: будь-який проєкт тепер оцінюється не лише з позиції економічної доцільності, а й з урахуванням стійкості до ризиків, можливості функціонування в умовах надзвичайних ситуацій та наявності захисної інфраструктури. По-третє, дедалі більшого значення набувають екологічні та кліматичні вимоги, що орієнтують інвестиції на енергоефективність, відновлювану енергетику та низьковуглецеві рішення [1].

Методологічно трансформацію інвестицій у базову інфраструктуру доцільно розглядати як системний процес перерозподілу капіталу між секторами, що зумовлюється змінами у структурі попиту, ризиків, державних пріоритетів та механізмів фінансування. У цьому контексті важливе значення має реформа управління публічними інвестиціями, яка у 2025 році перейшла в практичну площину через запровадження уніфікованих правил відбору, планування та фінансування інвестиційних проєктів на державному, регіональному та місцевому рівнях. Це створює передумови для більш раціонального розподілу ресурсів і забезпечення довгострокової узгодженості між бюджетною політикою та стратегічними завданнями розвитку.

Найдинамічніші структурні зрушення спостерігаються у транспортній інфраструктурі. Зміна логістичних маршрутів, руйнування частини транспортної мережі та необхідність інтеграції до європейських коридорів обумовили

переорієнтацію інвестицій на західний напрямок і на розвиток комбінованих маршрутів, здатних забезпечити гнучкість вантажопотоків. У цьому контексті Україна вже фактично інтегрується у транс'європейську транспортну мережу TEN-T, а реалізація проєктів у її межах оцінюється у мільярди євро. За окремими оцінками, приведення української частини TEN-T до стандартів ЄС потребує понад 110 млрд євро інвестицій, що свідчить про довгостроковий характер трансформації транспортного сектора. Отже, транспортні інвестиції сьогодні спрямовуються не лише на відновлення, а й на формування нової гео економічної конфігурації країни [2].

Не менш істотні зміни відбуваються в енергетичній сфері. Традиційна модель централізованої генерації та великих енергетичних вузлів поступово поступається моделі розподіленої, більш гнучкої та стійкої енергосистеми. За даними галузевих і міжнародних оцінок, потреби енергетики України у відновленні та модернізації є надзвичайно значними, а сама галузь є одним із головних пріоритетів публічних інвестицій на середньострокову перспективу. У практичному вимірі це означає спрямування капіталу на децентралізовані джерела енергії, відновлювану генерацію, підсилення мережевої стійкості, створення резервних систем живлення та впровадження цифрових рішень для управління енергопотоками. Таким чином, енергетичні інвестиції виконують не лише економічну, а й критично важливу безпекову функцію.

Структурні зрушення істотно торкнулися й соціальної інфраструктури, яка раніше часто фінансувалася за залишковим принципом. Нині освіта, охорона здоров'я та муніципальні послуги дедалі частіше розглядаються як елементи збереження людського капіталу та соціальної стабільності. У сфері освіти пріоритетом стає відновлення шкіл із обов'язковим облаштуванням захисних споруд, зокрема підземних укриттів повного циклу. У практиці окремих проєктів вартість безпекового компоненту може становити значну частку загального кошторису; наприклад, перше укриття-школа, профінансоване ЄС в Одеській області, коштувало 2,4 млн євро, що демонструє масштаб витрат на створення безпечного освітнього середовища. Це означає, що інвестиції в освіту дедалі більше поєднують функції навчання та цивільного захисту [3].

У медицині структурні зрушення проявляються через переорієнтацію інвестицій на багатопрофільні реабілітаційні, хірургічні та інклюзивні центри, здатні працювати в умовах воєнних викликів і зростання потреб у відновленні здоров'я населення. Одночасно підвищується значення енергоефективності соціальних об'єктів: лікарні, школи та інші установи мають бути оснащені автономними джерелами живлення, системами термомодернізації та засобами енергетичної стійкості. Це свідчить про перехід від традиційного капітального будівництва до функціонального підходу, коли інвестиції мають забезпечувати не лише фізичну наявність об'єкта, а й його здатність працювати в кризових умовах.

Важливим висновком є те, що трансформація інвестиційної структури в інфраструктурі не є короткостроковою реакцією на війну. Вона має характер довгострокової закономірності, яка змінює саму архітектуру інфраструктурного розвитку. Це означає перехід від моделі підтримання наявних потужностей до

моделі їхнього системного оновлення, підвищення стійкості, інтеграції до європейських мереж і впровадження безпекових та екологічних стандартів. У подальшому саме ці параметри визначатимуть інвестиційну привабливість базових видів інфраструктури, а також здатність держави залучати як публічний, так і приватний капітал.

Отже, структурно-динамічні зрушення в інвестуванні базових видів інфраструктури України зумовлені поєднанням воєнних руйнувань, безпекових викликів, екологічних вимог та євроінтеграційних орієнтирів. Найбільш виразні зміни спостерігаються у транспорті, енергетиці, освіті, медицині та муніципальному господарстві, де інвестиції спрямовуються не лише на відновлення, а й на створення нової, більш стійкої інфраструктурної моделі. Додатковим важливим результатом є посилення ролі публічних інвестицій, які після реформи 2025 року отримали більш упорядковану систему планування та відбору проєктів.

З практичної точки зору, трансформація структури інвестицій означає перехід до поєднання бюджетних ресурсів, міжнародного фінансування та приватного капіталу. Саме така модель здатна забезпечити масштабність відбудови, підвищити інвестиційну стійкість і прискорити інтеграцію України до європейського інфраструктурного простору. Таким чином, інфраструктурні інвестиції виступають не просто чинником економічного зростання, а одним із ключових інструментів повоєнної трансформації держави.

Список використаних джерел

1. More than a third of public investment management reform tasks completed: 2025 results. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/ponad-tretynu-zavdan-reformy-upravlinnia-publichnymy-investytsihamy-vykonano-pidsumky-2025-roku>

2. The implementation of European road standards in Ukraine will require approximately €110 billion in investment and will take up to 25 years. URL: <https://www.irf.ua/en/vprovadzhennya-standartiv-yevropejskyh-dorig-v-ukrayini-potrebuvatyme-blyzko-110-mlrd-yevro-investyczij-ta-tryvatyme-do-25-rokiv/>

3. Delegation of the European Union to Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/first-eu-funded-shelter-serving-underground-school-opens-odesa-region_en

Смолій В.О.

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
спеціальність 051 Економіка,
УНУ

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Агропродовольчий сектор залишається одним із ключових джерел валютних надходжень України та визначальним чинником її зовнішньоекономічної спеціалізації. Водночас сучасні трансформаційні процеси, пов'язані з поглибленням інтеграції до європейського економічного простору, актуалізують

проблему перегляду пріоритетів державної експортної політики. Попри суттєве розширення доступу української продукції до ринку Європейського Союзу після 2022 р., подальший розвиток експорту дедалі більше залежить не від нарощування фізичних обсягів поставок, а від підвищення рівня переробки, економічної складності та доданої вартості продукції.

Практика останніх років засвідчила наявність об'єктивних меж екстенсивного зростання агропродовольчого експорту. Запровадження Європейським Союзом механізмів захисту внутрішнього ринку, відновлення тарифних квот для окремих груп товарів та посилення регуляторних вимог підтверджують необхідність переходу від моделі кількісного нарощування експорту до моделі його структурної трансформації [1, 2]. Особливо показовими є обмеження щодо експорту м'яса птиці, цукру та інших чутливих товарів, які свідчать про зростання значення інституційних чинників у формуванні конкурентних переваг українських експортерів.

У науковій літературі питання розвитку агропродовольчого експорту традиційно розглядаються крізь призму ресурсного потенціалу, конкурентоспроможності та державної підтримки аграрного виробництва. Водночас сучасні виклики потребують доповнення існуючих підходів інструментами, які дозволяють оцінювати не лише поточні експортні переваги, а й потенціал структурної модернізації експорту. У цьому контексті особливого значення набувають концепція економічної складності, підхід продуктового простору [3] та інструменти стратегічного моделювання експортної спеціалізації [4].

Виходячи з цього, державна політика розвитку агропродовольчого експорту повинна орієнтуватися не лише на підтримку традиційних експортних товарів, а й на формування передумов для переходу до більш складних і технологічно насичених сегментів. Такий підхід передбачає оцінку товарних позицій за сукупністю критеріїв, серед яких поточна конкурентоспроможність, економічна складність продукції, потенціал диверсифікації, інституційна доступність зовнішніх ринків та динаміка експортного розвитку.

Важливим аспектом формування державної політики є врахування структурної інерційності експорту. Наявність сформованої спеціалізації, виробничих ланцюгів та ринкових зв'язків зумовлює обмежені можливості швидкої переорієнтації експорту на нові товарні сегменти. Тому стратегічні рішення повинні базуватися не лише на бажаних напрямках трансформації, а й на оцінці реалістичності таких змін. Саме тому особливого значення набувають інструменти сценарного прогнозування та моделювання структурних переходів, які дозволяють узгодити стратегічні цілі з фактичними можливостями їх досягнення.

З огляду на це доцільним є застосування диференційованого підходу до державної підтримки агропродовольчого експорту. Практична реалізація такого його передбачає сегментацію експортних товарів за їх стратегічною роллю у процесі структурної трансформації. Для товарів базового сегмента, які забезпечують значну частку валютних надходжень, але характеризуються відносно низьким рівнем доданої вартості, державна політика має бути

спрямована на підвищення ефективності виробництва, розвиток логістики та збереження конкурентних позицій на традиційних ринках збуту. Для товарів перехідного сегмента доцільним є застосування інструментів стимулювання переробки, модернізації виробничих потужностей та залучення інвестицій у створення нових ланцюгів доданої вартості. Водночас стратегічні сегменти, що поєднують високий рівень економічної складності, потенціал диверсифікації та відповідність вимогам європейського ринку, потребують пріоритетної державної підтримки через механізми інноваційного розвитку, експортного кредитування, сертифікації продукції та сприяння інтеграції українських виробників у міжнародні виробничо-збутові мережі. Така диференціація інструментів дозволяє підвищити адресність державної політики та забезпечити концентрацію ресурсів на напрямках, що формують довгострокові конкурентні переваги агропродовольчого сектору.

Отже, гармонізація державної політики в умовах трансформаційних перетворень економіки України потребує переходу від підтримки експортних обсягів до управління структурою експорту. Формування експортної стратегії на засадах економічної складності, інституційної адаптації та структурної досяжності дозволяє забезпечити підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору, зміцнення його стійкості та створення передумов для довгострокового економічного зростання.

Список використаних джерел

1. European Commission. The European Green Deal. Brussels : European Commission, 2019.
2. European Commission. Farm to Fork Strategy: For a fair, healthy and environmentally-friendly food system. Brussels : European Commission, 2020.
3. Hausmann R., Hidalgo C. A., Bustos S. et al. *The Atlas of Economic Complexity: Mapping Paths to Prosperity*. Cambridge : MIT Press, 2014. 365 p.
4. Шубравська О. В. Інноваційні трансформації агропродовольчого сектору економіки: світові тенденції та вітчизняні реалії. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 1. С. 90–102.

Смолій Л.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
УНУ

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ В УМОВАХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ОБМЕЖЕНЬ ЄС

Європейська інтеграція залишається визначальним вектором розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, а ринок Європейського Союзу – одним із ключових напрямів збуту агропродовольчої продукції. Після початку повномасштабної війни ЄС запровадив режим автономних торговельних преференцій, який забезпечив українським виробникам безмитний доступ до

європейського ринку та сприяв суттєвому нарощуванню обсягів експорту. Водночас стрімке збільшення поставок окремих видів продукції актуалізувало питання збалансування інтересів українських експортерів та виробників країн-членів ЄС, що зумовило поступовий перегляд режиму торговельної лібералізації.

У 2024–2025 рр. Європейський Союз запровадив механізми захисту внутрішнього ринку щодо окремих груп агропродовольчої продукції, зокрема м'яса птиці, цукру, яєць, меду та низки зернових культур [1, 2]. Фактичне відновлення тарифних обмежень та встановлення квотованого доступу для чутливих товарів засвідчило, що подальше нарощування експорту за рахунок збільшення фізичних обсягів поставок має об'єктивні інституційні межі. За таких умов державна експортна політика потребує переорієнтації з підтримки експортного зростання на формування передумов для якісної трансформації експортної структури.

Сучасна структура агропродовольчого експорту України значною мірою ґрунтується на постачанні продукції з невисоким рівнем переробки та відносно низькою доданою вартістю. Хоча така модель забезпечує вагомі валютні надходження, вона характеризується підвищеною чутливістю до змін торговельного режиму, коливань світових цін та посилення регуляторних вимог на зовнішніх ринках [3, 4]. Натомість продукція з вищим рівнем переробки, економічної складності та диверсифікаційного потенціалу створює передумови для формування більш стійких конкурентних переваг та зниження залежності від обмежень, пов'язаних із масовим експортом сировини [5].

У цих умовах стратегічним пріоритетом державної політики має стати структурна модернізація агропродовольчого експорту. Її зміст полягає не у відмові від традиційних експортних товарів, а у поступовому зміщенні акцентів у бік товарних груп, що забезпечують вищу додану вартість, мають потенціал інтеграції до європейських ланцюгів створення вартості та відповідають довгостроковим тенденціям розвитку спільного ринку ЄС. Особливого значення набуває підтримка виробництва продукції глибокої переробки, розвиток інноваційних агропродовольчих виробництв та стимулювання технологічної модернізації підприємств.

Реалізація зазначених пріоритетів потребує застосування диференційованого підходу до державної підтримки. Для традиційних експортних товарів доцільним є забезпечення стабільності виробництва та підвищення ефективності логістики. Для товарів із потенціалом переходу до сегментів вищої доданої вартості необхідними є інструменти інвестиційної підтримки, модернізації виробничих потужностей та розвитку коопераційних зв'язків. Водночас стратегічні товарні напрями мають отримати пріоритетний доступ до механізмів інноваційного фінансування, експортного кредитування, сертифікаційної підтримки та програм просування на зовнішніх ринках.

Окремим напрямом державної політики має стати посилення інституційної адаптації українського агропродовольчого сектору до регуляторного середовища Європейського Союзу. Враховуючи зростання ролі нетарифних бар'єрів, екологічних стандартів, вимог простежуваності продукції та принципів сталого розвитку, конкурентоспроможність експорту дедалі більше визначатиметься не

лише виробничими факторами, а й здатністю суб'єктів господарювання відповідати вимогам європейського ринку.

Таким чином, торговельні обмеження ЄС слід розглядати не лише як зовнішній виклик для українських експортерів, а й як стимул до перегляду стратегічних пріоритетів державної експортної політики. Забезпечення довгострокової конкурентоспроможності агропродовольчого сектору потребує переходу від моделі експортного зростання, заснованої переважно на розширенні обсягів поставок, до моделі структурної трансформації, орієнтованої на розвиток продукції з вищою доданою вартістю, підвищення економічної складності експорту та поглиблення інтеграції України до європейського економічного простору.

Список використаних джерел

1. European Commission. Commission proposes temporary trade liberalisation and other trade concessions for certain Ukrainian products. URL: <https://policy.trade.ec.europa.eu> (дата звернення: 05.06.2026).
2. European Commission. Regulation (EU) 2024/1392 of the European Parliament and of the Council on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products. Official Journal of the European Union. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 05.06.2026).
3. OECD-FAO. *Agricultural Outlook 2024–2033*. Paris : OECD Publishing, 2024. 337 p.
4. FAO. *The State of Agricultural Commodity Markets 2024*. Rome : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2024. 186 p.
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Агропродовольчий сектор України в умовах євроінтеграції: виклики та перспективи : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2024. 68 с.

Чвертко Л. А.,

к. е. н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський національний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Страховий ринок є важливим сегментом фінансової системи країни, який забезпечує надійний захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, сприяє акумуляції фінансових ресурсів та їх трансформації в інвестиційний капітал, а також підвищенню економічної стійкості суспільства. Через свою специфіку, що виявляється в інверсії операційного циклу та зосередженні значних обсягів тимчасово вільних коштів населення і суб'єктів господарювання, страхова діяльність не може ефективно розвиватися без комплексного державного регулювання, пруденційного нагляду та дієвого контролю. Державні інституції формують чіткі нормативно-правові межі

функціонування ринку та створюють механізми, які гарантують стабільність страхового сектору й виконання страховиками зобов'язань перед клієнтами.

На думку дослідників, державне регулювання страхової діяльності покликане забезпечити поступальний розвиток страхового ринку, сформувати належні умови діяльності страховиків та забезпечити захист інтересів споживачів страхових послуг, перестраховиків та третіх осіб [1]. У науковій літературі обґрунтовано, що архітектура сучасного державного регулювання страхового ринку вимагає оптимального поєднання прямих (нормативно-правове регламентування, ліцензування, контроль за формуванням капіталу й резервів) та опосередкованих (податкове та тарифне стимулювання, монетарні важелі, підтримка конкурентного середовища) методів. Комплексне застосування цих підходів «забезпечує збалансування і гармонізацію інтересів учасників страхових відносин та держави» [2].

В Україні в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів державне регулювання страхової діяльності набуває особливого значення, оскільки воно має забезпечувати не лише стабільне функціонування та розвиток ринку, а й його відповідність сучасним європейським стандартам у сфері нагляду, платоспроможності та захисту прав споживачів страхових послуг. Одним із проявів реалізації цієї концепції стало оновлення нормативно-правового забезпечення страхової діяльності. Зокрема, якісній трансформації сектору сприяло набрання чинності новим Законом України «Про страхування» (№ 1909-ІХ від 18.11.2021) та оновлення вимог щодо платоспроможності та прийнятності якісного складу активів, визначених Постановою НБУ № 201 від 29.12.2023 р. Положення обох документів значною мірою значною мірою ґрунтуються на принципах Директиви 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 (Solvency II).

Попри складну макроекономічну ситуацію, обсяг сукупних активів страховиків в Україні у 2025 р. збільшився майже в 1,5 раза порівняно з 2021 р. Показово, що зростання активів відбулося на тлі скорочення кількості зареєстрованих страхових компаній: зі 155 у 2021 р. до 57 на кінець 2025 р., тобто майже у 2,7 раза. Така динаміка відображає процеси консолідації ринку та вихід компаній, які не відповідають оновленим вимогам регулятора [3]. Фактично, на практиці запрацювали механізми раннього виявлення ризиків та процедури добровільного або примусового виходу страховиків з ринку.

За оцінками керівництва Національного банку України, системне «очищення» страхового сектору України від нежиттєздатних або непрозорих фінансових установ закладає підґрунтя для формування «нової індустрії, здатної створювати додану вартість для економіки» [4]. Імплементація норм європейського права в національне страхове законодавство зумовлює подальше впровадження прогресивних регуляторних нововведень. Стратегічно важливим завданням у цьому напрямі є імплементація вимог Директиви про дистрибуцію страхових продуктів і Моторної директиви ЄС у національне законодавство і практику страхової діяльності.

Водночас державне регулювання страхової діяльності має оперативно реагувати на поточні виклики та створювати дієве регуляторне середовище для

підтримки економіки країни в умовах воєнного стану та її успішного повоєнного відновлення. Нині особливої актуальності набуває нормативне забезпечення страхових механізмів, здатних мінімізувати воєнні ризики та підтримувати інвестиційну активність. Розвитку таких механізмів сприяють реалізація проєктів державно-приватного партнерства та залучення міжнародних спеціалізованих інституцій, що закладає надійну основу для довгострокової стійкості національного фінансового сектору.

Отже, державне регулювання страхової діяльності в Україні дедалі більше узгоджується з європейськими принципами, спрямованими на підвищення фінансової стійкості страховиків, посилення захисту прав споживачів страхових послуг та розвиток конкурентного ринкового середовища. Проведені регуляторні реформи та поступове впровадження підходів, заснованих на принципах Solvency II, вже заклали підґрунтя для формування якісно нової, прозорої та інвестиційно привабливої страхової індустрії. Подальший розвиток державного нагляду має бути спрямований на імплементації інших директив ЄС та формування нормативно-правових інструментів для покриття ризиків, що зумовлені новітніми геополітичними викликами й безпекові загрозами.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Н. Державне регулювання страхової діяльності: новації в сучасному вимірі. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 3 (31). С. 139-149. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-139-149](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-139-149)
2. Кнейслер О., Спасів Н., Гузела І. Концептуальні засади державного регулювання страхового ринку. *Світ фінансів*. 2023. Вип. 3. С. 49-63. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2023.03.049>
3. Чвертко Л. А., Вінницька О. А. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах економічної невизначеності. *Економічні горизонти*. 2025. № 3 (32). С. 80–87. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(32\).2025.334882](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(32).2025.334882)
4. Пишний А. Оновлений страховий ринок України: від очищення до прозорості, зростання та інвестиційної привабливості. *Insurance TOP*. 2026. №1(105). С. 2–5. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_105 (дата звернення: 07.06.2026).

Яковин М. М.,

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії),
кафедра економіки, Уманський НУ

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний розвиток системи соціальної підтримки в Україні відбувається в умовах глибоких суспільних трансформацій, що зумовлені воєнними викликами, економічною нестабільністю, демографічними змінами та необхідністю адаптації державної соціальної політики до нових потреб населення. У цих умовах традиційні підходи до організації соціальної допомоги потребують

удосконалення шляхом впровадження інноваційних механізмів, орієнтованих на підвищення адресності, доступності та ефективності соціальної підтримки.

Децентралізація стала одним із ключових чинників трансформації системи соціального захисту в Україні, оскільки передала значну частину повноважень у сфері надання соціальних послуг на рівень територіальних громад. Такий підхід створює передумови для формування більш гнучкої та наближеної до потреб громадян моделі соціальної підтримки, однак одночасно актуалізує питання інституційної спроможності громад, кадрового забезпечення та ефективного використання фінансових ресурсів.

Важливим напрямом удосконалення системи соціальної підтримки є розвиток інноваційних організаційно-економічних механізмів, які передбачають інтеграцію державних, регіональних, місцевих та недержавних інституцій [1]. Формування партнерських моделей взаємодії між органами влади, територіальними громадами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення соціальних проблем та підвищити результативність використання ресурсів.

Особливого значення в сучасних умовах набуває цифрова трансформація системи соціальної підтримки [2]. Запровадження електронних сервісів, цифрових платформ, інтегрованих інформаційних систем та автоматизованого обміну даними сприяє підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень, скороченню адміністративних процедур та забезпеченню більшої прозорості процесів надання соціальної допомоги.

Цифровізація створює можливості для переходу від переважно реактивної моделі соціальної підтримки до проактивної, за якої виявлення потреб населення здійснюється на основі аналізу даних та оцінювання соціальних ризиків. Використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів дозволяє формувати індивідуалізовані підходи до надання соціальних послуг, що особливо актуально для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, осіб з інвалідністю та інших категорій населення, які потребують комплексної підтримки.

Одним із перспективних напрямів розвитку системи соціальної підтримки є формування інтегрованої моделі соціальних послуг на рівні територіальних громад. Така модель передбачає поєднання соціальної допомоги, психологічної підтримки, послуг реабілітації, сприяння зайнятості та заходів соціальної адаптації. Її реалізація сприятиме не лише подоланню наслідків кризових явищ, а й формуванню умов для відновлення соціального потенціалу населення.

Важливою складовою інноваційного розвитку системи соціальної підтримки є удосконалення механізмів фінансового забезпечення. Перспективним напрямом є перехід від фінансування окремих соціальних заходів до програмно-цільового підходу, орієнтованого на оцінювання результативності та соціально-економічного ефекту реалізації відповідних програм. Це дозволить підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів та забезпечити більшу відповідність соціальних послуг реальним потребам населення.

Таким чином, інноваційні механізми розвитку системи соціальної підтримки в умовах децентралізації та цифрової трансформації мають базуватися на поєднанні інституційних, організаційних, фінансових і технологічних змін. Їх реалізація сприятиме формуванню сучасної моделі соціальної політики України, яка буде орієнтована на адресність допомоги, підвищення якості соціальних послуг, зміцнення соціальної стійкості суспільства та ефективне реагування на нові соціально-економічні виклики.

Список використаних джерел

1. Соколюк С.Ю., Прокопчук О.Т., Жарун О.В., Коротєєв М.А., Максименко С.М. Цифрові рішення та інноваційні підходи в сфері соціального забезпечення. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 63-73. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-63-73.
2. Прокопчук О. Т. Інноваційна трансформація фінансового сектору України в умовах цифровізації економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 7. С. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.7.9>.

СЕКЦІЯ 5. СУЧАСНИЙ МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМИ, ГІПОТЕЗИ, ДОСЛІДЖЕННЯ

Мазур Віталій Григорович,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Західноукраїнського національного університету

Ярова Юлія Михайлівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу та реклами
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету

СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах цифрової трансформації суспільства особливого значення набуває використання сучасних маркетингових інструментів у системі публічної політики. Традиційні методи інформування населення через засоби масової інформації поступово доповнюються цифровими технологіями, які забезпечують більш ефективну взаємодію між органами влади та громадянами. Сучасна публічна політика потребує нових підходів до комунікації, залучення громадськості та формування довіри до державних інституцій.

Сучасне публічне управління дедалі більше орієнтується на потреби громадян та використання інноваційних підходів до комунікації. Важливим напрямом є цифрова трансформація управлінських процесів, що передбачає використання інформаційних технологій, відкритих даних та сучасних засобів аналізу інформації. Цифровізація створює умови для підвищення прозорості діяльності органів влади та покращення якості управлінських рішень [1].

Одним із ключових маркетингових інструментів є соціальні мережі. Платформи Facebook, Instagram, X (Twitter) та інші дозволяють державним установам оперативно інформувати громадян про прийняті рішення, отримувати зворотний зв'язок та формувати відкритий діалог із суспільством. Завдяки цьому підвищується рівень залученості громадян до суспільно-політичних процесів і зростає довіра до органів влади.

Сучасна система публічної політики дедалі активніше використовує інноваційні маркетингові підходи, які поєднують цифрові комунікації, аналітику даних, інструменти громадської участі та технології електронного урядування. Застосування таких підходів сприяє підвищенню ефективності взаємодії між органами влади та громадянами, забезпечує більш якісне врахування суспільних потреб і зміцнює довіру до державних інституцій [2].

Важливим інструментом сучасного публічного маркетингу є сторітелінг на основі даних. Використання візуалізації інформації та аналітичних матеріалів дає можливість подавати складні управлінські рішення у зрозумілій для населення формі. Такий підхід сприяє кращому сприйняттю державної політики та підвищує її суспільну підтримку. Особливе місце у формуванні публічної

політики посідають механізми громадської участі. Одним із найефективніших інструментів є партисипативне бюджетування, яке передбачає залучення громадян до процесу розподілу бюджетних ресурсів. Це дозволяє враховувати потреби громади, підвищує прозорість діяльності органів влади та сприяє розвитку демократичних процесів [3].

Сучасна практика публічного управління також активно використовує гейміфікацію – впровадження ігрових елементів у процес взаємодії громадян із державними інституціями. Інтерактивні платформи та цифрові сервіси допомагають залучати населення, особливо молодь, до участі у суспільному житті та прийнятті управлінських рішень.

Важливим напрямом розвитку маркетингових інструментів є використання технологій Big Data та відкритих даних. Аналіз великих масивів інформації дозволяє прогнозувати суспільні потреби, оцінювати ефективність державних програм та приймати більш обґрунтовані рішення. Відкриті дані забезпечують прозорість діяльності органів влади та створюють передумови для розвитку інноваційних сервісів для громадян [4].

Концепція відкритого урядування (Open Government) передбачає активне залучення громадян до процесів управління через краудсорсингові платформи, електронні консультації та технології CivicTech. Такі інструменти забезпечують прозорість, підзвітність влади та сприяють підвищенню ефективності реалізації державної політики [5].

У сучасних умовах важливого значення набуває цифровий публічний маркетинг, який охоплює використання мобільних додатків, онлайн-платформ та електронних сервісів. Не менш актуальними є брендинг територій, соціальний маркетинг та політичний маркетинг. Ці підходи спрямовані на формування позитивного іміджу територій, популяризацію суспільно корисної поведінки та ефективну комунікацію між владою і громадськістю.

Сучасні маркетингові інструменти є важливим складником формування та реалізації публічної політики. Використання цифрових технологій, соціальних мереж, відкритих даних, механізмів громадської участі та інструментів аналітики сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, прозорості діяльності органів влади та рівня довіри громадян. Подальший розвиток цифрового публічного маркетингу та впровадження інноваційних підходів дозволить створити більш відкриту, адаптивну та результативну систему публічного управління.

Список використаних джерел

1. Квітка С., Корсун В., Магиляс Ю. Цифрова трансформація публічного управління: перспективні напрямки досліджень. *Аспекти публічного управління*. 2024. Т. 12. № 3. С. 50–58.
2. Мазур В.Г., Ярова Ю.М. Інноваційні маркетингові підходи в системі публічної політики. *Електронне наукове видання з економіки «Modern Economics»*. № 56. 2026. С.155-160. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V56\(2026\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V56(2026)-22)
3. Богуславська С.І., Голуб Ю.В. Інноваційні підходи до стратегічного управління в публічному управлінні. *Економічний простір*. 2025. № 199. С. 144–

4. Ярова Ю.М. Особливості використання Big Data при прийнятті маркетингових рішень. *Ефективна економіка*. №5. Травень 2026. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.227>

5. Мазур В.Г. Упровадження інноваційних технологій у діяльність органів влади на регіональному рівні : дис. ... канд. наук з державного управління. Харків, 2021. 316 с.

Македон В.В.

д.е.н., професор,

професор кафедри маркетингу та логістики

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Інновації давно перестали бути винятковою ознакою високотехнологічних компаній. Сьогодні вони охоплюють виробництво, сферу послуг, логістику, фінанси, освіту та охорону здоров'я. Підприємства постійно стикаються з необхідністю оновлення продуктів, бізнес-процесів і методів взаємодії зі споживачами. Саме тому маркетинг інновацій поступово перетворюється на один із центральних напрямів управлінської діяльності. Його призначення полягає не лише у просуванні нових товарів. Йдеться про формування ринкового середовища, у якому нововведення знаходять свого споживача та отримують економічне визнання [2].

Практика показує цікаву закономірність. Багато технічно досконалих розробок не досягають комерційного успіху. Причина полягає не у слабких характеристиках продукту. Часто підприємство не здатне пояснити ринку цінність нововведення або помиляється під час вибору цільової аудиторії. У результаті інновація залишається невідомою споживачам або сприймається як зайва. Саме тут виникає потреба у маркетингових інструментах, які поєднують науково-технічний потенціал із реальними потребами ринку.

Маркетинг інновацій має низку специфічних рис. Передусім він працює з невизначеністю. Споживачі не завжди можуть оцінити переваги продукту, якого раніше не існувало. Конкуренти також не мають сформованих моделей реагування. З одного боку, це створює ризики. З іншого, відкриває нові можливості для формування попиту. Підприємство фактично отримує шанс не пристосовуватися до ринку, а певною мірою створювати його самостійно.

Розвиток цифрових технологій помітно змінив підходи до маркетингу інновацій. Якщо раніше компанії орієнтувалися переважно на масову рекламу, то сьогодні акцент зміщується на персоналізовану комунікацію. Дані по поведінку клієнтів накопичуються у режимі реального часу. Це дає змогу точніше визначати потреби різних груп споживачів. Власне, маркетологи дедалі частіше працюють не лише з ринковою інформацією, а й з великими масивами даних, які потребують аналітичної обробки [3].

Цифрові платформи створюють нові механізми тестування інновацій. Підприємство може запропонувати обмеженій аудиторії прототип продукту, отримати відгуки та внести зміни ще до початку масштабного виробництва. Це скорочує витрати та знижує ризик помилкових інвестиційних рішень. До речі, така практика активно поширюється навіть серед невеликих компаній, які не мають значних фінансових ресурсів. Особливого значення набуває співпраця зі споживачами на ранніх етапах інноваційного процесу. Класична модель передбачала розроблення продукту всередині підприємства з подальшим виходом на ринок. Сьогодні дедалі частіше використовують підхід спільного створення цінності. Споживачі беруть участь в опитуваннях, тестуваннях і професійних спільнотах. Вони фактично стають співучасниками формування майбутнього продукту. У підсумку компанія отримує рішення, яке краще відповідає очікуванням ринку [1].

Ця тенденція пов'язана зі зміною ролі самого споживача. Він більше не виступає пасивним отримувачем товарів і послуг. Люди активно генерують контент, поширюють відгуки та впливають на репутацію брендів. Через це маркетинг інновацій дедалі тісніше інтегрується з управлінням клієнтським досвідом. Позитивне враження від взаємодії з компанією іноді має не менше значення, ніж технічні характеристики продукту.

Окремий напрям розвитку пов'язаний із використанням штучного інтелекту. Алгоритми машинного навчання аналізують поведінкові моделі споживачів, прогнозують зміни попиту та формують персоналізовані пропозиції. Як видається, найбільша цінність цих технологій полягає у швидкості обробки інформації. Те, що раніше вимагало тижнів аналітичної роботи, сьогодні виконується за лічені хвилини. У результаті підприємства швидше реагують на зміни ринкового середовища [4].

Сучасне підприємство вже не може обмежуватися створенням інноваційного продукту. Необхідно формувати попит, підтримувати діалог зі споживачами та адаптувати пропозицію відповідно до змін ринку. Саме в цьому полягає головний напрям розширення можливостей маркетингу інновацій. Він поєднує технологічний розвиток із ринковою орієнтацією та забезпечує умови для довгострокового економічного зростання підприємства.

Список використаних джерел

1. Boyle H. T., Umejuru E. K. Innovative Marketing Strategies and Marketing Success of E-Tailing Firms in Port Harcourt. *International Journal of Marketing and Communication Studies*. 2025. Vol. 9. No 3. pp. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.56201/ijmcs.v9.no3.2025.pg1.15>
2. Essbaa E., Laraqui S., Jarreau B. Adapting Global Business Models to Disruptive Innovation and Market Dynamics: A Framework for Modern Times. *The Journal of Organizational Management Studies*. 2025. Vol. 2025. Article ID 223981. pp. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.5171/2025.223981>
3. Gao S. Digital Marketing Tools and Digital Transformation Capability as a Factor in Enhancing Business Performance in China and Kazakhstan. *Scientific Reports*. 2025. Vol. 15. Article 36929. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-025-20967-x>

4. Taraniuk L., Taraniuk K., Korsakienė R., Miceikienė A. Marketing Innovations of Countries in the Context of the Implementation of the Sustainable Development Goals. *Management Systems in Production Engineering*. 2025. Vol. 33. No 2. pp. 279–288. DOI: <https://doi.org/10.2478/mspe-2025-0027>

Пітик О.В., к.е.н.,
викладач кафедри фінансових, комерційно-технологічних дисциплін та
готельно-ресторанного обслуговування ВКІ

АДАПТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНІ

Планування маркетингової діяльності завжди було важливою складовою управління підприємством. У стабільних економічних умовах воно допомагає визначити цільові ринки, спрогнозувати попит, сформувати асортимент, встановити ціни, обрати канали продажу та комунікації з клієнтами. Проте в Україні під час війни та в сучасних економічних реаліях маркетингове планування набуло іншого значення. Воно перестало бути незмінним документом на рік і стало постійним інструментом аналізу ринку, підтримання продажів та швидкого коригування дій підприємства.

У 2026 році українські підприємства працюють у складному й нестабільному ринковому середовищі. На маркетингову діяльність впливають воєнні ризики, зміна логістики, коливання валютного курсу, нестабільність цін, дефіцит кадрів, зниження платоспроможності окремих клієнтів і складність прогнозування попиту. За прогнозами Національного банку України, економіка поступово зростатиме, однак війна, руйнування інфраструктури та енергетичні ризики залишаються важливими факторами впливу на діяльність підприємств [1]. Також урядом України затверджено прогноз економічного і соціального розвитку на 2026–2028 роки, що підтверджує необхідність стратегічного бачення, але з урахуванням кількох можливих сценаріїв розвитку подій [2].

У таких умовах традиційне маркетингове планування, коли підприємство один раз визначає річні обсяги продажів, рекламний бюджет і перелік заходів, уже не є достатнім. Ринкова ситуація може змінитися за місяць, тиждень або навіть за кілька днів. Може змінитися попит, поведінка споживачів, ціна товару, вартість реклами чи логістики, активність конкурентів або можливість клієнтів своєчасно оплатити продукцію. Тому доцільно застосовувати адаптивне планування маркетингової діяльності, за якого підприємство формує не один жорсткий план, а кілька сценаріїв: базовий, оптимістичний і кризовий. Для кожного сценарію визначаються можливі зміни асортименту, цін, каналів просування, маркетингового бюджету та плану продажів.

Важливою складовою адаптивного маркетингового планування є постійний аналіз клієнтів і попиту. Підприємство повинно розуміти, хто саме купує його продукцію, які потреби клієнтів є найважливішими, як змінюється їхня платоспроможність і які чинники впливають на рішення про купівлю. В

умовах економічної невизначеності доцільно частіше переглядати цільові сегменти, концентрувати маркетингові ресурси на найбільш перспективних групах клієнтів і швидко відмовлятися від заходів, які не забезпечують результату.

Не менш важливим є адаптивне планування асортименту, ціноутворення та продажів. Підприємство має визначати, який товар буде потрібний ринку, за якою ціною його можна реалізувати, якими мають бути умови оплати та наскільки швидко продукція буде продана. У періоди зниження попиту доцільно посилювати персоналізовану роботу з клієнтами, пропонувати різні цінові пакети, акційні умови, відтермінування платежу лише для надійних партнерів або додатковий сервіс. При цьому маркетингові рішення мають узгоджуватися з фінансовими можливостями підприємства, щоб стимулювання продажів не призводило до надмірної дебіторської заборгованості та втрати прибутковості.

Важливою умовою ефективного адаптивного планування є цифровізація маркетингової діяльності. Керівник не може своєчасно коригувати маркетингові рішення, якщо інформація про продажі, залишки, поведінку клієнтів, ефективність реклами, прибутковість товарів і стан дебіторської заборгованості надходить із запізненням. CRM-системи, аналітика продажів, електронні канали комунікації та цифрові рекламні інструменти дозволяють швидше оцінювати результати, порівнювати маркетингові канали й оперативно перерозподіляти бюджет на ті заходи, які забезпечують кращу віддачу.

Практичним прикладом адаптивного планування маркетингової діяльності може бути ТОВ «Макош Мінерал», яке працює на українському ринку мінеральних добрив. За відкритою інформацією компанія реалізує добрива гуртом і в роздріб та доставляє продукцію по Україні [3]. Специфіка цього ринку добре показує, чому маркетинговий план має бути гнучким, короткостроковим і максимально прив'язаним до фактичного попиту аграрних підприємств.

Попит на мінеральні добрива залежить від сезону, погодних умов, структури посівних площ, цін на сільськогосподарську продукцію, фінансового стану фермерів і доступності кредитування. Тому маркетингове планування для такої компанії має включати постійний аналіз ринку, прогнозування сезонного попиту, сегментацію клієнтів за розміром господарства та потребами, вибір актуального асортименту, формування цінових пропозицій і планування комунікацій із клієнтами. Якщо попит на окремий продукт знижується, підприємство повинно швидко змінити акцент у просуванні, запропонувати альтернативний товар або посилити консультаційний супровід продажу.

Для ТОВ «Макош Мінерал» важливим є також адаптивне планування цінової політики та каналів комунікації. Ціна має залишатися прийнятною для покупця, але водночас забезпечувати необхідний рівень прибутку компанії. У роботі з аграріями важливе значення мають не лише реклама і знижки, а й професійні консультації, оперативний зв'язок із менеджером, наявність товару, умови доставки та довіра до постачальника. Тому маркетингова діяльність повинна поєднувати цифрові канали, прямі продажі, персональну роботу з господарствами та корисний експертний контент, який допомагає клієнту прийняти обґрунтоване рішення.

Отже, адаптивне планування маркетингової діяльності підприємства в Україні є необхідною умовою збереження конкурентоспроможності в нестабільному середовищі. Його основне завдання полягає не лише у виконанні плану продажів, а у своєчасному виявленні змін попиту та швидкому коригуванні асортименту, цін, комунікацій, каналів просування і маркетингового бюджету. Найбільш стійкими будуть ті підприємства, які регулярно аналізують ринок і клієнтів, оцінюють результативність маркетингових заходів, підтримують довгострокові відносини з покупцями та мають заздалегідь підготовлені сценарії дій на випадок погіршення економічної ситуації.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Інфляційний звіт та макроекономічний прогноз України на 2026-2028 роки. Офіційний сайт НБУ.
2. Міністерство економіки України. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2026-2028 роки, схвалений постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2025 № 946.
3. Офіційний сайт компанії Makosh. https://makosh-group.com.ua/?srsltid=AfmBOoqA0wXy5yOn8b4sCQ0IK4bKNDsD8f_P1Jt_Lf_GwSCivReGnerb

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кліманський А.Г.

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
кафедри менеджменту та державної служби
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем економічної, фінансової та безпекової невизначеності. Для України така невизначеність посилюється наслідками воєнного стану, нестабільністю ринкового попиту, ускладненням логістичних процесів, коливанням валютного курсу, зміною вартості кредитних ресурсів та обмеженістю інвестиційних можливостей. За таких обставин управління фінансовими ресурсами підприємств потребує не лише традиційного планування доходів, витрат і грошових потоків, а й використання економіко-математичного моделювання, сценарного аналізу та інструментів фінансового контролінгу.

Фінансові ресурси підприємства є сукупністю власних, залучених і позикових коштів, які забезпечують операційну, інвестиційну та фінансову діяльність суб'єкта господарювання. В умовах невизначеності особливого значення набуває здатність підприємства підтримувати ліквідність, фінансову стійкість, платоспроможність і достатній рівень адаптивності до змін зовнішнього середовища.

Моделювання управління фінансовими ресурсами доцільно розглядати як систему аналітичних процедур, спрямованих на оцінювання поточного фінансового стану підприємства, прогнозування майбутніх грошових потоків та вибір найбільш раціональних управлінських рішень. На відміну від статичного аналізу фінансових показників, моделювання дозволяє враховувати альтернативні сценарії розвитку подій, імовірність настання ризиків та можливі наслідки зміни ключових параметрів діяльності підприємства.

Одним із базових інструментів такого управління є сценарне моделювання. Його сутність полягає у формуванні декількох варіантів розвитку фінансово-господарської ситуації: оптимістичного, базового та песимістичного. Такий підхід дозволяє підприємству заздалегідь підготувати управлінські рішення щодо скорочення витрат, залучення додаткового фінансування, реструктуризації зобов'язань або перегляду інвестиційних програм.

Важливим елементом моделі ефективного управління фінансовими ресурсами є прогнозування грошових потоків. Саме рух грошових коштів найбільш чутливо відображає фінансову спроможність підприємства виконувати поточні зобов'язання, фінансувати виробничі процеси та забезпечувати розвиток. Поєднання цих інструментів дає змогу не лише оцінити майбутню потребу у фінансових ресурсах, а й своєчасно виявити загрози касових розривів.

Суттєве значення має моделювання структури джерел фінансування підприємства. В умовах невизначеності надмірна залежність від позикових коштів підвищує ризики втрати платоспроможності, тоді як надмірна орієнтація лише на власні ресурси може обмежувати темпи розвитку. Тому оптимальна структура фінансових ресурсів повинна забезпечувати баланс між прибутковістю, ліквідністю та фінансовою безпекою. Для цього можуть використовуватися моделі оцінювання вартості капіталу, аналіз фінансового левериджу, розрахунок коефіцієнтів автономії, покриття зобов'язань і маневреності власного капіталу.

Ефективним інструментом підтримки управлінських рішень є фінансовий контролінг. Він забезпечує координацію планування, обліку, аналізу, контролю та прогнозування фінансових результатів. У системі контролінгу доцільно використовувати ключові індикатори ефективності, зокрема рівень операційної маржі, коефіцієнт поточної ліквідності, тривалість операційного циклу, оборотність дебіторської заборгованості, частку власного капіталу у фінансуванні активів та рівень вільного грошового потоку. Такий підхід дозволяє не лише оцінювати фактичний стан підприємства, а й своєчасно коригувати фінансову політику [1].

Узагальнена модель ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах невизначеності повинна включати декілька взаємопов'язаних блоків: діагностику фінансового стану, прогнозування грошових потоків, сценарне моделювання, оцінювання фінансових ризиків, оптимізацію структури джерел фінансування, систему контролінгу та цифрову аналітичну підтримку. Саме поєднання цих елементів забезпечує перехід від реактивного управління фінансами до адаптивної моделі, орієнтованої на попередження загроз і збереження фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, моделювання ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах невизначеності є необхідною передумовою забезпечення їх стійкого функціонування та розвитку. Використання сценарного аналізу, прогнозування грошових потоків, ризик-орієнтованого підходу, фінансового контролінгу та цифрових інструментів дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на зовнішні виклики, підтримувати платоспроможність і формувати фінансову основу для післявоєнного відновлення. На нашу думку, саме адаптивність фінансового управління, заснована на моделюванні та аналітичній підтримці рішень, має стати ключовою умовою підвищення життєздатності українських підприємств у нестабільному економічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Чернишова Л. Фінансовий контролінг як інструмент забезпечення життєздатності підприємства в умовах невизначеності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2026. № 1 (338). С. 36-43. DOI : <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-1-338-36-43>

DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES IN ENSURING BUSINESS SECURITY DURING WARTIME

The rapid development of financial technologies, blockchain systems, digital banking, and electronic payment platforms has transformed approaches to risk management and financial protection. Businesses increasingly rely on digital solutions to maintain transactions, protect financial data, and sustain international operations during crises [1].

The growing importance of digital finance is also associated with the expansion of cyber warfare and hybrid threats, which directly influence corporate financial security and operational resilience [2].

Digital financial technologies provide businesses with opportunities to maintain financial operations despite physical infrastructure damage, military risks, moreover, economic instability. The most important technological instruments include digital payment systems, cloud banking services, blockchain technologies, and cybersecurity platforms.

The main functions of digital financial technologies in wartime conditions are presented in Table1.

Table 1. Functions of Digital Financial Technologies in Wartime Business Security

Digital Technology	Main Security Function
Digital Payment Systems	ensure uninterrupted financial transactions;
Blockchain Technology	protect transaction transparency and data integrity;
Cloud Financial Services	support remote financial management;
Cybersecurity Platforms	prevent cyberattacks and data breaches;
Artificial Intelligence Tools	detect financial fraud and suspicious operations;
Mobile Banking Applications	maintain financial accessibility during crises.

Source: compiled by the author based on [2].

The implementation of digital financial instruments enables companies to reduce operational risks, improve financial flexibility, and maintain communication with international partners [3].

Businesses operating during wartime face multiple financial risks, including cyberattacks, currency volatility, payment disruptions, and financial fraud. Cybersecurity has become one of the key priorities for companies operating in conflict zones.

Recent international studies demonstrate a steady increase in cyber incidents targeting financial institutions and business infrastructure during periods of geopolitical instability [2]. As a result, companies increasingly invest in cybersecurity technologies and digital financial protection systems.

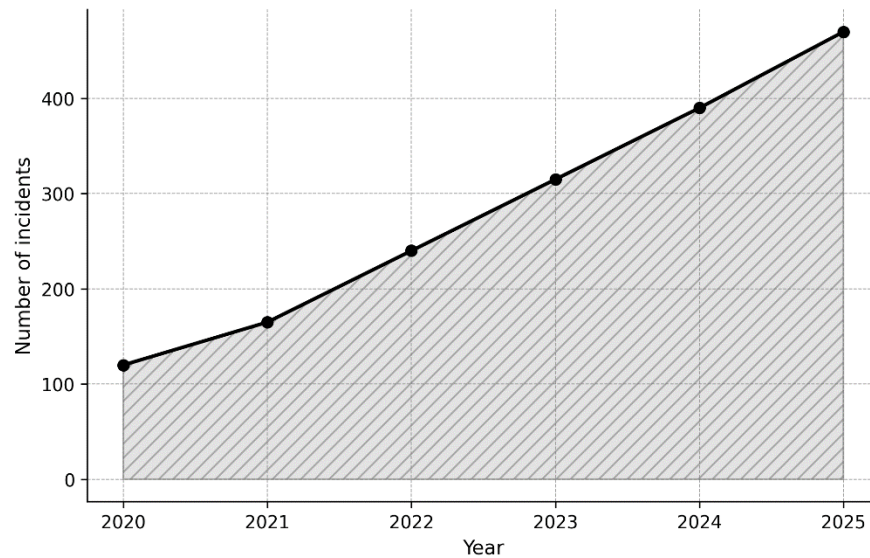

Figure 1. Global Growth of Cyberattacks on Financial Infrastructure during Geopolitical Crises

Source: compiled by the author based on international cybersecurity reports [2].

Figure 1 demonstrates a steady increase in the number of cyberattacks targeting financial infrastructure during periods of geopolitical instability between 2020 and 2025. The graph indicates that the number of incidents increased from approximately 120 cases in 2020 to nearly 470 cases in 2025. The sharpest growth can be observed after 2021, which is associated with the intensification of geopolitical conflicts, the expansion of hybrid warfare, and the growing dependence of businesses on digital financial systems. The increasing number of cyber incidents confirms that financial institutions, payment systems, cloud banking platforms, and corporate digital networks have become primary targets of cybercriminals and politically motivated cyber groups. Wartime conditions significantly increase vulnerabilities within digital financial infrastructure due to disruptions in cybersecurity systems, remote business operations, and increased international financial transactions.

Digital financial technologies significantly strengthen business resilience during wartime by ensuring operational continuity, financial flexibility, and secure communication with international partners. Modern digital payment systems enable companies to conduct transactions despite physical infrastructure disruptions and logistical limitations. Cloud financial services support remote financial management and provide continuous access to accounting systems, financial reporting, and payment operations. At the same time, cybersecurity platforms reduce the risks of financial fraud, cyberattacks, and unauthorized access to corporate data. Blockchain technologies improve transparency and reliability of financial transactions due to decentralized data storage mechanisms, which decrease dependence on centralized financial infrastructure. Artificial intelligence tools also contribute to business resilience by identifying suspicious financial operations and detecting potential cyber threats in real time. As a result, the integration of digital financial technologies enhances financial stability, reduces operational risks, and improves the adaptability of businesses to economic uncertainty and wartime challenges.

References

1. Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. (2017). FinTech and regtech in a nutshell, and the future in a sandbox. *Research Foundation Briefs*, 3(4), 1–20.
2. International Monetary Fund. (2024). Global financial stability report: Financial resilience amid geopolitical risks. *Washington, DC: IMF*. Retrieved from <https://www.imf.org>
3. KPMG. (2024). Cyber security considerations 2024: Securing the digital enterprise. Retrieved from <https://kpmg.com>
4. World Economic Forum. (2023). The global risks report 2023. Geneva: World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org>

СЕКЦІЯ 7. МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Дріга А. С.,
здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії),
кафедра підприємницьких та соціальних технологій
Уманський НУ

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Сучасний етап розвитку аграрного підприємництва характеризується зростанням ролі інновацій як ключового чинника підвищення конкурентоспроможності, ефективності виробництва та стійкості аграрного сектору. В умовах посилення глобальної конкуренції та трансформації економічних процесів особливої актуальності набуває формування дієвих механізмів фінансового стимулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Фінансове стимулювання інновацій в аграрному підприємстві охоплює сукупність інструментів державного, інституційного та ринкового характеру, спрямованих на забезпечення доступу суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проєктів. До основних елементів таких механізмів належать бюджетне фінансування, податкові стимули, кредитні програми, грантові інструменти, а також залучення приватного інвестиційного капіталу.

Важливу роль у розвитку інноваційного середовища відіграють державні програми підтримки аграрного сектору, які передбачають часткову компенсацію вартості інноваційних технологій, здешевлення кредитних ресурсів та підтримку малих і середніх агропідприємств. Окремим напрямом є розвиток державно-приватного партнерства, що дозволяє поєднувати ресурси держави та бізнесу для реалізації інноваційних проєктів.

Серед сучасних тенденцій варто відзначити зростання ролі венчурного фінансування та інвестиційних фондів, які орієнтуються на впровадження цифрових технологій, автоматизацію виробничих процесів та розвиток агротехнологій (AgTech) [1-2]. Це сприяє підвищенню інноваційної активності аграрних підприємств та пришвидшенню впровадження новітніх рішень.

Окремо слід наголосити на важливості удосконалення нормативно-правового середовища, яке має забезпечувати прозорість фінансових механізмів, зниження інвестиційних ризиків та підвищення доступності фінансових ресурсів для інноваційної діяльності.

Таким чином, сучасні механізми фінансового стимулювання інновацій в аграрному підприємстві формують комплексну систему підтримки, що поєднує державні, приватні та змішані джерела фінансування і є важливим інструментом забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

Водночас ефективність фінансового стимулювання інновацій значною мірою залежить від рівня інституційної спроможності аграрного сектору та здатності підприємств до впровадження сучасних управлінських і технологічних рішень. Недостатній доступ до довгострокового фінансування, високий рівень ризиків аграрного виробництва та обмежена інвестиційна привабливість окремих територій залишаються ключовими стримувальними факторами інноваційного розвитку.

У цьому контексті важливого значення набуває формування ефективної системи фінансового посередництва, що забезпечує трансформацію заощаджень у інвестиційні ресурси для аграрного сектору. Посилення ролі банківських установ, страхових компаній та спеціалізованих фінансових інститутів сприятиме зниженню ризиків інноваційної діяльності та розширенню доступу до фінансування для малих і середніх виробників.

Перспективним напрямом удосконалення фінансових механізмів стимулювання інновацій є розвиток цифрових фінансових платформ, краудфандингових моделей та фінтех-рішень, які спрощують доступ аграрних підприємств до інвестиційних ресурсів і забезпечують більш гнучке фінансування інноваційних проєктів.

Таким чином, подальший розвиток системи фінансового стимулювання інновацій в аграрному підприємстві має ґрунтуватися на поєднанні традиційних і інноваційних фінансових інструментів, поглибленні державно-приватного партнерства та впровадженні цифрових фінансових технологій, що створить передумови для сталого інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Прокопчук О. Т. Інноваційна трансформація фінансового сектору України в умовах цифровізації економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 7. С. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.7.9>.

2. Соколюк С. Ю., Прокопчук О. Т., Коротєєв М. А., Жарун О. В., Бленда Н. О. Інноваційна діяльність суб'єктів малого бізнесу в сфері торгівлі в умовах трансформації ринкового середовища. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2026. № 4(56). С.601-612. DOI:10.52058/2786-5274-2026-4(56)-601-611.

Жемердєєв А. О.,

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (доктор філософії),
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний розвиток аграрних підприємств відбувається в умовах посилення ризиків і невизначеності, що зумовлено нестабільністю ринкового середовища, змінами клімату, коливанням цін на ресурси та продукцію, ускладненням логістичних процесів, фінансовими обмеженнями й трансформацією

інституційних умов функціонування аграрного сектору. За таких обставин традиційні підходи до управління розвитком підприємств виявляються недостатньо ефективними, оскільки вони часто орієнтовані на реагування на наслідки ризиків, а не на їх завчасне виявлення, оцінювання та попередження.

Важливого значення набуває формування організаційно-економічного забезпечення ризик-орієнтованого управління, яке доцільно розглядати як сукупність управлінських, організаційних, фінансово-економічних, інформаційно-аналітичних та інструментальних елементів, спрямованих на забезпечення стійкого розвитку аграрного підприємства в умовах нестабільності. Його основне призначення полягає у створенні умов для своєчасного прийняття обґрунтованих управлінських рішень з урахуванням можливих загроз, ресурсного потенціалу підприємства та стратегічних цілей його розвитку.

Організаційна складова такого забезпечення охоплює розподіл функцій і відповідальності між управлінськими підрозділами, налагодження системи моніторингу ризиків, формування внутрішніх процедур реагування на ризикові ситуації, а також інтеграцію ризик-менеджменту в загальну систему управління підприємством [1]. Економічна складова передбачає оцінювання фінансових наслідків ризиків, оптимізацію витрат, диверсифікацію джерел доходів, раціональне використання ресурсів, страхування, резервування та вибір економічно доцільних стратегій розвитку.

Ризик-орієнтоване управління розвитком аграрних підприємств має базуватися на системному поєднанні стратегічного планування, аналізу зовнішнього й внутрішнього середовища, оцінювання виробничих, фінансових, ринкових, природно-кліматичних та інституційних ризиків [2]. Такий підхід дає змогу не лише мінімізувати негативний вплив ризиків, а й підвищити адаптивність підприємства до змін, посилити його конкурентоспроможність і забезпечити більш стабільні результати діяльності.

До основних елементів організаційно-економічного забезпечення ризик-орієнтованого управління доцільно віднести: систему моніторингу ризиків; методи їх ідентифікації та оцінювання; механізми прийняття управлінських рішень; фінансово-економічні інструменти мінімізації ризиків; інформаційно-аналітичне забезпечення; контроль результативності управлінських дій; коригування стратегії розвитку підприємства відповідно до змін зовнішнього середовища.

Особливу роль у цьому процесі відіграє інформаційно-аналітичне забезпечення, оскільки якість управлінських рішень значною мірою залежить від своєчасності, повноти та достовірності інформації. Використання цифрових технологій, аналітичних інструментів, прогнозування та сценарного підходу дає змогу підвищити точність оцінювання ризиків і сформулювати більш гнучкі управлінські рішення.

Отже, організаційно-економічне забезпечення ризик-орієнтованого управління розвитком аграрних підприємств є необхідною умовою підвищення їх стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності. Його впровадження сприяє переходу від ситуативного реагування на ризики до системного

управління ними, що є важливим чинником забезпечення довгострокового розвитку аграрних підприємств в умовах невизначеності.

Список використаних джерел

1. Прокопчук О. Т., Соколюк С. Ю. Роль агротрейдингу у формуванні сучасної моделі торговельної діяльності України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2025. Випуск 107, Частина 2: Економічні науки. С. 216-227. DOI: 10.32782/2415-8240-2025-107-2-216-227.

2. Соколюк С. Ю., Прокопчук О. Т., Коротєєв М. А., Жарун О. В., Бленда Н. О. Інноваційна діяльність суб'єктів малого бізнесу в сфері торгівлі в умовах трансформації ринкового середовища. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2026. № 4(56). С.601-612. DOI:10.52058/2786-5274-2026-4(56)-601-611.

Коптілий Д. В.

к.е.н., Заступник директора ТОВ «Флайт Контрол»

РИНКОВІ МОЖЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Високотехнологічні підприємства функціонують у середовищі постійних змін. Технологічні цикли скорочуються. Конкуренція посилюється. Споживачі швидко адаптуються до нових продуктів і настільки ж швидко змінюють власні очікування. За таких умов сталий розвиток перестає бути лише екологічною або соціальною категорією. Він дедалі частіше розглядається як інструмент довгострокового ринкового позиціонування та зміцнення конкурентних переваг. Світові ринки демонструють стійку тенденцію до зростання попиту на технологічні рішення, які поєднують економічну ефективність із відповідальним використанням ресурсів. Це стосується енергетики, електроніки, біотехнологій, програмного забезпечення та цифрових платформ. Компанії, які інтегрують принципи сталого розвитку у власну бізнес-модель, отримують додаткові можливості для виходу на нові ринки та залучення інвестиційних ресурсів [3].

Одна з найбільш помітних тенденцій пов'язана зі зміною поведінки споживачів. Покупці дедалі частіше оцінюють не лише функціональні характеристики продукції. Вони звертають увагу на джерела сировини, енергоефективність виробництва, рівень викидів та корпоративну відповідальність виробника. Така трансформація споживчих пріоритетів формує нові ринкові ніші, у яких технологічні підприємства можуть створювати додану вартість.

Інноваційна активність стає одним із головних чинників реалізації концепції сталого розвитку. Розробляючи нові технології, підприємства отримують можливість скорочувати матеріаломісткість виробництва, підвищувати енергоефективність процесів та оптимізувати використання ресурсів. Власне, інновації створюють основу для поєднання економічних результатів із екологічними та соціальними цілями. Саме ця синергія формує нові джерела конкурентоспроможності.

Помітний потенціал відкривається у сфері цифрової трансформації. Використання штучного інтелекту, хмарних сервісів, технологій Інтернету речей та аналітики великих даних змінює підходи до управління підприємством. Системи моніторингу виробничих процесів забезпечують оперативне виявлення втрат ресурсів. Інтелектуальні алгоритми прогнозують попит та оптимізують логістичні операції. У результаті підприємство скорочує витрати та підвищує ефективність використання виробничого потенціалу [4].

Особливий інтерес викликає розвиток ринку екологічних інновацій. Попит на технології декарбонізації, відновлювану енергетику та циркулярні виробничі моделі продовжує зростати. Компанії, які першими освоюють такі напрями діяльності, отримують доступ до сегментів із високими темпами розвитку. До речі, у багатьох країнах саме екологічно орієнтовані проекти мають пріоритет під час розподілу державної підтримки та міжнародного фінансування. Ринкові можливості формуються не лише через продаж продукції. Все більшого поширення набувають сервісні бізнес-моделі. Високотехнологічні підприємства переходять від реалізації окремих товарів до комплексних цифрових рішень. Споживач отримує не продукт як такий, а доступ до певної функції чи послуги [1].

Інвестиційний аспект також заслуговує на увагу. Фінансові установи та інвестиційні фонди дедалі частіше враховують показники екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності під час ухвалення рішень. Це пов'язано з необхідністю оцінювання довгострокових ризиків. Підприємства, які демонструють високі стандарти сталого розвитку, мають кращі можливості для залучення капіталу та реалізації масштабних інноваційних проектів.

Разом із новими перспективами виникають і певні обмеження. Впровадження сучасних екологічних технологій потребує значних фінансових вкладень. Частина підприємств стикається з дефіцитом ресурсів або нестачею кваліфікованих кадрів. Але проблема в тому, що відкладення таких змін також пов'язане з ризиками. Компанія може втратити частину ринку або зіткнутися з посиленням регуляторних вимог у майбутньому.

Конкурентне середовище високотехнологічних галузей характеризується високою швидкістю оновлення знань. Як видається, саме здатність швидко накопичувати та використовувати знання визначатиме позиції компаній у найближчі десятиліття [2]. Ринкові можливості сталого розвитку високотехнологічних підприємств охоплюють нові сегменти споживачів, міжнародні ринки, інвестиційні ресурси, цифрові сервіси та екологічні інновації. Їх реалізація потребує стратегічного бачення, інноваційної активності та здатності швидко адаптуватися до змін. На нашу думку, саме поєднання технологічного прогресу зі сталими принципами господарювання визначатиме напрями розвитку високотехнологічного бізнесу протягом наступних років.

Список використаних джерел

1. Пригара О., Ярош-Дмитренко Л. Стратегії адаптації бізнесу в турбулентному ринковому середовищі під час війни в Україні. Вісник

Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2023. № 2 (223). С. 108–114. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/223-2/14>.

2. Сенік І. Діагностика як основа планування стратегічних цілей підприємства в умовах активізації інтеграційних процесів. Економіка та суспільство. 2025. № 73. С. 103–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-103>

3. Chobitok I. Strategic Management of Industrial Enterprises in the Context of Digital Transformation: A Scientific and Theoretical Approach. Business Inform. 2022. No 12. pp. 120-126. 10.32983/2222-4459-2022-12-120-126.

4. Ilyash O., Zakharchenko V., Yermak S., Frolova L., Mazhara G., Smoliar L. Assessing the Commercial Potential of High-Tech Production Business Targets in Risk-Generated Innovation Economies Using Fuzzy Set Methods. Business: Theory and Practice. 2025. DOI: <https://doi.org/10.3846/btp.2025.20922>.

Пітик О.В.

к.е.н.,

викладач кафедри фінансових, комерційно-технологічних дисциплін та готельно-ресторанного обслуговування ВКІ

АДАПТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В УКРАЇНІ

Планування завжди було однією з основних функцій управління підприємством. У звичайних економічних умовах воно допомагає визначити цілі, розрахувати ресурси, спрогнозувати доходи, витрати, обсяги виробництва або продажів. Проте в Україні під час війни та в сучасних економічних реаліях планування набуло зовсім іншого значення. Воно перестало бути просто документом на рік і стало щоденним інструментом виживання, розвитку та швидкого прийняття управлінських рішень.

У 2026 році українські підприємства працюють у складному середовищі. На бізнес впливають воєнні ризики, нестабільність цін, зміна логістики, коливання валютного курсу, дефіцит кадрів, зниження платоспроможності окремих клієнтів, складність прогнозування попиту та необхідність швидкого обігу коштів. За прогнозами Національного банку України, економіка поступово зростатиме, однак війна, руйнування інфраструктури та енергетичні ризики залишаються важливими факторами впливу на діяльність підприємств [1]. Також урядом України затверджено прогноз економічного і соціального розвитку на 2026-2028 роки, що підтверджує необхідність стратегічного бачення, але з урахуванням кількох можливих сценаріїв розвитку подій [2].

У таких умовах традиційне планування, коли підприємство один раз складає річний план і працює за ним без суттєвих змін, уже не є достатнім. Сьогодні ситуація може змінитися за місяць, тиждень або навіть за кілька днів. Наприклад, може змінитися курс валют, ціна закупівлі товару, вартість логістики, попит на продукцію або можливість клієнтів оплатити товар. Варто надати перевагу адаптивному плануванню, суть якого полягає в тому, що

підприємство не обмежується одним планом, а формує кілька варіантів дій. Один варіант може бути базовим, другий - оптимістичним, третій - кризовим. Такий підхід дозволяє керівництву не діяти хаотично у випадку змін, а мати заздалегідь підготовлені рішення.

Під час війни підприємство повинно особливо уважно планувати фінанси. Найважливішим стає не лише прибуток, а й наявність живих обігових коштів. Якщо гроші надовго “заморожені” у товарних залишках або дебіторській заборгованості, підприємство втрачає гнучкість. Воно не може швидко закупити новий товар, оплатити логістику, виплатити заробітну плату або скористатися вигідною ринковою можливістю.

Не менш важливим є планування асортименту та продажів. Підприємство повинно розуміти, який товар буде потрібний клієнтам, за якою ціною його можна буде продати і наскільки швидко він буде реалізований. Є проблеми кадрового планування: дефіцит працівників, особливо чоловіків. Частина людей мобілізована, частина змінила місце проживання, частина виїхала за кордон. Через це підприємствам потрібно більше уваги приділяти утриманню персоналу, навчанню працівників, мотивації та підвищенню їхньої залученості.

Важливою умовою ефективного планування є цифровізація. У сучасних реаліях керівник не може приймати якісні рішення, якщо інформація про залишки, продажі, оплату, дебіторську заборгованість або прибутковість товару надходить із запізненням. Цифрові інструменти дозволяють швидше бачити реальний стан справ і оперативно реагувати на зміни.

Практичним прикладом такого адаптивного планування може бути діяльність компанії ТОВ «Макош Мінерал», яка працює на українському ринку мінеральних добрив. За відкритою інформацією вона займається реалізацією добрив гуртом і в роздріб та доставляє продукцію по Україні [3]. Такий бізнес дуже добре показує, чому в сучасних умовах планування має бути короткостроковим, гнучким і максимально прив'язаним до реального ринку.

Компанія, яка торгує добривами, повинна приймати рішення про закупівлю товару заздалегідь. Але при цьому вона не може точно знати, якою буде ціна на добрива через місяць або два. Тому для такої компанії планування - це не просто складання плану продажів. Це одночасно аналіз цін на добрива, прогноз попиту, оцінка платоспроможності аграріїв, вибір правильного асортименту, контроль залишків і швидкість реалізації товару. Особливо важливо швидко продавати закуплену продукцію, щоб кошти постійно перебували в обігу. Якщо товар лежить на складі занадто довго, підприємство фактично втрачає можливість швидко реагувати на нові ринкові можливості.

Для ТОВ «Макош Мінерал» важливим є також правильне планування цінової політики. Ціна має бути вигідною для покупця, але водночас забезпечувати прибуток компанії. У воєнних умовах це складне завдання, тому що фермери також працюють у нестабільному середовищі. Вони залежать від урожайності, цін на зерно, експорту, кредитування, погодних умов і власної ліквідності. Тому підприємство, яке продає добрива, повинно розуміти не лише свій товар, а й економічний стан своїх клієнтів.

Отже, сучасне планування підприємства в Україні має бути простим за логікою, але глибоким за змістом. Його основне завдання - допомогти підприємству не втратити керованість у нестабільному середовищі. Найбільш стійкими будуть ті підприємства, які вміють швидко аналізувати ситуацію, змінювати асортимент, контролювати витрати, уникати надмірної дебіторської заборгованості, підтримувати обіг коштів і працювати з персоналом.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Інфляційний звіт та макроекономічний прогноз України на 2026-2028 роки. Офіційний сайт НБУ.
2. Міністерство економіки України. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2026-2028 роки, схвалений постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2025 № 946.
3. Офіційний сайт компанії Makosh. https://makosh-group.com.ua/?srsltid=AfmBOoqA0wXy5yOn8b4sCQ0IK4bKNDsD8f_P1Jt_Lf_GwSCivReGnerb

Соколюк С.Ю.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри підприємницьких та соціальних технологій
Уманський НУ

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Цифрова трансформація аграрного сектору є одним із ключових напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в умовах глобалізації та посилення технологічних змін. Використання цифрових технологій у аграрному підприємстві сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів, оптимізації використання ресурсів, покращенню якості продукції та зниженню виробничих ризиків. Водночас впровадження цифрових рішень потребує значних фінансових ресурсів, що актуалізує питання формування ефективних механізмів фінансової підтримки цифровізації аграрного підприємництва.

У сучасних умовах цифровізація аграрного сектору охоплює широкий спектр технологій, серед яких системи точного землеробства, геоінформаційні технології, безпілотні літальні апарати, Інтернет речей (ІоТ), штучний інтелект, великі дані (Big Data), хмарні сервіси та автоматизовані системи управління виробництвом. Застосування таких технологій дозволяє аграрним підприємствам підвищувати продуктивність праці, скорочувати витрати на виробництво та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення [1-2]. Однак для більшості суб'єктів аграрного підприємництва, особливо малих і середніх господарств, основною перешкодою впровадження цифрових інновацій залишається недостатній рівень фінансового забезпечення.

Важливим джерелом фінансування цифрової трансформації аграрного бізнесу є власні кошти підприємств. Проте обмеженість фінансових ресурсів значної частини аграрних виробників не дозволяє забезпечити необхідні обсяги інвестицій у цифрові технології. У зв'язку з цим зростає роль зовнішніх фінансових інструментів, які сприяють модернізації виробництва та впровадженню інновацій.

Одним із найбільш поширених механізмів фінансової підтримки є банківське кредитування. Кредитні ресурси дозволяють підприємствам здійснювати інвестиції у придбання сучасного обладнання, програмного забезпечення, автоматизованих систем контролю та цифрових платформ управління агробізнесом. Разом із тим висока вартість кредитних ресурсів та жорсткі вимоги до позичальників обмежують доступ аграрних підприємств до цього джерела фінансування.

Суттєвого значення набувають державні програми підтримки аграрного сектору, спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності. Фінансова допомога може реалізовуватися через механізми часткової компенсації вартості техніки та обладнання, відшкодування відсоткових ставок за кредитами, надання грантів на впровадження цифрових рішень, а також підтримку інноваційних стартапів у сфері агротехнологій. Такі заходи сприяють зменшенню фінансового навантаження на підприємства та підвищують доступність сучасних цифрових технологій.

Перспективним інструментом фінансування цифровізації аграрного підприємництва є лізинг. Використання лізингових механізмів дозволяє підприємствам отримувати доступ до сучасної техніки та цифрового обладнання без необхідності здійснення значних одноразових капіталовкладень. Це особливо важливо для малих і середніх агровиробників, які не мають достатніх фінансових ресурсів для придбання високотехнологічного обладнання.

Зростає також значення інвестиційного фінансування. Залучення коштів інституційних інвесторів, венчурних фондів та міжнародних фінансових організацій сприяє реалізації масштабних проєктів цифрової трансформації аграрного сектору. Особливу роль відіграють міжнародні програми технічної та фінансової допомоги, які підтримують впровадження інноваційних технологій, розвиток цифрової інфраструктури та підвищення цифрової грамотності аграрних виробників.

Важливим напрямом удосконалення фінансової підтримки цифровізації аграрного підприємництва є розвиток механізмів державно-приватного партнерства. Поєднання фінансових ресурсів держави, бізнесу та міжнародних організацій створює додаткові можливості для реалізації інноваційних проєктів, спрямованих на модернізацію аграрного виробництва та підвищення його технологічного рівня.

Отже, цифрова трансформація аграрного підприємництва потребує комплексного фінансового забезпечення, яке має базуватися на поєднанні власних коштів підприємств, кредитних ресурсів, лізингових механізмів, державної підтримки та інвестиційного фінансування. Ефективне використання сучасних механізмів фінансової підтримки сприятиме прискоренню

впровадження цифрових технологій у аграрному секторі, підвищенню його конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Прокопчук О. Т. Інноваційна трансформація фінансового сектору України в умовах цифровізації економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 7. С. 9-14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.7.9>.

2. Соколюк С. Ю., Прокопчук О. Т., Коротєєв М. А., Жарун О. В., Бленда Н. О. Інноваційна діяльність суб'єктів малого бізнесу в сфері торгівлі в умовах трансформації ринкового середовища. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2026. № 4(56). С.601-612. DOI:10.52058/2786-5274-2026-4(56)-601-611.

СЕКЦІЯ 8. ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Olga Ponomarenko

PhD, Lecturer

Uman National University

Zoia Nepochatenko

Trainee Lecturer

Uman National University

ENGLISH PROFESSIONAL COMMUNICATION IN CRYPTOCURRENCY AND DIGITAL ASSET MARKETS

The rapid development of cryptocurrencies and digital assets has transformed international financial communication. As blockchain technologies, decentralized finance (DeFi), and tokenized assets become integral components of the global economy, English has strengthened its role as the dominant language of professional interaction in this sector. Cryptocurrencies, stablecoins, non-fungible tokens (NFTs), and other digital assets have become significant instruments in global finance. According to recent industry reports, the global cryptocurrency market exceeds two trillion US dollars, while stablecoins continue to increase their share within the digital financial ecosystem [1].

The growing complexity of crypto markets requires effective professional communication among investors, developers, regulators, financial institutions, and researchers. English, as the primary language of international communication facilitates information exchange, investment activities and technological cooperation.

Professional communication in the cryptocurrency industry is characterized by a high concentration of specialized terminology derived from finance, economics, information technology, and blockchain engineering. The international nature of crypto markets contributes to the widespread use of English as a lingua franca. The most frequently used professional terms in cryptocurrency and digital asset communication are presented in Table 1.

Table 1. Key Professional Terms in Cryptocurrency and Digital Asset Communication

Term	Meaning
Blockchain	distributed digital ledger technology;
Smart Contract	self-executing digital agreement;
Tokenization	conversion of assets into digital tokens;
Stablecoin	cryptocurrency linked to a stable asset;
Decentralized Finance (DeFi)	financial services operating without intermediaries;
Digital Asset	digitally represented item of value.

Source: compiled by authors

The development of cryptocurrency discourse has also generated numerous acronyms, neologisms, and specialized expressions such as *HODL*, *staking*, *yield*

farming, airdrop, and gas fees, creating a distinct professional language community [2].

Modern cryptocurrency communication occurs through multiple channels, including white papers, exchange platforms, social media, online conferences, investment reports, and regulatory documents. Precision and transparency are particularly important due to the high volatility and financial risks associated with digital assets. Recent studies indicate increasing institutional participation in crypto markets, accompanied by growing regulatory attention and expanding use of stablecoins for cross-border transactions [3]. Consequently, professional communication increasingly incorporates legal, compliance, and risk-management terminology.

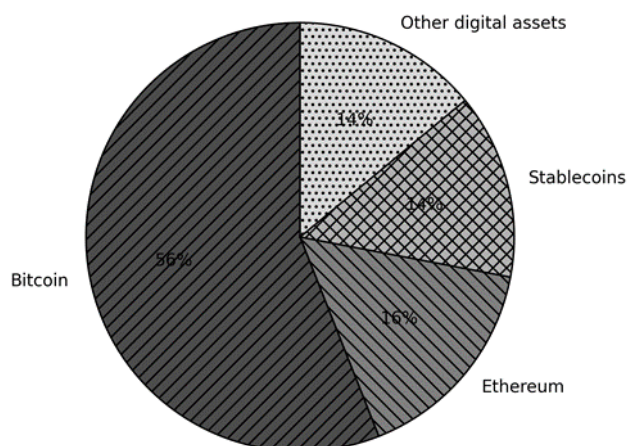

Figure 1. Approximate Structure of the Global Crypto Market (2026)

Source: compiled by authors based on cryptocurrency market statistics [2].

Despite the growing standardization of terminology, professional communication in the crypto sector faces several challenges such as:

- rapid emergence of new terms and concepts;
- differences in regulatory terminology across jurisdictions;
- information asymmetry between technical experts and investors;
- multilingual adaptation of English crypto terminology.

Furthermore, the lack of universally accepted definitions for certain categories of digital assets creates difficulties in international financial communication and regulatory reporting [4].

English professional communication plays a crucial role in the functioning of the global cryptocurrency and digital asset market. The expansion of blockchain technologies has contributed to the formation of a specialized financial discourse characterized by unique terminology, abbreviations, and communication practices. As institutional adoption and regulatory oversight continue to develop, the importance of clear, accurate, and standardized English communication in the digital asset ecosystem will increase. Future research may focus on the evolution of crypto-related terminology and its impact on international financial communication.

References

1. Casañ-Pitarch, R. (2023). Frequent words, neologisms, acronyms, and metaphors in cryptocurrency discourse. *Journal of Language and Linguistic*

- Studies*. Retrieved from <https://www.redalyc.org/journal/2550/255076325013/html>
2. CoinGecko. (2026). Global cryptocurrency market cap charts. Retrieved from <https://www.coingecko.com/en/charts>
3. European Parliamentary Research Service. (2023). Understanding crypto assets: An overview of blockchain technology's uses and challenges. Luxembourg: European Union. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/757580/EPRS_BRI%282023%29757580_EN.pdf
4. Havva, V. (2023). Digital financial assets: Definition and classification. *Economic Analysis*, 33(4), 87–96. Retrieved from <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5782>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ
КОНФЕРЕНЦІЇ «РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ»,

17 ЧЕРВНЯ 2026Р. УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

УМАНЬ. 115 С.

*Технічний редактор, художнє оформлення і комп'ютерна верстка
Юлія УЛЯНИЧ*